

Kunst en Cultuur

**Faculteit der Letteren
Vrije Universiteit Amsterdam**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q320

© 2013 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Algemene Cultuurwetenschappen en de masteropleidingen Kunst- en Cultuurwetenschappen, Erfgoedstudies (60) en Erfgoedstudies (120) van de Vrije Universiteit Amsterdam	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	6
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	6
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie.....	9
I: Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis	12
Samenvattend oordeel van de commissie.....	14
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	18
II: Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen.....	35
Samenvattend oordeel van de commissie.....	37
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	40
III: Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen	55
Samenvattend oordeel van de commissie.....	57
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	62
IV: Masteropleiding Erfgoedstudies (60)	82
Samenvattend oordeel van de commissie.....	84
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	87
V: Masteropleiding Erfgoedstudies (120)	99
Samenvattend oordeel van de commissie.....	101
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	104
Bijlagen.....	119
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	121
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	123
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	131
Bijlage 4: Overzicht van de programma's.....	137
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	143
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	159
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	165
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	175

Dit rapport is vastgesteld op 6 juni 2013.

Rapport over de bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Algemene cultuurwetenschappen en de masteropleidingen Kunst- en cultuurwetenschappen, Erfgoedstudies (60) en Erfgoedstudies (120) van de Vrije Universiteit Amsterdam

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Naam van de opleiding:	Kunstgeschiedenis
CROHO-nummer:	56824
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie:	Amsterdam
Variant:	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen

Naam van de opleiding:	Algemene cultuurwetenschappen
CROHO-nummer:	56823
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie:	Amsterdam
Variant:	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

Naam van de opleiding:	Kunst- en cultuurwetenschappen
CROHO-nummer:	60087
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Kunstgeschiedenis, Architectuurgeschiedenis, Comparative Arts and Media Studies , Design Cultures.
Locatie:	Amsterdam
Variant:	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Masteropleiding Erfgoedstudies (60)

Naam van de opleiding:	Erfgoedstudies (60)
CROHO-nummer:	60808
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie:	Amsterdam
Variant:	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

Naam van de opleiding:	Erfgoedstudies (120)
CROHO-nummer:	60836
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	120 EC
Afstudeerrichtingen:	n.v.t.
Locatie:	Amsterdam
Variant:	voltijd, duaal
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2014

Het bezoek van de visitatiecommissie Kunst en Cultuur aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit Amsterdam vond plaats op 3 en 4 december 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Vrije Universiteit Amsterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur van de Vrije Universiteit Amsterdam valt binnen de clusterbeoordeling Kunst en Cultuur, waarvoor in 2012 en 2013 in totaal 36 opleidingen, verspreid over tien instellingen, worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling Kunst en Cultuur is samengesteld uit totaal veertien commissieleden:

- Prof. dr. Bart Verschaffel (voorzitter), hoogleraar, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Michael Astroh (vice-voorzitter), hoogleraar, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Duitsland;
- Em. Prof. dr. Hans van Maanen, emeritus hoogleraar Kunst en Maatschappij & Theaterwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen; voorzitter Kunstraad Groningen;
- Prof. dr. Geert Lernout, hoogleraar vergelijkende literatuurstudie en directeur van het James Joyce Center, Universiteit Antwerpen, België;
- Prof. dr. Mariët Westermann, Vice President of the Andrew W. Mellon Foundation, New York, NY USA;
- Prof. dr. Maximiliaan Martens, hoogleraar, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Susan Legêne, hoogleraar Politieke Geschiedenis, VU Amsterdam;
- Dr. Boudien de Vries, universitair hoofddocent Sociale Geschiedenis, Universiteit van Amsterdam;
- Dr. Andreas Fickers, Associate Professor for Comparative Media History at the Faculty of Arts & Social Sciences, Universiteit Maastricht;
- Prof. dr. Remieg Aerts, hoogleraar Politieke Geschiedenis, Radboud Universiteit Nijmegen;
- Prof. dr. Jan Willem van Henten, hoogleraar Uitlegging van het Nieuwe Testament, vroeg-christelijke letterkunde en Hellenistisch-Joodse literatuur, Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. Mark Delaere, hoogleraar Musicologie, KU Leuven, België;
- Nadeche Seugling, BA (student-lid), bachelor Algemene Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Sylvia Alting van Geusau, MA (student-lid), master Kunstwetenschappen, Universiteit van Amsterdam; independent researcher gespecialiseerd in amusements cultuur en visual culture studies.

Voor ieder bezoek werd op basis van eventuele belangenconflicten, expertise en beschikbaarheid een (sub)commissie samengesteld. Om de consistentie binnen het cluster te waarborgen hebben prof. dr. Bart Verschaffel, prof. dr. Michael Astroh (vice-voorzitter), en prof. dr. Geert Lernout alle bezoeken bijgewoond. Em. prof. dr. Hans van Maanen, was aanwezig bij negen van de tien bezoeken.

Coördinator van de clustervisitatie Kunst en Cultuur was drs. Linda te Marvelde, medewerker van QANU. Projectleider drs. Marieke Textor was aanwezig bij de bezoeken aan de Rijksuniversiteit Groningen, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit Utrecht, de Universiteit van Amsterdam, de Open Universiteit en de Universiteit Leiden. Projectleider drs. Renate Prenen was aanwezig bij de bezoeken aan de Radboud Universiteit Nijmegen, de Universiteit Utrecht, de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Universiteit Maastricht en de Universiteit van Tilburg. Projectleider drs. Erik van der Spek was aanwezig bij het bezoek aan

de Vrije Universiteit Amsterdam. Projectleider dr. Marianne van der Weiden was aanwezig bij het bezoek aan de Universiteit van Amsterdam. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders en de coördinator om de beoordelingen op elkaar af te stemmen. De betrokken projectleiders hebben alle rapporten gelezen.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

De commissie hield haar formele startvergadering op 6 september 2012. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie vastgesteld en werd het domeinspecifieke referentiekader besproken (bijlage 2).

Bij ontvangst van de kritische reflecties van de opleidingen controleerde de coördinator deze op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de kritische reflecties in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de kritische reflecties en formuleerden vragen en thema's om te bespreken tijdens het bezoek. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de kritische reflecties lazen de commissieleden gezamenlijk een representatieve set scripties of andere eindwerken per opleiding.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen in bijlage 6. De commissie heeft zich voorafgaand aan ieder bezoek middels een voorbereidende vergadering inhoudelijk voorbereid op de visitatie. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsbestuur, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaren gesproken en met docenten en begeleiders van de opleiding. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft een deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- De beoordeling 'onvoldoende' wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- De beoordeling 'voldoende' houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;

- De beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- De beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan. Aangetekend moet worden dat als de standaard op een aantal punten goed of excellent krijgt het eindoordeel toch met een ‘voldoende’ beoordeeld wordt.

Rapportage

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is deze aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden aan het bezoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam

Het bezoek aan de Vrije Universiteit in Amsterdam vond plaats op 3 en 4 december 2012. Het programma van het bezoek is te vinden in bijlage 6 van dit rapport. In dit programma staat tevens weergegeven wie van de commissie aanwezig waren bij de verschillende gesprekken. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt.

De commissie die de opleidingen Kunst en Cultuur van de VU beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. Bart Verschaffel (voorzitter), hoogleraar, Universiteit Gent, België;
- Prof. dr. Michael Astroh (vice-voorzitter), hoogleraar, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Duitsland;
- Em. Prof. dr. Hans van Maanen, emeritus hoogleraar Kunst en Maatschappij & Theaterwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen,; voorzitter Kunstraad Groningen;
- Prof. dr. Geert Lernout, hoogleraar vergelijkende literatuurstudie en directeur van het James Joyce Center, Universiteit Antwerpen, België;
- Prof. dr. Mariët Westermann, Vice President of the Andrew W. Mellon Foundation, New York, NY USA;
- Dr. Andreas Fickers, Associate Professor for Comparative Media History at the Faculty of Arts & Social Sciences, Universiteit Maastricht;
- Sylvia Alting van Geusau, MA (student-lid), master Kunstwetenschappen, Universiteit van Amsterdam; independent researcher gespecialiseerd in amusements cultuur en visual culture studies.

Prof. dr. Remieg Aerts, hoogleraar Politieke Geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen, kon wegens omstandigheden niet aanwezig zijn bij het visitatiebezoek. Hij is op afstand betrokken geweest bij de voorbereidingen op het bezoek en bij de rapportage na afloop van het bezoek.

De commissie werd ondersteund door drs. Marieke Textor en drs. Erik van der Spek, die optraden als secretaris.

De curricula vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in bijlage 1.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen heeft de commissie voorafgaand en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van opleidingen te bepalen hebben de coördinator en voorzitter van de visitatiecommissie per opleiding scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studiejaar. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en varianten (bijlage 7).

I: BACHELOROPLEIDING KUNSTGESCHIEDENIS

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Kunst en Cultuur 2012-2013 over de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU).

De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, de informatie uit gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar zijn gesteld. De commissie heeft voor de opleiding zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleiding voldoet aan de criteria voor heraccreditatie.

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis als **voldoende**.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen.

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis heeft als doel de studenten academisch op te leiden in het domein van de kunstgeschiedenis. Kenmerkend aan de opleiding Kunstgeschiedenis aan de VU is dat er evenveel aandacht wordt besteed aan beeldende kunst als aan architectuurgeschiedenis en dat deze vakgebieden in hun samenhang worden beschouwd. Architectuurgeschiedenis onderscheidt zich daarnaast doordat er aandacht wordt besteed aan architectuur, stedenbouw, landschapsarchitectuur en ruimtelijke ordening. Het accent van de opleiding ligt op de moderne en hedendaagse kunst en architectuur.

De commissie stelt vast dat de beoogde eindkwalificaties helder zijn verwoord en goed aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper kunstgeschiedenis worden gesteld. Ook sluiten de eindkwalificaties wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische bachelorniveau. De commissie waardeert de duidelijke profilering van de opleiding binnen het vakgebied van de kunstgeschiedenis.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis als **voldoende**.

Het bachelorcurriculum bestaat uit drie jaar en omvat 180 EC. Het curriculum is vormgegeven in een tweemajorenstructuur. De studenten volgen een algemeen deel met een aantal facultair verplichte vakken en een aantal afdelingsbrede vakken (in totaal 30 EC). Daarnaast volgen zij vakken van hun eerste major, inclusief scriptie, van in totaal 69 EC. De tweede major telt 51 EC en de minor 30 EC.

De opleiding Kunstgeschiedenis biedt twee majoren aan: Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis. De studenten kiezen bij de start van de opleiding een combinatie van twee majoren. Het is mogelijk om een Kunstgeschiedenis-major te combineren met een

major van een andere opleiding, bijvoorbeeld Algemene Cultuurwetenschappen. Indien de student beide majoren van Kunstgeschiedenis kiest dan besluit de student vervolgens welke major als hoofdmajor (eerste major) geldt. Dit houdt in dat de student voor deze major de scriptie schrijft. Kiest de student voor een tweede major buiten de opleiding Kunstgeschiedenis dan is de major van Kunstgeschiedenis automatisch de eerste major en wordt hiervoor de scriptie geschreven.

De minorruimte is geprogrammeerd in het eerste semester van het derde jaar. De studenten kunnen in de minorruimte kiezen voor kennisverbreding, kennisverdieping, voorbereiding op een specifieke masteropleiding of een stage. De vakken die worden gekozen in de minorruimte worden ter goedkeuring voorgelegd aan de examencommissie.

De commissie stelt vast dat het curriculum van de bacheloropleiding de inhoud heeft van een gedegen klassieke kunstgeschiedenis opleiding. De inhoud en het niveau van het curriculum zijn adequaat en waarborgen dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties. De samenhang tussen de vakken in de majoren is adequaat. De commissie stelt daarentegen vast dat de samenhang en aansluiting tussen het facultair verplichte vak Academische vaardigheden van het algemene deel van het bachelorcurriculum en de inhoudelijke vakken van de majoren minder goed is. Zowel de docenten als studenten ervaren een gebrek aan integratie tussen de onderwerpen van de vakken. De commissie stelt vast dat de onderwerpen van de vak van het algemene deel onvoldoende in de context van de kunstgeschiedenis worden geplaatst waardoor de samenhang tussen de vakken niet duidelijk is.

De commissie constateert dat er sprake is van een inspirerende omgeving waarin onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten, docenten en de gremia die bij de kwaliteit van het onderwijs betrokken zijn. Het is de commissie opgevallen dat de studenten zeer positief zijn over het curriculum, de docenten en de persoonlijke contacten binnen de opleiding. Er is sprake van zeer gemotiveerde docenten die goed op de hoogte zijn van het curriculum. De commissie oordeelt dat de verantwoordelijken zicht hebben op de kwaliteit van het onderwijs en dat mogelijkheden tot verbetering worden gesignaleerd en doorgevoerd.

De commissie concludeert dat er sprake is van voldoende, betrokken en gekwalificeerde stafleden. De commissie constateert echter ook dat er weinig hoogleraren en universitaire hoofddocenten zijn betrokken bij de opleiding. De commissie voorziet hierdoor problemen op de langere termijn voor het onderwijs van de opleiding. Tevens stelt de commissie vast dat er weinig aandacht is voor scholing van het personeel. Hierover wordt niet geschreven in de kritische reflectie en bij navraag bleek dat de Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO)-procedure nog in de opstartfase verkeert. De commissie is van mening dat de opleiding gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel, in het bijzonder aan het begeleiden van startende docenten.

De rol van de studieadviseur en de docentmentoren is in positieve zin opgevallen. De voorzieningen van de opleiding zijn adequaat.

De commissie heeft geconstateerd dat docenten en studenten via de opleidingscommissie voldoende betrokken zijn bij de kwaliteit van de opleiding. Het is de commissie opgevallen dat de docenten en studenten zich zeer betrokken voelen bij het onderwijs en het kennisgebied.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis als **voldoende**.

De commissie heeft vastgesteld dat in de opleiding gebruik wordt gemaakt van diverse toetsvormen die aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. Er is sprake van een adequate frequentie van toetsing, waardoor de studenten gestimuleerd worden tot studeren en zicht hebben op hun voortgang.

De commissie heeft kennis genomen van de stappen die worden gezet door de faculteit en de examencommissie op het terrein van kwaliteitsborging van toetsen en beoordelingen. De commissie stelt vast dat de huidige examencommissie nog niet functioneert volgens de wetgeving. De herinrichting van de examencommissie is gestart, onder andere met het instellen van een toetscommissie. De commissie constateert dat de examencommissie zich bewust is van de nieuwe taken en een start heeft gemaakt om deze taken te kunnen uitvoeren. De commissie vertrouwt er op dat de examencommissie op korte termijn functioneert volgens de wetgeving.

De commissie heeft tien scripties van de bachelorstudenten Kunstgeschiedenis bestudeerd. Op basis van de beoordeling van de scripties heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten grotendeels overeenkomt met de beoogde eindkwalificaties. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen, duidelijke structuur en een conclusie die aansluit bij de bevindingen. De commissie merkt hierbij op dat er soms weinig gebruik wordt gemaakt van internationale literatuur. Als gebruik wordt gemaakt van internationale literatuur, dan gebeurt dit zelden in de brontaal. De beoordeling van de commissie kwam, op een scriptie na, overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

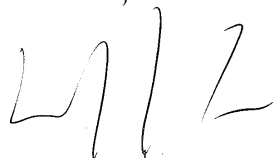
Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	‘voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	‘voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	‘voldoende

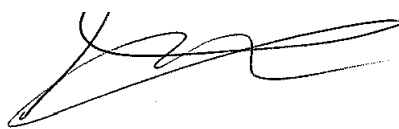
Algemeen eindoordeel ‘voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 6 juni 2013

Prof. dr. Bart Verschaffel

Drs. Marieke Textor

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifieke referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie van de opleiding (1.2), en de beoogde eindkwalificaties (1.3).

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

Volgens het domeinspecifieke referentiekader gaan opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en geschiedt veelal vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* beweging zijn herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan). Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindtermen voor bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van Kunst en Cultuur beschrijft. Hierdoor is het weinig richtinggevend voor de inrichting van het onderwijs. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

1.2 Profiel

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis is een opleiding van de afdeling Kunst en Cultuur van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Deze faculteit stelt zich ten doel:

- aan studenten een academische vorming te geven door middel van onderwijs in een verscheidenheid van vormen, op het niveau van bachelor- en masteropleidingen;
- de wetenschap op de disciplinevelden van de faculteit verder te ontwikkelen, zowel door eigen onderzoek van docenten en onderzoekmedewerkers als door opleiding van promovendi en andere onderzoekers, zowel binnen de faculteit als in het samenwerkingsverband van onderzoekscholen;
- en daardoor tevens bij te dragen aan overdracht van culturele waarden aan een groter publiek, door vergroting van kennis op het gebied van taal, beeld, kunst en cultuur, en geschiedenis, met name ook voor praktische doeleinden als het onderwijs, het bedrijfsleven, de journalistiek, de media, de musea en de zorg voor het erfgoed.

Deze doelstelling wordt binnen de faculteit vormgegeven door specifieke vakkennis te plaatsen in een breed cultureel en wetenschappelijk perspectief van academisch niveau. Het doel hiervan is de student kennis en inzicht te geven in, en kritisch en reflectief te leren staan tegenover de wetenschapsbeoefening zelf, de betekenis van zijn of haar vak voor mens en maatschappij, en de rol van de academicus in de samenleving.

De commissie heeft de facultaire inleiding van de kritische reflectie bestudeerd, waar bovenstaande doelstelling een onderdeel van is. De commissie waardeert de grote verantwoordelijkheid die de faculteit neemt voor de academische vorming van studenten, het belang dat wordt gehecht aan de overdracht van intellectueel erfgoed, het belang van goede vakken en de nadruk die wordt gelegd op de gemeenschap van docenten en studenten. De faculteit legt hiermee een goede basis voor het onderwijs in de verschillende opleidingen van de faculteit. Het management van de opleiding gaf aan in het gesprek met de commissie dat de doelstelling en onderwijsvisie van de faculteit het startpunt vormt voor alle opleidingen binnen de afdeling en daarmee ook voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis.

Het doel van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis is het academisch opleiden van studenten in het domein van de kunstgeschiedenis. Het onderwijs is, evenals bij alle bacheloropleidingen aan de Vrije Universiteit (VU), verdeeld over twee majoren en leerstoelgebieden: Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis, die samen de opleiding vormen. Volgens de kritische reflectie is kenmerkend aan de opleiding Kunstgeschiedenis van de VU dat er evenveel aandacht wordt besteed aan beeldende kunst als aan architectuurgeschiedenis en dat deze onderwerpen in hun samenhang worden beschouwd. Architectuurgeschiedenis onderscheidt zich daarnaast doordat het niet alleen naar architectuur kijkt, maar evenredig veel aandacht besteedt aan stedenbouw, landschapsarchitectuur en ruimtelijke ordening. Een laatste kenmerk van de opleiding is de aandacht voor de productie, presentatie en receptie van objecten van de westerse kunst en architectuur van de Middeleeuwen tot heden, met een accent op de moderne en hedendaagse kunst en architectuur, in de context van artistieke en cultuurhistorische ontwikkelingen.

De commissie constateert dat de opleiding een duidelijke keuze heeft gemaakt van het kennisgebied, namelijk kunstgeschiedenis en architectuurgeschiedenis en de samenhang hier tussen en daarnaast een focus op de moderne en hedendaagse kunst, geïntegreerd in een algemeen breed opgezet historisch onderlegd programma. Deze focus geeft de docenten de mogelijkheid een programma te ontwikkelen met een inhoudelijke coherentie.

Met ingang van september 2013 wordt de opzet van de bacheloropleidingen binnen de Faculteit der Letteren ingrijpend gewijzigd. De bacheloropleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur, te weten: Algemene Cultuurwetenschappen en Kunstgeschiedenis gaan op in een brede bacheloropleiding Media, Kunst, Design en Architectuur. Deze samenvoeging maakt deel uit van een brede herinrichting van het undergraduate onderwijs van de VU. Met de herinrichting streeft de VU drie doelen na: verhoging van de kwaliteit van het onderwijs, verhoging van het studierendement en verhoging van de kosteneffectiviteit.

Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie een schets ontvangen van de nieuwe bacheloropleiding Media, Kunst, Design en Architectuur. Deze opleiding richt zich op de studie van verschillende vormen van culturele productie en receptie van een veranderende beeldcultuur. In de nieuwe opzet is het eerste jaar een oriëntatiejaar. Dit jaar bestaat globaal uit twee delen: ten eerste een aantal inleidende vakken op het gebied van academische vorming en ten tweede een inleiding in elk van de vier onderdelen: Media, Design, Kunst en Architectuur. In het tweede en derde jaar kiezen de studenten één van deze vier onderdelen als hoofdrichting. De tweemajorenstructuur komt in de nieuwe opleiding te vervallen.

Het management gaf aan in het gesprek met de commissie dat de nieuwe bacheloropleiding past in een trend naar meer flexibilisering en interdisciplinariteit, gecombineerd met meer aandacht voor rendement. Als belangrijk verschilpunt ziet men de verschuiving van het keuzemoment: de studenten kiezen in de nieuwe opzet een specialisatie na afloop van het eerste jaar, terwijl ze in de huidige situatie direct bij aanvang voor twee majoren moeten kiezen. De specialisaties blijven, maar de studenten worden beter voorbereid op hun keuze. Uitgangspunt bij de omvorming van de twee huidige bacheloropleidingen naar de nieuwe bacheloropleiding is dat 60% van de vakken hetzelfde blijft. De ontwikkeling van de nieuwe bacheloropleiding is echter *work in progress*; gedurende de korte periode dat de commissie bij de VU aanwezig was, traden er al wijzigingen in de opzet op.

De commissie is van mening dat de nieuwe opleiding een kans biedt voor de kennisgebieden Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis. De nieuwe structuur verduidelijkt het aanbod en de keuzemogelijkheden van de bacheloropleiding. Daarnaast gaan de studenten zich na het brede eerste jaar specialiseren waarbij per specialisatie meer ruimte in het programma beschikbaar is dan in de tweemajorenstructuur. De commissie heeft er vertrouwen in dat de sterke kanten van de huidige opleiding Kunstgeschiedenis behouden worden bij de inrichting van de nieuwe opleiding.

1.3 Beoogde eindkwalificaties

De huidige bacheloropleiding bestaat uit een algemeen deel en twee majoren. Het algemene deel bevat een aantal vaste elementen zoals een brede oriëntatie op het vakgebied, het aanleren van academische vaardigheden en de minorruimte. De twee majoren van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis zijn Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis. Studenten kiezen een van deze majoren als hun eerste major. Zij combineren deze met een tweede major van de opleiding Kunstgeschiedenis of een andere bacheloropleiding.

De tweemajorenstructuur heeft gevolgen voor de doelstellingen van de opleiding; de studenten kunnen immers verschillende combinaties kiezen. De meeste studenten kiezen voor een combinatie van de majoren Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis. De algemene doelstellingen van de opleiding Kunstgeschiedenis en die van de majoren Beeldende Kunst en Architectuurgeschiedenis overlappen grotendeels en zijn door de opleiding samengevoegd. De beoogde eindkwalificaties zijn beschreven in bijlage 3.

Er zijn ook studenten die een van majoren van Kunstgeschiedenis combineren met de major Algemene Cultuurwetenschappen van de bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen. Deze studenten kiezen over het algemeen voor de combinatie van de majoren Beeldende kunst en Algemene Cultuurwetenschappen (ACW). De doelstellingen van deze majoren sluiten goed op elkaar aan. De doelstelling van de major ACW is om studenten elementaire academische kennis over en inzicht in de westerse beeldcultuur te laten vergaren in relatie tot grafische vormgeving, film en digitale media. De doelstelling van de major Beeldende Kunst is om studenten elementaire academische kennis over en inzicht in de westerse beeldcultuur te laten vergaren in relatie tot de beeldende kunst(en), inclusief nieuwe media.

De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en stelt vast dat de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding *Kunstgeschiedenis* op zorgvuldige wijze zijn geformuleerd en voldoende aansluiten op het domeinspecifiek referentiekader.

De eindkwalificaties beschrijven dat de studenten na het voltooien van de opleiding overzichtskennis hebben van de westerse kunst- en architectuurgeschiedenis en deze kennis schriftelijk en mondeling kunnen presenteren voor collega's en buitenstaanders. Daarnaast kan de afgestudeerde actief participeren in het vakgebied en is in staat de belangrijkste basisbegrippen en vaktermen van het kennisgebied te hanteren. De afgestudeerde heeft leesdiscipline in diverse talen en kritische leeszin aangeleerd en is getraind in de elementaire principes van het schrijven van een wetenschappelijke tekst.

De commissie stelt vast dat de eindkwalificaties aansluiten op de Dublin-descriptoren. De opleiding heeft in de kritische reflectie nader uitgewerkt hoe de verschillende eindkwalificaties bijdragen aan elk van deze descriptoren. Deze uitwerking geeft de commissie een duidelijk beeld van de relatie tussen de eindkwalificaties en de Dublin-descriptoren.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleidingen *Kunstgeschiedenis* aan de Vrije Universiteit van Amsterdam wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zijn geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Zij heeft de eindkwalificaties in dat kader afgezet tegen het domeinspecifieke referentiekader, de gezamenlijke landelijke eindtermen, en het profiel en de oriëntatie van de opleiding.

Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindtermen voor bacheloropleidingen in het domein Kunst en Cultuur. De commissie heeft vastgesteld dat het domeinspecifieke referentiekader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het referentiekader is weinig richtinggevend en vraagt van de opleidingen om heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau en oriëntatie wordt voldaan.

De commissie constateert dat het faculteitsbestuur een heldere en realistische visie op de opleiding heeft. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis sluiten aan bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde Kunsthistoricus gesteld worden. De opleiding heeft binnen die landelijke eisen een duidelijk eigen gezicht door de keuze die is gemaakt van het kennisgebied, namelijk kunstgeschiedenis en architectuurgeschiedenis en de samenhang hier tussen. De opleiding heeft een focus op de moderne en hedendaagse kunst, geïntegreerd in een algemeen breed opgezet historisch onderlegd programma.

De commissie heeft geconstateerd dat per september 2013 de bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Algemene Cultuurwetenschappen worden samengevoegd in de brede

bacheloropleiding Media, Kunst, Design en Architectuur. De commissie is van mening dat de nieuwe opleiding het aanbod en de keuzemogelijkheden binnen het kennisgebied verduidelijkt. De nieuwe opleiding biedt studenten meer ruimte om te specialiseren op de kennisgebieden van de opleiding dan de huidige tweemajorenstructuur.

Conclusie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis: de commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis inzicht gegeven in het onderwijsprogramma (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op het didactisch concept (2.2), de instroom en de studeerbaarheid (2.3), het personeel (2.4), de opleidingsspecifieke voorzieningen (2.5), en de kwaliteitszorg (2.6).

2.1 Programma

De commissie is nagegaan in hoeverre de door de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis geformuleerde oriëntatie en eindkwalificaties terug zijn te vinden in het curriculum, en in welke mate er aandacht is voor taalvaardigheid. Daarnaast heeft zij tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken. Aan de hand van deze informatie stelt zij vast dat de inhoud en het niveau van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

2.1.1. Curriculum Kunstgeschiedenis

Zoals reeds beschreven bij standaard 1 bestaat de opleiding uit twee majoren. De studenten kunnen zelf bepalen welke combinatie van majoren zij volgen en wat hun eerste major is. Voor deze eerste major schrijven zij de scriptie. Het merendeel van de studenten Kunstgeschiedenis kiest voor de combinatie Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis. Echter daarnaast kiest een deel van de studenten voor de combinatie Beeldende kunst en Algemene Cultuurwetenschappen (ACW).

In totaal bestaat het bachelorcurriculum uit drie jaar en omvat 180 EC. Dit is als volgt verdeeld:

- een algemeen deel met een aantal facultair verplichte vakken (*Academische vaardigheden* en *Filosofie*) en een aantal afdelingsbrede vakken (*Bronnen*, *Ouverture* en *Methodologie/ Historiografie van Kunst en Cultuur*), totaal 30 EC;
- eerste major, inclusief scriptie en scriptiecolloquium, 69 EC;
- tweede major, 51 EC;
- minor, 30 EC.

Hieronder worden de programma's van de majoren Beeldende kunst, Architectuurgeschiedenis en ACW beschreven.

Het eerste jaar van het majorprogramma Beeldende kunst omvat vier collegereeksen van 3 tot 6 EC over de Oudheid en Middeleeuwen, Renaissance en Barok, de Moderne en Hedendaagse kunst. Deze collegereeksen bieden een chronologisch en thematisch overzicht van de internationale kunstgeschiedenis, waarbij ook aandacht wordt besteed aan historiografie, terminologie, methodologie en vraagstukken met relevantie voor het heden. Deze collegereeksen omvatten twee of meerdere dagexcursies. In het tweede jaar ligt de nadruk op verdieping van de kennis, collectie onderzoek en onderzoeksvaardigheden. Het tweede jaar sluit af met een buitenlandexcursie naar Florence (Italië). Het derde jaar start met een minorruimte van 30 EC. In het tweede semester volgt het vak *Actualiteiten*, de bachelorscriptie en het hieraan verbonden colloquium.

Het eerste jaar van het majorprogramma Architectuurgeschiedenis omvat een inleidend college om de belangstelling op te wekken voor de verklarende waarde van een historisch perspectief in de hedendaagse architectuur en stedenbouw. Daarna volgen de studenten de vakken *Architectuur in de Middeleeuwen* en *Renaissance* waarin de stof chronologisch en thematisch wordt aangeboden en bouwkundig jargon wordt aangeleerd. Deze vakken omvatten twee of meerdere dagexcursies. In het tweede jaar wordt aandacht besteed aan de deelgebieden stedenbouw, architectuur en landschapsarchitectuur. Historiografische en methodische vraagstukken komen aan de orde zodat studenten inzicht verwerven in verschillende benaderingswijze en thema's. Het tweede jaar sluit af met een buitenlandexcursie naar Florence (Italië). Het derde jaar start met een minorruimte van 30 EC. Na het minorsemester volgt een onderzoekscollege waarin het schrijven van de bachelorscriptie wordt voorbereid. Na het schrijven van de scriptie volgt het scriptiecolloquium waarin gereflecteerd wordt op de onderwerpskeuze, probleemstelling, onderzoek en schrijfproces.

In het eerste jaar van het majorprogramma ACW staat de geschiedenis van de verschillende media centraal. De studenten volgen een algemene inleiding, *Oriëntatie op de beeldcultuur* en daarna twee mediahistorische vakken. De studenten krijgen een overzicht van de geschiedenis van grafische vormgeving, typografie en reclame. Vervolgens komen film, televisie en nieuwe media aan bod. In het tweede jaar ligt de nadruk op analyse en theoretische verdieping. De studenten volgen een inleiding in de beeldanalyse, waarin de belangrijkste theoretische stromingen aan de orde komen. Daarna komen achtereenvolgens de drie media aan de orde: film, interactieve media en grafische vormgeving. In het derde jaar kiest de student uit twee specialisaties: *Grafische vormgeving in theorie en praktijk*, dan wel *Kunst van het vergelijken*. Daarnaast is in het eerste semester van het derde jaar de minor geprogrammeerd. Het derde jaar sluit af met het schrijven van de scriptie voor de studenten die ACW als eerste major hebben gekozen.

In bijlage 4 staan de programma's van het algemene deel en de majoren Beeldende kunst, Architectuurgeschiedenis en ACW schematisch weergegeven.

De minorruimte is geprogrammeerd in het eerste semester van het derde jaar. In deze periode zijn de studenten gevrijwaard van gelijktijdige collegeverplichtingen. In de minorruimte kunnen studenten kiezen voor (interdisciplinaire) kennisverbreding, kennisverdieping, voorbereiding op een specifieke masteropleiding of kennismaking met het werkveld in de vorm van een stage. De gekozen vakken in de minorruimte moeten worden goedgekeurd door de examencommissie. De commissie heeft geconstateerd dat niet alle vakken in de

minorruimte worden toegestaan. De docenten gaven aan dat de keuzevakken moeten passen in het curriculum van de opleiding. De commissie stelt tevens vast dat de docenten minorpakketten aanbieden op bepaalde thema's en onderwerpen, zodat de student zich hierop kan verbreden of verdiepen. De docenten, studieadviseur en de masteropleidingen hebben een rol in het adviseren van de studenten over de invulling van de minorruimte.

De commissie constateert dat zowel de docenten als de studenten de samenhang en aansluiting tussen de vakken van de majoren Beeldende kunst en Architectuur adequaat vinden. De studenten gaven aan dat de docenten tijdens de colleges regelmatig de inhoud van de vakken van de twee majoren met elkaar verbinden. De studenten waarderen de chronologische opzet van het programma.

De commissie stelt daarnaast vast dat de docenten en studenten minder tevreden zijn over de samenhang en aansluiting tussen het facultair verplichte vak Academische vaardigheden van het algemene deel van het bachelorcurriculum en de vakken van de majoren. De studenten gaven aan dat door de variërende voorkennis van de studenten die aanwezig zijn bij dit vak, het niveau te laag is. De docenten herkennen dit probleem en ervaren dat de studenten onvoldoende academische vaardigheden opdoen tijdens hun eerste studiejaar. Een aantal docenten gaf aan tijdens de gesprekken met de commissie daarom de academische vaardigheden te integreren in hun eigen vakken en de academische kennis en vaardigheden in de context van het vakgebied nogmaals aan te bieden. Hierdoor wordt het gewenste niveau aan academische vaardigheden van de studenten toch bereikt.

De commissie heeft van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis het onderwijsmateriaal en de toetsen en evaluaties van een aantal vakken bestudeerd van de majoren Beeldende kunst en Architectuurgeschiedenis. Over het algemeen is de commissie onder de indruk van het materiaal. De studenten worden gestimuleerd zich te verdiepen in de materie van het vak en uitgedaagd met extra materiaal dat wordt aangeboden. Er wordt literatuur in het Nederlands en Engels aangeboden en een enkele keer in het Frans.

De commissie constateert dat het programma van de bacheloropleiding een gedegen klassieke kunstgeschiedenisopleiding is. De samenhang tussen de vakken in de majoren is adequaat en wordt gewaardeerd door de studenten. De commissie stelt daarnaast vast dat de samenhang tussen de algemene vakken voor de academische vorming en de inhoudelijke vakken minder adequaat is en dat dit door studenten en docenten als gemis wordt ervaren. De commissie is van mening dat door de brede groep studenten die de algemene vakken volgen het niet voldoende mogelijk is om de kennis en vaardigheden te plaatsen in de context van het kennisgebied dat de studenten bestuderen waardoor de samenhang met het kennisgebied onduidelijk wordt voor de studenten.

De nieuwe opleiding

In september 2013 start de nieuwe bacheloropleiding zoals beschreven in standaard 1. Hoewel het programma hiervan nog in de maak is, heeft de commissie inzage gehad in een voorlopige versie. In hoofdlijnen is het programma als volgt opgebouwd:

- Het eerste jaar heeft een dubbel doel. Ten eerste krijgen de studenten een aantal inleidende vakken en vakken waarin academische vaardigheden centraal staan. Ten tweede maken ze kennis met de vier richtingen binnen het programma. Aan het einde van het eerste jaar maken ze een keuze uit een van die vier richtingen;
- In het tweede jaar volgen de studenten vakken in de gekozen specialisatie. Daarnaast zijn er twee gemeenschappelijke vakken, *Academic core*, van elk 6 EC;

- In de eerste helft van het derde jaar volgen de studenten de minor. Daarna volgen ze opnieuw een aantal vakken binnen hun specialisatie. Het jaar wordt afgesloten met een scriptie.

Hieronder volgt het voorlopige schema van het eerste jaar.

Semester 1	Periode 1	Periode 2	Periode 3
	Ouverture (6 EC)	Oriëntaties (6 EC)	
	Beeldcultuur (6 EC)	Academische Vaardigheden (6 EC)	Onderzoekstechniek (6 EC)
Semester 2	Periode 4	Periode 5	Periode 6
	Media (6 EC)	Design (6 EC)	
	Kunst (6 EC)	Architectuur (6 EC)	Academic English (6 EC)

De docenten van de opleiding Kunstgeschiedenis gaven aan dat zij de nieuwe opleiding en het curriculum zien als kans voor hun vakgebied. In de nieuwe bacheloropleiding is na het eerste jaar meer ruimte voor de studenten voor de specialisatie. Per specialisatie is meer tijd in het nieuwe curriculum dan nu beschikbaar in de tweemajorenstructuur. De docenten gaven aan dat zij nog geen beeld hebben over de integratie van de specialisaties en de vakken in de nieuwe opleiding aangezien daarover nog veel discussies en dialoog is binnen de verschillende disciplines.

De commissie constateert dat het curriculum van de nieuwe bacheloropleiding Media, Kunst, Design en Architectuur nog volop in ontwikkeling is. De commissie heeft vertrouwen in de werkwijze van de opleidingen om tot een nieuw curriculum te komen en gaat ervan uit dat in het nieuwe curriculum voldoende focus is voor de kennisgebieden Kunstgeschiedenis en Architectuurgeschiedenis en dat de goede onderdelen van deze opleiding worden behouden in het nieuwe curriculum.

Taalvaardigheid

Een van de beschreven eindkwalificaties van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis is: de student heeft leesdiscipline in diverse talen en kritische leezin aangeleerd, evenals training in het interpreteren en gebruik maken van moderne media.

De commissie heeft geconstateerd tijdens het bestuderen van de lesmaterialen en de scripties dat de studenten weinig worden gestimuleerd tot het lezen van internationale literatuur in de brontaal. Gezien de aard van het vakgebied vindt de commissie dit een groot gemis.

De docenten gaven aan tijdens het gesprek met de commissie dat de studenten moeite hebben met buitenlandse talen zoals Frans en Duits. De docenten gaven aan dat maar weinig studenten deze talen beheersen. Ondanks de moeite die de studenten hiermee hebben, adviseert de commissie de docenten toch bronnen in de originele taal in het lesmateriaal op te nemen en de studenten meer te motiveren en te stimuleren deze bronnen te bestuderen.

2.1.2 Realisatie eindtermen in het programma

In de kritische reflectie ontbrak een overzicht waarin de beoogde eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de vakken in het curriculum. Bij navraag tijdens de visitatie bleek dat dit overzicht wel bestaat maar verouderd is, waardoor het niet meer relevant is. De kritische reflectie bevat wel een aantal passages waarin de relatie tussen de eindkwalificaties en het curriculum in meer algemene termen duidelijk wordt gemaakt.

De commissie constateert op grond van de kritische reflectie en de gesprekken met het management, de docenten en studenten, het bestuderen van de lesmaterialen en toetsen dat het programma de studenten de mogelijkheden biedt om de beoogde eindkwalificaties te behalen. De commissie adviseert de opleiding om voor de nieuwe bacheloropleiding een overzicht op te stellen waarin de relatie tussen de eindkwalificaties en de verschillende vakken in het curriculum zichtbaar wordt gemaakt.

2.2 Didactisch concept

De commissie is nagegaan in hoeverre er sprake is van een passend didactisch concept dat vertaald is naar adequate werkvormen en dat op een passende wijze wordt ingezet, zoals dat van een opleiding in het domein Kunst en Cultuur verwacht mag worden.

2.2.1 *Didactisch concept*

De bacheloropleiding Kunstgeschiedenis geeft haar onderwijs vorm binnen de onderwijsvisie van de Vrije Universiteit. Deze onderwijsvisie heeft als uitgangspunten dat de studenten serieus worden genomen als deelnemers aan het proces van kennisontwikkeling, dat zij samen met de docenten aan de oplossing van problemen werken en dat daarbij de hoofdvragen en kernbegrippen van het vakgebied centraal staan in het onderwijs. Verder maken zij kennis en doen ervaring op met de in het vakgebied geldende methoden van onderzoek en de regels voor samenwerking en communicatie, en worden ze zich door reflectie bewust van deze methoden en regels. In de bacheloropleiding geeft de Faculteit der Letteren deze onderwijsvisie vorm in een algemeen onderwijsconcept voor alle bacheloropleidingen. Kenmerkend hieraan is dat de specifieke vakkennis wordt geplaatst in een breed cultureel en wetenschappelijk perspectief. Dit wordt vormgegeven door:

- de tweemajorenstructuur waarbij een opleiding wordt gevormd door twee majoren en een algemeen deel;
- het vak *Wijsgerige vorming*, dat alle studenten volgen in het eerste of tweede jaar;
- de vakken *Methodologie* van het vakgebied en *ICT Methoden en technieken* in het tweede jaar;
- een minor met profileringsruimte waarin een stage of buitenlandse studieverblijf kan plaatsvinden of een zelf samengesteld keuzepakket.

2.2.2 *Werkvormen*

De werkvormen van de opleiding sluiten aan bij de wens de student op te leiden via sterk begeleid docentgericht onderwijs naar vraag- en probleemgestuurd onderwijs tot een hoge mate van zelfstandigheid in het derde jaar. In het eerste jaar van de opleiding komen hoorcolleges voor, krijgen de studenten vaste literatuurlijsten en docentgestuurde opdrachten. Het tweede jaar wordt de zelfstandigheid bevorderd in werkcolleges en tijdens excursies. De docenten bieden thema's aan, maar de studenten krijgen meer vrijheid in hun bijdragen in de vorm van essays en werkstukken. In het derde jaar staat, na het minorsemester, het zelfstandig doen van onderzoek en het schrijven van de scriptie centraal.

In 2007-2008 heeft de faculteit in het zogenoemde Curriculumproject het onderwijs doorgelicht op inhoudelijke samenhang, opbouw en verdieping en oefening in diverse vaardigheden. Naar aanleiding van de resultaten van dit Curriculumproject zijn enkele verbeteringen in de variatie in werkvormen aangebracht, vooral wat betreft het onderscheid tussen vrije en docentgestuurde opdrachten. De reden hiervoor is dat de student zich bij de docentgestuurde opdrachten vaak significant minder oefent in het formuleren van probleemstellingen en het zoeken naar en beoordelen van geschikte literatuur.

Belangrijke werkvormen voor Kunstgeschiedenis zijn de excursies, zowel de dagexcursies behorende bij vakken als de buitenlandexcursie naar Florence (Italië). Tijdens de excursies worden de studenten geconfronteerd met objecten waarover onderzoeks- en beroepsgerichte vragen worden gesteld en de oordeelsvorming van de studenten wordt bevorderd. Zowel de studenten als de docenten zijn zeer tevreden over de excursies.

De commissie constateert aan de hand van de programma's, de gesprekken met docenten en studenten en de bestudeerde vakken dat de beschreven onderwijsvisie volledig is geïntegreerd in het curriculum van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis. De opleiding hanteert bovendien voldoende afwisseling in werkvormen. Door de kleinschaligheid van de opleiding zijn er korte lijnen tussen docenten en studenten. De studenten ervaren daardoor een grote betrokkenheid van de docenten bij hun ontwikkeling en zij waarderen de persoonlijke begeleiding.

2.3 Instroom en studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens over de instroom, studielast en rendementen van de opleiding zijn opgenomen in bijlage 5.

2.3.1 Instroom

De instroom voor de opleiding Kunstgeschiedenis aan de VU is de afgelopen jaren redelijk constant. De afgelopen jaren stromen gemiddeld 24 fulltime studenten in. De vooropleiding van deze studenten is zowel vwo als hbo.

In het studiejaar 2011-2012 is voor het eerst het Bindend Studieadvies (BSA) ingevoerd. In dat eerste jaar kregen drie van de negen Kunstgeschiedenis-studenten een negatief studieadvies (voor de gehele letterenfaculteit is dat 25%). Vanaf studiejaar 2012-2013 krijgen de eerstejaarsstudenten een tutor toegewezen om het aantal negatieve adviezen terug te dringen.

2.3.2 Studeerbaarheid

In de kritische reflectie staat aangegeven dat het aantal contacturen afhangt van de gekozen majoren. Het varieert tussen de tien en zestien uur per week in het eerste jaar, tien en veertien uur per week in het tweede jaar en tussen de acht en twaalf uur in het derde jaar. Hierbij wordt aangegeven dat de contacturen in werkelijkheid hoger zijn wegens de excursies en de individuele besprekingen tussen docenten en studenten. Deze contacturen zijn niet mee gerekend in de officiële vaststelling van het aantal contacturen.

De commissie constateert naar aanleiding van de gesprekken met docenten en studenten dat de studenten zeer ambitieus zijn en graag worden uitgedaagd zich te ontwikkelen op het kennisgebied. De docenten ondersteunen de studenten in deze ambities door het geven van persoonlijke begeleiding tijdens en buiten de officiële contacturen en door hun grote enthousiasme voor het vak. De commissie is onder de indruk van de betrokkenheid en motivatie van de docenten bij de ontwikkeling van de studenten.

Op basis van de gegevens in de kritische reflectie constateert de commissie dat het rendement van de opleiding na drie jaar niet hoog is, gemiddeld 25% van de studenten rondt de bacheloropleiding na drie jaar af. Het rendement na vier jaar studie is gemiddeld 40%. Er is een stijgende lijn waarneembaar in de rendementen van de opleiding. De faculteit heeft de afgelopen jaren diverse maatregelen genomen om de rendementscijfers te verbeteren zoals de aanstelling van een studiebegeleider, invoering BSA en vanaf studiejaar 2012-2013 een tutoraat voor de eerstejaarsstudenten.

2.4 Personeel

De commissie heeft de kwaliteit en kwantiteit van het personeel bestudeerd. Uit de kritische reflectie blijkt dat de gemiddelde docent-student ratio 1 op 13,7 is, als uitgegaan wordt van het aantal fte's onderwijstijd van de staf. De commissie is van mening dat de opleiding voldoende personeel heeft om het onderwijs uit te kunnen voeren.

De studenten gaven aan bijzonder tevreden te zijn over de begeleiding van de docenten. Zij waarderen de hoge inzet van de docenten. De commissie is ervan overtuigd dat eventuele problemen en/of ontevredenheid van studenten die veroorzaakt worden door beleidsvoering vanuit faculteit, universiteit of overheid door de inzet, het enthousiasme en de persoonlijke begeleiding van de docenten worden verminderd of opgelost.

De commissie constateert aan de hand van het overzicht van docenten in de kritische reflectie dat er weinig hoogleraren en universitaire hoofddocenten betrokken zijn bij het onderwijs. Het onderwijs wordt, naar het lijkt, weinig gevoed door onderzoek aan de VU. De commissie vindt dit een gemis en is van mening dat dit op termijn een probleem kan zijn voor het onderwijs van de opleiding Kunstgeschiedenis.

In de kritische reflectie wordt geen informatie gegeven over de kwalificaties van het personeel van de opleiding ten aanzien van het verzorgen van onderwijs. Ook is niet aangegeven of het personeel op enige wijze wordt bijgeschoold. Bij navraag hierover is aangegeven dat geen van de docenten beschikt over een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Het traject dat moet leiden tot het verwerven van de docenten van een BKO verkeert in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel, in het bijzonder aan het begeleiden van startende docenten.

2.5 Opleidingsspecifieke voorzieningen

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende gremia, stelt de commissie vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de bachelorstudenten.

Het faculteitsbureau draagt zorg voor de studiebegeleiding. Er is een studiebegeleider aangesteld die de begeleiding verzorgt voor alle bachelor- en masterstudenten van de afdeling Kunst en Cultuur aan de VU. De studieadviseur gaf tijdens het gesprek met de commissie aan dat de studenten Kunstgeschiedenis zeer bewust hebben gekozen voor hun opleiding. Ze zijn over het algemeen gemotiveerd en werken serieus aan hun ontwikkeling gedurende de opleiding. In principe moet een student zelf initiatief nemen voor een gesprek met de studieadviseur. De afspraak kan door de student ingepland worden via de website.

Naast de aangestelde studieadviseur heeft het faculteitsbureau docentmentoren aangewezen die de studenten vanaf het tweede bachelorjaar krijgen toegewezen. Met de docentmentor bespreekt de student opleidingsgerelateerde zaken zoals minor-keuzes en de mogelijkheden voor een vervolg masteropleiding. Deze docentmentor is ook alert op eventuele studieovertraging en verwijst studenten indien nodig door naar de studieadviseur. De studieadviseur en docentmentoren hebben regelmatig overleg.

De commissie stelt vast dat de studenten goed begeleid worden gedurende de opleiding, zowel op het gebied van het kiezen van minorvakken en masteropleidingen als in geval van studieovertraging.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

De opleidingscommissies van de Faculteit der Letteren zijn afdelingsgewijs georganiseerd en worden door het Faculteitsbestuur ingesteld. Het cluster Kunst & Cultuur heeft één opleidingscommissie voor de bacheloropleidingen en één opleidingscommissie voor de masteropleidingen.

De opleidingscommissie heeft een belangrijke taak bij het bewaken van de kwaliteit van de onderwijsprogramma's. Dat doet de opleidingcommissie door de voorstellen voor verandering van de programma's en de evaluaties van de vakken te bekijken. In de opleidingscommissie zitten docentleden, de studieadviseur en vier studenten die de vier mogelijke combinaties van majoren vertegenwoordigen. De opleidingscommissie heeft een adviserende rol bij het opstellen van het curriculum. Daarnaast bespreekt de opleidingscommissie de uitkomsten van evaluaties en onderneemt actie als dat nodig is.

In de afgelopen jaren zijn door ingrijpen van de opleidingscommissie wijzigingen in verschillende vakken aangebracht. Daarbij ging het vooral om de combinaties tussen majoren en de aansluiting daartussen. Uit de evaluaties komen geen grote veranderingen voort.

Ten aanzien van de terugkoppeling van bereikte resultaten geeft de opleidingscommissie aan dat contacten richting de studenten moeilijk verlopen. In de toekomst wil de opleidingscommissie gebruikmaken van blackboard om de studenten hierover te informeren.

Volgens de kritische reflectie vormen de evaluaties het belangrijkste middel om studenttevredenheid te meten. Ieder jaar wordt één bachelorstudiejaar per opleiding als geheel geëvalueerd. Dit houdt in dat in drie jaar alle bachelorvakken van de opleiding worden geëvalueerd. Daarnaast worden slecht geëvalueerde, sterk gewijzigde, nieuwe vakken en bestaande vakken met nieuwe docenten aanvullend, schriftelijk geëvalueerd. De uitkomsten van de vakevaluaties gaan naar de betrokken docent, diens leidinggevende en de voorzitter van de evaluatiecommissie van de opleidingscommissie. Deze evaluatiecommissie bestaat uit twee docent- en twee studentleden. De resultaten van de vakevaluaties worden besproken tijdens de vergadering van de opleidingscommissie. De opleidingscommissie besluit op basis hiervan tot het al dan niet nemen van actie. Deze beslissingen en de daaruit voortvloeiende acties worden vastgelegd in de notulen van de opleidingscommissie.

Naast de formele vakevaluaties spreken docenten regelmatig tijdens de vakken met de studenten over hun ervaringen ten aanzien van het onderwijs en passen zij indien nodig colleges en/of werkvormen aan. Tevens vullen de studenten bij het aanvragen van de bul een exit-enquête in.

De commissie constateert dat de resultaten van de vakevaluaties een vast agendapunt zijn van de vergadering van de opleidingscommissie en dat de voorzitter van de evaluatiecommissie acties onderneemt indien dit nodig blijkt. Over het algemeen geldt dat bijgestelde vakken pas het volgende jaar weer gegeven worden, waardoor de effecten van evaluaties pas het volgende jaar kenbaar zijn. In het gesprek met de commissie werd echter aangegeven dat de opleidingscommissie soms ook ingrijpt tijdens de colleges van een lopend vak. De studenten van de opleidingscommissie gaven aan dat zij het gevoel hebben voldoende invloed te hebben tijdens de vergaderingen van de opleidingscommissies. Volgens hen worden in de vergaderingen de juiste zaken besproken.

De commissie stelt vast dat het evaluatiesysteem zo is opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis worden gesignaleerd waarbij zowel docenten als studenten voldoende inspraak hebben. Gesignaleerde verbeterpunten worden adequaat doorgevoerd in het onderwijs.

Overwegingen

De commissie constateert dat de inhoud en het niveau van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden voldoen aan de eindkwalificaties van de opleiding. De vakken van de opleiding zijn zodanig vormgegeven dat zij bijdragen aan het verwerven van de eindkwalificaties.

De commissie constateert dat er sprake is van een onderwijsleeromgeving waar onderwijs wordt gewaardeerd en zeer belangrijk wordt gevonden door studenten en docenten. Studenten zijn positief over het geboden onderwijs en zeer positief en enthousiast over de docenten, zowel wat betreft inhoudelijke kennis als persoonlijke begeleiding. De opleidingen beschikken over gemotiveerde, betrokken docenten die op de hoogte zijn van het curriculum en de programma's van de verschillende majoren. De commissie oordeelt dat de verantwoordelijken zicht hebben op de kwaliteit van het onderwijs en dat verbetermogelijkheden worden gesignaleerd en doorgevoerd.

De commissie heeft vastgesteld dat de samenhang tussen de vakken van de verschillende majoren goed is en dat er verbanden worden gelegd door de docenten tussen de vakken. De commissie heeft daarnaast geconstateerd dat de samenhang en relatie tussen het facultair verplichte vak Academische vaardigheden en de inhoudelijke vakken minder adequaat is. De commissie is van mening dat dit vak te veel buiten de context van de kunstgeschiedenis wordt onderwezen.

De commissie is van mening dat er een passend didactisch concept aan de opleiding Kunstgeschiedenis ten grondslag ligt. Dit concept is vertaald naar adequate werkvormen. De commissie waardeert de vele (dag)excursies die worden georganiseerd en de wijze hoe deze zijn geïntegreerd in het programma van de opleiding.

De commissie concludeert dat er voor de bacheloropleiding sprake is van voldoende gekwalificeerde stafleden. Wel is de commissie van mening dat er weinig hoogleraren en universitaire hoofddocenten zijn betrokken bij de opleiding. Dit kan op de langere termijn een probleem zijn voor het onderwijs van de opleiding. Daarnaast heeft de commissie geconstateerd dat er weinig aandacht is voor scholing van het personeel: de BKO procedure is in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel en aan de ondersteuning van startende docenten.

De commissie stelt vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de studenten.

De kwaliteitssystemen van de opleidingen zijn zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleidingen worden gesignaleerd en uitgevoerd. Hierbij hebben zowel docenten als studenten voldoende inspraak.

De commissie komt tot de conclusie dat de inhoud en vormgeving van het programma, de kwaliteit en begeleiding van het personeel, de opleidings specifieke voorzieningen de studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Conclusie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis: de commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en wordt vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1 Toetsing

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het toetsbeleid, de toetsvormen inclusief de opzet van de scriptie en het functioneren van de examencommissie.

3.1.1 Toetsbeleid

Aan het toetsbeleid van de opleiding Kunstgeschiedenis ligt een facultair beleid ten grondslag. Elk vak wordt getoetst, bij de vakken hanteert de opleiding een combinatie van toetsen en toetsmomenten. De toetsen sluiten aan bij de leerdoelen en de werkvormen van de vakken.

De basis van het toetsbeleid wordt gevormd door het Onderwijs- en Examenreglement (OER). Hierin is het recht op deelname vastgelegd. Ook de toetsvorm, de beoordeling, de bekendmaking en geldigheidsduur van de uitslag, het recht op inzage en nabespreking, en de rol van de examencommissie zijn vastgelegd in de OER.

De commissie heeft de OER en toetsen van meerdere vakken van de opleiding bestudeerd. De commissie onderschrijft de uitgangspunten over toetsing van de opleiding en heeft tijdens de visitatie kunnen vaststellen dat ook docenten en studenten hier positief tegenover staan. De commissie heeft vastgesteld tijdens de gesprekken met de studenten dat zij voorafgaand aan de toetsing van een vak goed geïnformeerd zijn over de wijze van toetsing en beoordeling.

3.1.2 Toetsvormen

De opleiding hanteert volgens de kritische reflectie diverse toetsvormen die in overeenstemming zijn met de eindkwalificaties die de studenten gedurende het curriculum dienen te ontwikkelen. Voorbeelden van toetsvormen zijn: schriftelijke tentamens met essayvragen, beeldherkenningstests en multiple choice en open vragen, mondelinge presentaties, werkstukken en schriftelijke (deel)opdrachten. In het eerste jaar domineren de schriftelijke tentamens. In het tweede jaar wordt meer gewerkt met presentaties, schriftelijke opdrachten en werkstukken om het inzicht en begrip binnen steeds grotere kaders en op een steeds hoger abstractieniveau te toetsen.

De studenten gaven aan in het gesprek met de commissie dat de toetsing gedurende de opleiding adequaat is. Zij waarderen de feedback die zij krijgen op de tentamens en

werkstukken en benadrukten dat het altijd mogelijk is om een afspraak te maken met de docent om de beoordeling te bespreken zodat de student inzicht krijgt in de beoordeling en de ontwikkeling. Docenten plannen hiervoor inloopuren in.

De commissie constateert dat de opleiding gebruik maakt van een goed afgestemde mix van toetsvormen. Per vak zijn er meerdere toetsvormen. De commissie is van mening dat de verschillende toetsvormen over het algemeen adequaat worden ingezet bij het toetsen van het bereiken van de eindkwalificaties. Er vindt regelmatig toetsing plaats waardoor de student een goed beeld krijgt van het niveau en de ontwikkeling. Het inkijken van toetsen en beoordelingen is een transparant proces met duidelijke richtlijnen.

3.1.3 Examencommissie

Er is één examencommissie voor de bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Algemene Cultuurwetenschappen. Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken met de leden van deze examencommissie. De examencommissie beslist over verzoeken om vrijstellingen, toelatingen tot vakken of zij-instroom-programma voor hbo-instromers. Dit gaat vaak in onderling overleg. Besluiten worden niet schriftelijk vastgelegd.

Sinds 2011 is de kwaliteit van toetsing een officieel onderdeel van de bevoegdheden van de examencommissie. De faculteit vindt dit belangrijk en heeft de examencommissie opgedragen ervoor te zorgen dat de stafleden op de hoogte zijn van de OER en de facultaire toetshandleiding die de kwaliteit van toetsen garandeert. In de afdeling Kunst en Cultuur, waartoe de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis behoort, gaat de examencommissie vanaf 1 maart 2013 invulling geven aan deze nieuwe verantwoordelijkheid. Daarnaast is vanuit de examencommissies een facultaire toetscommissie ingesteld die vanaf september 2012 met haar werkzaamheden is gestart. Deze toetscommissie gaat steekproefsgewijs toetsen en scripties en de beoordelingen ervan controleren.

De commissie concludeert dat onlangs is gestart met de herinrichting van de examencommissie zodat deze kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie adviseert de examencommissie dringend per direct de besluitvorming schriftelijk vast te leggen zodat er transparantie ontstaat over de besluiten en de onderliggende argumentatie. De commissie ziet een meerwaarde in de instelling van een toetscommissie en juicht dit initiatief toe.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de studenten van de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie samen tien scripties bestudeerd.

Toetsing van scripties vindt plaats conform de bachelor scriptiehandleiding. De commissie heeft kennisgenomen van dit document en constateert dat het duidelijke eisen bevat, onder meer op het gebied van onderzoek en toepassing van theoretische kennis en inzichten. De handleiding bevat duidelijke informatie over het scriptietraject. Er is sprake van een scriptieovereenkomst en een scriptiewerkplan. De handleiding geeft ook aan hoeveel tijd de studenten aan de verschillende onderdelen dienen te besteden. Daarbij valt op dat tachtig uur voor analyse is uitgetrokken. Dat stelt de studenten in staat om een bachelorscriptie met voldoende diepgang en reflectie te maken.

Hoewel de handleiding weinig informatie bevat over de begeleiding, blijkt uit de gesprekken met docenten en studenten dat drie bijeenkomsten en een eindgesprek met de

scriptiebegeleider worden voorzien. Uit de gesprekken is daarnaast gebleken dat de scripties altijd beoordeeld worden door twee docenten: de scriptiebegeleider en een tweede docent. De scriptiebegeleider krijgt tien uur voor de begeleiding. De commissie stelt vast dat de opleiding gebruikt maakt van heldere richtlijnen voor de scriptie. De opleiding hanteert een standaard beoordelingsformulier waarbij ook het werkproces in de beoordeling wordt meegewogen.

De commissie stelt na bestudering van de scripties vast dat het niveau van de scripties over het algemeen goed is en voldoet aan de eisen waaraan een bachelorstudent moet voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen, duidelijke structuur en een conclusie die aansluit bij de bevindingen. De commissie merkt hierbij op dat er soms zeer weinig gebruik wordt gemaakt van internationale literatuur. Als gebruik wordt gemaakt van internationale literatuur, dan gebeurt dit zelden in de brontaal.

De beoordelingen van de commissie kwamen in grote mate overeen met de beoordelingen van de facultaire begeleiders. In overeenstemming met de richtlijnen van de NVAO is de scriptie die als onvoldoende werd beoordeeld, voorgelegd aan een tweede lezer. De commissie is tot oordeel gekomen dat één van de bachelorscripties niet voldoet aan de minimale eisen. Dat verslag is door de opleiding beoordeeld met een 6,5. De beoordelingen van de overige negen scripties zijn volgens de commissie adequaat.

De aansluiting met de beroepspraktijk is voor de bacheloropleiding Kunstgeschiedenis minder relevant. Het doel is dat de studenten worden voorbereid op een doorstroming naar de masteropleiding. De commissie is van mening dat de studenten adequaat zijn opgeleid om door te stromen naar een masteropleiding Kunstgeschiedenis. De studenten gaven aan door de docenten gestimuleerd te worden door te stromen in de masteropleiding.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

De commissie concludeert dat er sprake is van een regelmatige toetsing, waardoor de studenten gestimuleerd worden tot studeren en zicht hebben op hun voortgang. Door middel van een mix van toetsvormen wordt adequaat getoetst of studenten de beoogde eindkwalificaties bereiken. De commissie stelt vast dat de opleiding gebruikt maakt van heldere richtlijnen voor de scriptie. De opleiding hanteert een standaard beoordelingsformulier waarbij ook het werkproces in de beoordeling wordt meegewogen.

De commissie constateert dat de huidige examencommissie is gestart met een herinrichting zodat zij op korte termijn kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie is positief over de invoering van een toetscommissie maar is van mening dat de opleiding zeer laat is gestart met de herinrichting van de examencommissie.

Op basis van de beoordeling van de scripties van de bachelorstudenten *Kunstgeschiedenis* heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten overeenkomt met de eisen waaraan bachelorstudenten moeten voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een heldere probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen en een conclusie die aansluit bij de bevindingen. De commissie is door de scripties ervan overtuigd geraakt dat de studenten een degelijke academische bacheloropleiding hebben

genoten. De beoordelingen van de scripties zijn adequaat: de beoordeling van de commissie kwam grotendeels overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen.

Conclusie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Kunstgeschiedenis* als ‘voldoende’.

II: BACHELOROPLEIDING ALGEMENE CULTUURWETENSCHAPPEN

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Kunst en Cultuur 2012-2013 over de bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, de informatie uit gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar zijn gesteld. De commissie heeft voor de opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleiding *niet* voldoet aan de criteria voor heraccreditatie.

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen als **voldoende**.

De commissie is van mening dat het domeinspecifieke referentiekader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. De opleiding Algemene Cultuurwetenschappen (verder ACW) heeft daarbinnen een duidelijk profiel. ACW richt zich op de studie van de westerse beeldcultuur: het stilstaande, bewegende en interactieve beeld. Daarbij richt de opleiding zich met name op grafische vormgeving, film en digitale media. Bij de bestudering van deze media hanteert de opleiding drie invalshoeken: de historische, de theoretische en de thematisch-vergelijkende.

De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en is van mening dat deze voldoende aansluiten op het domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast heeft de commissie vastgesteld dat de eindkwalificaties aansluiten op de Dublin-descriptoren. De commissie heeft wel enige discussie gehad over het niveau en de breedte van de eindkwalificaties. Een zorg daarbij is dat de studenten in het programma niet voldoende theoretische diepgang kunnen ontwikkelen.

Standaard 2: Onderrwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen als **voldoende**.

Het programma van de opleiding bestaat uit een aantal facultair verplichte vakken, een aantal afdelingsbrede vakken, een major van 69 EC, een tweede major van 51 EC en een minor (of stage) van 30 EC. In de major Algemene Cultuurwetenschappen krijgen de studenten een brede introductie in theorieën op het gebied van media en design. De commissie heeft het programma bestudeerd. Daarnaast heeft de commissie een selectie van vakken bekeken (cursusbeschrijving, gehanteerde werkvormen, literatuur en toetsing). De commissie heeft vastgesteld dat het programma van een voldoende niveau is. Wat betreft de samenhang ziet de commissie mogelijkheden tot verbetering; nu bestaat het programma nog vrij sterk uit losse vakken zonder veel dwarsverbanden.

De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding voldoende afwisseling in werkvormen hanteert. Daarbij streeft men ernaar hoorcolleges zo veel mogelijk te beperken tot het eerste jaar. De commissie deelt slechts ten dele de bezwaren die de opleiding tegen hoorcolleges heeft. De commissie is van mening dat hoorcolleges (en de bijbehorende tentaminering) ertoe kunnen bijdragen dat studenten een goede basis verwerven in het betreffende vak.

De instroom laat een stijgende lijn zien van 17 studenten (in 2006) naar 35 (in 2010). In het studiejaar 2011-2012 is voor het eerst het Bindend Studieadvies (BSA) ingevoerd. In dat eerste jaar kregen 32% van de ACW-studenten een negatief studieadvies (voor de gehele letterenfaculteit is dat 25%). Dit komt overeen met eerdere bevindingen; de uitval bij de VU is traditioneel hoog.

De commissie adviseert om de studiebegeleiding te versterken. Verder is een punt van zorg dat een groep studenten zich onvoldoende uitgedaagd voelt. Een aantal vakken wordt als (te) eenvoudig beschouwd en een deel van de studenten mist in een aantal vakken de verdieping.

De commissie is van mening dat de opleiding beschikt over voldoende gekwalificeerd personeel om een opleiding op het gebied van de algemene cultuurwetenschappen te organiseren. Wel constateert de commissie dat de bezetting beperkt is, zeker gezien het brede werkterrein en de aard van het programma.

Tot slot is de commissie van mening dat studenten en docenten voldoende mogelijkheden hebben om hun opvattingen over de kwaliteit van opleidingen kenbaar te maken. De opleidingscommissie functioneert naar behoren. Wel is het belangrijk om de terugkoppeling van de bereikte resultaten richting studenten op een effectieve manier in te richten.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen als **onvoldoende**.

De commissie is van mening dat het facultaire toetsbeleid voldoet. De toetsen sluiten aan bij de leerdoelen en de werkvormen van de vakken. In het Onderwijs- en Examenreglement zijn de belangrijkste aspecten van het toetsbeleid vastgelegd.

De opleiding hanteert verschillende toetsvormen, vooral tentamens, referaten en werkstukken, soms ook combinaties van deze soorten opdrachten. Daarin ziet de commissie voldoende variatie. Wel ziet de commissie soms problemen met het niveau van de toetsing. De commissie is er voorstander van om cursussen niet (alleen) af te sluiten met werkstukken, maar ook met tentamens die garanderen dat de studenten voldoende kennis van het vak in kwestie hebben verworven.

De commissie heeft kennis genomen van de stappen die worden gezet door de faculteit en de examencommissie op het terrein van kwaliteitsborging van toetsen en beoordelingen. De commissie stelt vast dat de huidige examencommissie nog niet functioneert volgens de wetgeving. De herinrichting van de examencommissie is gestart, onder andere met het instellen van een toetscommissie. De commissie constateert dat de examencommissie zich bewust is van de nieuwe taken en een start heeft gemaakt om deze taken te kunnen uitvoeren. De commissie vertrouwt er op dat de examencommissie op korte termijn functioneert volgens de wetgeving.

Tot slot is de commissie van mening dat het academisch niveau van sommige studenten onvoldoende is. Dat blijkt uit een aantal scripties, die te weinig theoretische diepgang en analyse bevatten. Deze studenten blijken over te weinig context en concepten te beschikken om een goede academische scriptie te schrijven. Dit is, samen met de eerder geconstateerde problemen op het gebied van toetsing, voor de commissie een reden om standaard 3 als onvoldoende te beoordelen.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	onvoldoende
Algemeen eindoordeel	'onvoldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 6 juni 2013

Prof. dr. B. Verschaffel

Drs. E.J. van der Spek

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifieke referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie van de opleiding (1.2), en de beoogde eindkwalificaties (1.3).

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

Volgens het domeinspecifieke referentiekader gaan opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en vindt veelal plaats vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* zijn herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan). Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindkwalificaties voor bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Hierdoor is het weinig richtinggevend voor de inrichting van het onderwijs. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

1.2 Profiel en oriëntatie

De bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen (verder ACW) is een opleiding van de afdeling Kunst en Cultuur van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Deze faculteit stelt zich ten doel:

- aan studenten een academische vorming te geven door middel van onderwijs in een verscheidenheid van vormen, op het niveau van bachelor- en masteropleidingen;
- de wetenschap op de disciplinevelden van de faculteit verder te ontwikkelen, zowel door eigen onderzoek van docenten en onderzoekmedewerkers als door opleiding van promovendi en andere onderzoekers, zowel binnen de faculteit als in het samenwerkingsverband van onderzoekscholen;
- en daardoor tevens bij te dragen aan overdracht van culturele waarden aan een groter publiek, door vergroting van kennis op het gebied van taal, beeld, kunst en cultuur, en geschiedenis, met name ook voor praktische doeleinden als het onderwijs, het bedrijfsleven, de journalistiek, de media, de musea en de zorg voor het erfgoed.

Deze doelstelling wordt binnen de faculteit vormgegeven door specifieke vakkennis te plaatsen in een breed cultureel en wetenschappelijk perspectief van academisch niveau. Het doel hiervan is de student kennis en inzicht te geven in, en kritisch en reflectief te leren staan tegenover de wetenschapsbeoefening zelf, de betekenis van zijn of haar vak voor mens en maatschappij, en de rol van de academicus in de samenleving.

De commissie heeft de facultaire inleiding van de kritische reflectie bestudeerd, waar bovenstaande doelstelling een onderdeel van is. De commissie waardeert de grote verantwoordelijkheid die de faculteit neemt voor de academische vorming, het belang dat wordt gehecht aan de overdracht van intellectueel erfgoed, het belang van goede vakken en de nadruk die wordt gelegd op de gemeenschap van docenten en studenten. De faculteit legt hiermee een goede basis voor het onderwijs in de verschillende opleidingen in de faculteit. Het management van de opleiding gaf aan in het gesprek met de commissie dat de doelstelling en onderwijsvisie van de faculteit het startpunt vormt van de bacheloropleiding ACW.

De opleiding ACW heeft in de ogen van de commissie een duidelijk profiel. ACW richt zich op de studie van de westerse beeldcultuur: het stilstaande, bewegende en interactieve beeld. Daarbij richt de opleiding zich met name op grafische vormgeving, film en digitale media. Bij de bestudering van deze media hanteert de opleiding drie invalshoeken: de historische, de theoretische en de thematisch-vergelijkende.

Net als alle andere bachelors aan de Vrije Universiteit (verder VU) werkt ook ACW met een tweemajorenstructuur. Deze structuur is in 2006 ingevoerd. Het gevolg is dat ACW is teruggebracht tot een major van 69 EC (inclusief scriptie). De studenten combineren deze major met een aantal verplichte facultaire en afdelingsbrede vakken, plus een minor en een tweede major van 51 EC. De major ACW kan gecombineerd worden met zes andere majoren. In de praktijk kiezen de studenten vrijwel allemaal voor een van de volgende twee majoren: Beeldende kunst (verder BEKU) en Taal en Communicatie (verder CIW). In de visie van de opleiding sluit de tweemajorenstructuur goed aan bij het inter- en multidisciplinaire karakter van het domein Algemene Cultuurwetenschap.

Met ingang van september 2013 wordt de opzet van alle bacheloropleidingen binnen de faculteit Letteren ingrijpend gewijzigd. De bachelors op het gebied van Kunst en Cultuur gaan dan op in een brede bacheloropleiding Media, Kunst, Design en Architectuur. Deze

samenvoeging maakt deel uit van een brede herinrichting van het undergraduate onderwijs van de VU. Hiermee streeft de VU drie doelen na: verhoging van de kwaliteit van het onderwijs, verhoging van het studierendement en verhoging van de kosteneffectiviteit.

De kritische reflectie van ACW bevat nog geen informatie over de gevolgen van deze operatie voor het onderwijs. Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie wel een schets gekregen van de nieuwe opzet. In de nieuwe opzet is het eerste jaar een oriëntatiejaar. Dit jaar bestaat globaal uit twee delen: ten eerste een aantal inleidende vakken (zoals die nu ook verzorgd worden) en ten tweede een inleiding in elk van de vier onderdelen: Media, Design, Kunst en Architectuur. In het tweede en derde jaar kiezen de studenten één van deze vier onderdelen als hoofdrichting. De tweemajorenstructuur komt bij de start van het nieuwe programma te vervallen.

Tijdens de gesprekken met management en docenten van de opleiding is aangegeven dat de nieuwe opleidingen passen in een trend naar meer flexibilisering en interdisciplinariteit, gecombineerd met meer aandacht voor rendement. Als belangrijk verschilpunt ziet men de verschuiving van het keuzemoment: de studenten kiezen in de nieuwe opzet een specialisatie na afloop van het eerste jaar, terwijl ze in de huidige situatie direct bij aanvang voor twee majoren moeten kiezen. De specialisaties blijven, maar de studenten worden beter voorbereid op hun keuze. Uitgangspunt bij de omvorming is dat 60% van de vakken hetzelfde blijft. Maar de gehele operatie is *work in progress*; de commissie heeft nog geen inzage gehad in een definitief programma.

De commissie is van mening dat de nieuwe opleiding nieuwe kansen biedt om de bacheloropleiding ACW te versterken en te verdiepen. Door het vervallen van de tweemajorenstructuur kunnen de studenten namelijk meer vakken binnen hun hoofdrichting volgen.

1.3 Beoogde eindkwalificaties

De tweemajorenstructuur heeft gevolgen voor de doelstellingen van de opleiding; de studenten kunnen immers verschillende combinaties kiezen. De combinatie ACW met BEKU (Beeldende kunst of Architectuur) richt zich op het opleiden van academisch geschoolde cultuurwetenschappers met historische, theoretische en analytische vaardigheden op het domein van media en kunst/bouwkunst. Studenten verwerven inzichten in de specifieke kenmerken van de bestudeerde media en kunst/bouwkunst en in de relaties daartussen. De combinatie van ACW en Taal en Communicatie (CIW) richt zich op het opleiden van academisch geschoolde cultuurwetenschappers die zich hebben bekwaamd in het kritisch analyseren en vergelijken van beeld en tekst in een context van communicatie en informatie. Studenten hebben inzicht in de rol die oude en nieuwe media spelen bij visuele en verbale vormen van representatie en communicatie.

Omdat de doelstelling van de opleiding kan variëren, afhankelijk van de gekozen combinaties, zijn ook de eindkwalificaties verschillend per combinatie. Deze eindkwalificaties zijn weergegeven in bijlage 1 van de kritische reflectie. Ondanks de verschillen bevatten de eindkwalificaties een aantal vaste elementen voor alle combinaties. Belangrijk daarbij is dat de afgestudeerde historische, theoretische en analytische kennis heeft op het vlak van de beeldcultuur in relatie tot drie visuele media: grafische vormgeving, film en digitale media. Die kennis betreft zowel de beelden en visuele media zelf als hun onderlinge dwarsverbanden. Verder is de afgestudeerde bekend met de belangrijkste theorieën, methoden, concepten, vaardigheden en onderzoeksdomeinen op het vlak van beeldcultuur en mediastudies. De

afgestudeerde is in staat die kennis en vaardigheden toe te passen op nieuwe onderzoeksvragen.

De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en is van mening dat deze voldoende aansluiten op het domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast heeft de commissie vastgesteld dat de eindkwalificaties aansluiten op de Dublin-descriptoren. De opleiding heeft in de kritische reflectie nader uitgewerkt hoe de verschillende eindkwalificaties bijdragen aan elk van deze descriptoren. Deze uitwerking geeft de commissie een duidelijk beeld van de relatie tussen de eindkwalificaties en de Dublin-descriptoren.

De commissie heeft wel enige discussie gehad over het niveau van de eindkwalificaties. Daarbij spelen twee aspecten. Ten eerste speelt hier het aandeel van wetenschappelijk onderzoek en het niveau van theoretisch inzicht versus de voorbereiding op de beroepspraktijk. Hierbij bestaat de zorg dat de gemiddelde student weliswaar veel vaardigheden kan leren, maar niet over voldoende ruimte beschikt om voldoende theoretische diepgang te ontwikkelen. Dit punt wordt verder versterkt door het tweede aspect: de breedte van de opleiding. ACW is op zichzelf al een breed terrein, en de tweemajorenstructuur vergroot die breedte nog. Het risico bestaat dat de studenten breed maar eclectisch geïntroduceerd worden in het gebied van kunst en cultuur, en dat ze onvoldoende focus verkrijgen om op een specifiek terrein geconfronteerd te worden met de inhoudelijke en theoretische complexiteit die elk kennisgebied kenmerkt. Dit kan mogelijk een verklaring bieden voor de problemen die de commissie geconstateerd heeft betreffende de scripties (zie standaard 3).

De commissie heeft over deze aspecten uitgebreid van gedachten gewisseld met vertegenwoordigers van de opleiding. De opleiding erkent het probleem, maar is van mening dat er voldoende gelegenheid bestaat tot specialisatie en daarmee tot diepgang. In de nieuwe opzet zijn de specialisaties bovendien uitgebreider en de leerlijnen langer, waardoor de mogelijkheden tot verdieping uitgebreid worden. De commissie kan zich vinden in deze redenering, maar adviseert de opleiding wel het academisch karakter en de mogelijkheid tot verdieping te bewaken bij het formuleren van de nieuwe eindkwalificaties.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de beoogde eindkwalificaties van de bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zijn geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Zij heeft de eindkwalificaties in dat kader afgezet tegen het domeinspecifieke referentiekader, de gezamenlijke landelijke eindkwalificaties, en het profiel en de oriëntatie van de opleiding.

De commissie vindt dat het faculteitsbestuur een heldere en realistische visie op de opleiding heeft. De eindkwalificaties van de bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen sluiten aan bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde binnen de opleiding Algemene Cultuurwetenschappen gesteld worden. De opleiding heeft binnen die landelijke eisen een duidelijk eigen gezicht door de focus op beeldcultuur (stilstaand, bewegend en interactief beeld) en op een aantal media (grafische vormgeving, film en digitale media).

De eindkwalificaties volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat niveau en oriëntatie betreft aan bij het academische bachelorniveau. De commissie is daarbij wel van mening dat de opleiding het academisch niveau goed moet bewaken en zorg moet dragen voor voldoende mogelijkheid tot verdieping. De opzet van de nieuwe bacheloropleiding Media, Cultuur, Design en Architectuur biedt daartoe in de visie van commissie voldoende mogelijkheden.

Conclusie

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

2.1 Programma

De commissie is nagegaan in hoeverre de geformuleerde oriëntatie en eindkwalificaties terug zijn te vinden in het curriculum, en in welke mate er aandacht is voor Engelse taalvaardigheid en internationalisering. Zij heeft de tabellen bestudeerd die zijn opgenomen in de kritische reflectie, waarin is aangegeven welke onderdelen van de opleiding gekoppeld zijn aan welke eindkwalificaties en Dublin-descriptoren. Daarnaast heeft zij tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken. Aan de hand van deze informatie stelt zij vast dat de inhoud en het niveau van de opleiding ACW adequaat zijn en waarborgen dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

2.1.1. Curriculum

In hoofdlijnen is de opleiding ACW als volgt opgebouwd:

- een algemeen deel met een aantal facultair verplichte vakken (*Academische vaardigheden* en *Filosofie*) en een aantal afdelingsbrede vakken (*Bronnen*, *Ouverture* en *Methodologie/Historiografie van Kunst en Cultuur*);
- een major van 69 EC (inclusief scriptie en scriptiecolloquium);
- een tweede major van 51 EC;
- een minor (of stage) van 30 EC.

Het programma van het algemene deel ziet er als volgt uit:

Algemeen deel	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
jaar 1	Ouverture (6 EC) HC – T	AcVa (6 EC) HC/WC – O	Bronnen (6 EC) HC – O/T	Filosofie (6 EC) HC – T
jaar 2	Methodologie, historiografie van kunst en cultuur (6 EC) HC/RC – T		Zie programma major	
jaar 3	Minor/stage/buitenland (30 EC)		Scriptiecolloquium (3 EC) W – O	Scriptie (9 EC)

In het eerste jaar van het majorprogramma ACW staat de geschiedenis van de verschillende media centraal. Allereerst volgen de studenten een algemene inleiding, *Oriëntatie op de beeldcultuur*. Daarna volgen twee mediahistorische vakken. In het eerste van deze vakken

krijgen de studenten een overzicht van de geschiedenis van grafische vormgeving, typografie en reclame. Vervolgens komen film, televisie en nieuwe media aan bod.

In jaar twee ligt de nadruk op analyse en theoretische verdieping. Allereerst volgen de studenten een inleiding in de beeldanalyse, waarin de belangrijkste theoretische stromingen aan de orde komen. Daarna komen achtereenvolgens de drie media aan de orde (film, interactieve media en grafische vormgeving). Hier kunnen studenten verder werken aan theoretische verdieping en analyse. In het derde jaar kiest de student uit twee specialisaties: *Grafische vormgeving in theorie en praktijk*, dan wel *Kunst van het vergelijken*. Daarnaast is in de eerste helft van jaar drie de minor geprogrammeerd. Jaar drie wordt afgesloten met de scriptie.

In schema:

Major ACW	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
jaar 1	Oriëntatie op beeldcultuur (3 EC) HC – T	Mediageschiedenis: Typografie, Grafische Vormgeving en Reclame (6 EC) HC – T	Mediageschiedenis: Film, Televisie en Nieuwe Media (9 EC) Deel 1 HC/V – T; Deel 2 HC/V – O	
jaar 2	Beeld in context (6 EC) HC – P/TH	Filmanalyse (6 EC) HC/WC/E – O/T	Analyse van Interactieve Fictie (6 EC) WC/PR – O/W	Reclame en Visuele Communicatie (6 EC) HC/WC – W
			Onderzoeksproject Beeldcultuur (inclusief ICT) (6 EC) WC/E – P/W	
jaar 3			Specialisatie Grafische Vormgeving in theorie en praktijk (9 EC) WC/E – R/W	
<i>of</i>				
jaar 3			Specialisatie Kunst van het vergelijken (9 EC) WC – O/W	

De nieuwe opleiding

Zoals aangegeven bij standaard 1 gaat de opleiding per september 2013 op in de brede bacheloropleiding Media, Design, Kunst en Architectuur. Hoewel het programma hiervan nog in de maak is, heeft de commissie wel inzage gehad in een voorlopige versie. In hoofdlijnen is het programma als volgt opgebouwd:

- jaar 1 heeft een dubbel doel. Ten eerste krijgen de studenten een aantal inleidende vakken en vakken waarin academische vaardigheden centraal staan. Ten tweede maken ze kennis met de vier richtingen binnen het programma. Aan het einde van het eerste jaar maken ze een keuze uit een van die vier richtingen;
- in jaar 2 volgen de studenten vakken in de gekozen specialisatie. Daarnaast zijn er twee gemeenschappelijke vakken *Academic core* van elk 6 EC;
- in de eerste helft van jaar 3 volgen de studenten de minor. Daarna volgen ze opnieuw een aantal vakken binnen hun specialisatie. Het jaar wordt afgesloten met een scriptie.

Van het eerste jaar is hieronder een voorlopig schema opgenomen:

Semester 1	Periode 1	Periode 2	Periode 3
	Ouverture (6 EC)	Oriëntaties (6 EC)	
	Beeldcultuur (6 EC)	Academische Vaardigheden (6 EC)	Onderzoekstechniek (6 EC)
Semester 2	Periode 4	Periode 5	Periode 6
	Media (6 EC)	Design (6 EC)	
	Kunst (6 EC)	Architectuur (6 EC)	Academic English (6 EC)

De commissie heeft zowel het huidige als het nieuwe programma bestudeerd. Daarnaast heeft de commissie van het huidige programma een selectie van vakken bekeken (cursusbeschrijving, gehanteerde werkvormen, literatuur en toetsing). Op basis van de bestudering van deze vakken en de gesprekken met het management en de docenten heeft de commissie vastgesteld dat het huidige programma van een voldoende niveau is. De commissie is wel van mening dat de literatuur soms wat eenvoudig is. In de werkvormen (literatuuropdrachten, werkstukken, referaten e.d.) vindt de commissie voldoende variatie terug.

Wat betreft de samenhang ziet de commissie mogelijkheden tot verbetering. Dat is in het bijzonder van belang omdat het curriculum bij ACW bestaat uit zeer verschillende onderwerpen. Op basis van de gesprekken met docenten en studenten constateert de commissie dat de vakken veelal opereren als eilandjes zonder al te veel dwarsverbanden. Bovendien is de commissie van mening, eveneens op basis van deze gesprekken, dat het overleg tussen de docenten verbeterd kan worden, met name als het gaat om overleg tussen docenten die binnen verschillende majoren werkzaam zijn. De samenhang wordt bewaakt door een programmacoördinator en door de opleidingscommissie. Ook in de stafvergaderingen komt de samenhang aan de orde. De studenten hebben in de gesprekken met de commissie echter geen klachten over een eventueel gebrek aan samenhang geuit.

De minorruimte is geprogrammeerd in het eerste semester van het derde jaar. In deze periode zijn de studenten gevrijwaard van gelijktijdige collegeverplichtingen. In de minorruimte kunnen studenten kiezen voor (interdisciplinaire) kennisverbreding, kennisverdieping, voorbereiding op een specifieke masteropleiding of kennismaking met het werkveld in de vorm van een stage. De vakken in de minorruimte die door student kiest, moeten worden goedgekeurd door de Examencommissie.

De commissie ziet daarnaast goede mogelijkheden in de voorlopige opzet van het nieuwe programma. Een belangrijk voordeel van het nieuwe programma is de versterking van de disciplinaire lijn: de student krijgt meer vakken binnen zijn hoofdrichting aangeboden. Dat maakt het mogelijk om zowel de diepgang als de samenhang te versterken.

2.1.2 Realisatie eindkwalificaties in het programma

In de kritische reflectie is aangegeven hoe de verschillende programmaonderdelen zijn gerelateerd aan de eindkwalificaties. Op grond van deze passages, op grond van een analyse van het bestudeerde materiaal en op grond van de gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding is de commissie van mening dat de eindkwalificaties in voldoende mate worden gerealiseerd.

2.2 Didactisch concept

De commissie is nagegaan in hoeverre er sprake is van een passend didactisch concept dat vertaald is naar adequate werkvormen en dat op een passende wijze wordt ingezet, zoals dat van een opleiding in het domein Kunst en Cultuur verwacht mag worden.

2.2.1 *Didactisch concept*

De bacheloropleiding ACW geeft haar onderwijs vorm binnen de onderwijsvisie van de Vrije Universiteit. Deze onderwijsvisie heeft als uitgangpunten dat de studenten serieus worden genomen als deelnemers aan het proces van kennisontwikkeling, dat zij samen met de docenten aan de oplossing van problemen werken en dat daarbij de hoofdvragen en kernbegrippen van het vakgebied centraal staan in het onderwijs. Verder maken zij kennis en doen ervaring op met de in het vakgebied geldende methoden van onderzoek en de regels voor samenwerking en communicatie, en worden ze zich door reflectie bewust van deze methoden en regels. In de bacheloropleiding geeft de Faculteit der Letteren deze onderwijsvisie vorm in een algemeen onderwijsconcept voor alle bacheloropleidingen. Kenmerkend hieraan is dat de specifieke vakkennis wordt geplaatst in een breed cultureel en wetenschappelijk perspectief. Dit wordt vormgegeven door:

- tweemajorenstructuur waarbij een opleiding wordt gevormd door twee majoren en een algemeen deel;
- in het eerste of tweede jaar volgen alle studenten het vak *Wijsgerige vorming*;
- in het tweede jaar is tijd gereserveerd voor de methodologie van het vakgebied en ICT Methoden en technieken;
- het derde jaar start met een profileringsruimte waarin een stage of buitenlandse studieverblijf kan plaatsvinden of een zelf samengesteld keuzepakket.

De commissie constateert aan de hand van het programma, de gesprekken met docenten en studenten en de bestudeerde vakken dat de beschreven onderwijsvisie volledig is geïntegreerd in het curriculum van de opleiding ACW.

2.2.2 *Werkvormen*

De commissie heeft met vertegenwoordigers van de opleiding gesproken over de relatie tussen hoor- en werkcolleges en de bijbehorende toetsing. In de kritische reflectie en in de gesprekken met docenten is gebleken dat de opleiding de hoorcolleges zo veel mogelijk wil beperken tot het eerste jaar. In het tweede jaar streeft de opleiding er vanwege de interactie naar om zo veel mogelijk met werkcolleges te werken. Vanwege de grote aantallen studenten is dat bij sommige onderdelen echter niet mogelijk.

De commissie deelt slechts ten dele de bezwaren die de opleiding tegen hoorcolleges (en de bijbehorende tentaminering) heeft. De commissie is van mening dat hoorcolleges (en de bijbehorende tentaminering) ertoe kunnen bijdragen dat studenten een goede basis verwerven in het betreffende vak. Bij de behandeling van standaard 3, Toetsing, komt dit punt terug.

Een belangrijke werkvorm voor ACW wordt verder gevormd door de excursies. In de bacheloropleiding beperken die zich tot dagexcursies. Dat is geen probleem, aangezien veel collecties en instituten die voor de opleiding interessant zijn, zich in de directe nabijheid bevinden, zoals bij voorbeeld het Instituut voor Beeld en Geluid (Hilversum) en het Filminstituut Eye (Amsterdam).

2.3 Instroom en studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens over de instroom, studielast en rendementen van de opleiding zijn opgenomen in bijlage 5.

2.3.1 Instroom

De instroom laat een stijgende lijn zien. In de jaren 2006-2008 schommelde de instroom rond de 17 studenten. In 2009 stroomden 23 studenten in, in 2010 35. Deze toename is versterkt door de mogelijkheid om de majorencombinatie ACW-CIW te volgen. Het merendeel van de studenten is afkomstig van het vwo.

In het studiejaar 2011-2012 is voor het eerst het Bindend Studieadvies (BSA) ingevoerd. In dat eerste jaar kregen 24% van de ACW-studenten een negatief studieadvies (voor de gehele letterenfaculteit is dat 20%). Dit komt overeen met eerdere bevindingen; de uitval bij de VU is traditioneel hoog. Men wijt dit aan de onaantrekkelijke omgeving en aan gebrek aan binding met de opleiding, die maar voor de helft door ACW wordt gegeven.

2.3.2 Studeerbaarheid

De studenten met wie de commissie heeft gesproken, zijn matig te spreken over de begeleiding van de studieadviseur. Zij geven aan dat die begeleiding vooral vorm krijgt in het eerste jaar en dan een klassikaal karakter heeft. De opleiding organiseert dan bijvoorbeeld een bijeenkomst over de langstudeerboete. Individuele afspraken vinden vooral plaats op initiatief van de studenten. Volgens de studenten is studiebegeleiding in het tweede en derde jaar eerder uitzondering dan regel. Daarbij gaat het overigens over de begeleiding door de studieadviseur; over de begeleiding van de docenten zijn de studenten wel te spreken. Hoewel de commissie de indruk heeft dat de studenten hun weg wel weten te vinden binnen de opleiding, adviseert zij de opleiding om ervoor te zorgen dat de begeleiding door de studieadviseur ook in het tweede en derde jaar voldoende gestalte krijgt.

De studielast wordt door een deel van de studenten als laag ervaren. Deze studenten voelen zich onvoldoende uitgedaagd. Ze geven aan dat ze tentamens veelal kunnen halen zonder de bijbehorende vakken te hebben gevolgd. Ook missen ze in een aantal vakken verdieping. Dit is een punt van zorg voor de commissie.

2.4 Personeel

De commissie heeft de kwaliteit en kwantiteit van het personeel bestudeerd. Alle vaste stafleden zijn gepromoveerd. De omvang van de staf is beperkt; hierdoor is per specialisatie vaak slechts één docent beschikbaar. Uit de kritische reflectie blijkt dat de gemiddelde docent-student ratio 1 op 37,6 is, als uitgegaan wordt van het aantal fte's onderwijstijd van de staf.

De commissie vraagt zich af of de opleiding in de nieuwe situatie, waarin de opleiding vier zelfstandige tracks aanbiedt, voldoende stafdocenten heeft met de benodigde expertise om de bacheloropleiding te bemensen. Tijdens de gesprekken met de commissie geven de docenten aan dat de opleiding op dit moment vooral bezig is met het vormgeven van het eerste jaar; daarin voorziet men geen problemen. Maar voor de specialisaties wordt het in een aantal gevallen krap. Zo geven de docenten aan dat er slechts drie docenten beschikbaar zijn voor de track Media en dat de opleiding hiervoor niet alle aspecten kan afdekken. Dat wil de opleiding oplossen door binnen zo'n track profileringen aan te brengen.

In de kritische reflectie wordt geen informatie gegeven over de kwalificaties van het personeel van de opleiding ten aanzien van het verzorgen van onderwijs. Ook is niet aangegeven of het personeel op enige wijze wordt bijgeschoold. Bij navraag hierover is aangegeven dat geen van

de docenten beschikt over een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Het traject dat moet leiden tot het verwerven van de docenten van een BKO verkeert in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel en aan de begeleiding van startende docenten. Het is belangrijk dat de docenten hun BKO verwerven. In dit verband is het van belang te melden dat de commissie van de studenten kritiek heeft gehoord over het onderwijs van sommige docenten. Met name de hoorcolleges zijn in de visie van de studenten (ook) inhoudelijk voor verbetering vatbaar.

Een laatste punt is de belasting van de docenten. De werkdruk is hoog. ACW trekt met een kleine staf een groot aantal studenten, waardoor de onderwijslast relatief zwaar is. In combinatie met de ingrijpende vernieuwingen die de opleiding te wachten staan, is dit een punt van aandacht.

2.5 Opleidingsspecifieke voorzieningen

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende gremia, stelt de commissie vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de bachelorstudenten. De studenten zijn tevreden over de bibliotheek. Daarnaast beschikt de opleiding over een uitgebreide collectie films en een kleinere collectie cd-roms en games.

De opleiding constateert een probleem bij het toepassen van specifieke software, bijvoorbeeld voor het digitaal bewerken van stilstaand en bewegend beeld. De centralisatie en uniformering van de software binnen de VU blijken in de praktijk tot problemen te leiden. Het gevolg is dat specifieke software vaak niet werkt. De commissie realiseert zich dat deze ontwikkeling zich grotendeels buiten het bereik van de opleiding afspeelt. Desalniettemin is het wel een punt van zorg.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. Aan de kant van de studenten is het beeld gemengd. Veelal beperkt de betrokkenheid zich tot het invullen van evaluatieformulieren aan het einde van een cursus. De studenten geven aan dat de uitkomsten van die evaluaties niet systematisch teruggekoppeld worden. Aan de andere kant kunnen studenten wel voorbeelden noemen van verbeteringen. Zo wordt er nu aandacht gegeven aan wetenschappelijk Engels, een onderwerp dat in eerdere jaren gemist werd. Daarnaast is het vak wetenschapsfilosofie op grond van studentevaluaties meer toegespitst op cultuurfilosofische onderwerpen. De docenten hebben invloed op de kwaliteit van het onderwijs via de stafvergaderingen, waarin het programma en de resultaten van de evaluaties besproken worden. Daarnaast bespreekt de leidinggevende de uitkomsten van evaluaties met de betrokken docent tijdens het jaargesprek.

De opleidingscommissies van de Faculteit der Letteren zijn afdelingsgewijs georganiseerd en worden door het Faculteitsbestuur ingesteld. Het cluster Kunst & Cultuur heeft één opleidingscommissie voor de bacheloropleidingen en één opleidingscommissie voor de masteropleidingen. Deze opleidingscommissies hebben als taak het afdelingshoofd, de onderwijsdirecteur en het Faculteitsbestuur te adviseren over zaken die betrekking hebben op het onderwijs, waaronder de Onderwijs- en Examenregelingen, de conceptonderwijsprogramma's en de evaluaties.

De opleidingscommissie heeft een belangrijke taak bij het bewaken van de kwaliteit van de onderwijsprogramma's. Dat doet de opleidingscommissie door de voorstellen voor de

programma's en de evaluaties van de vakken te bekijken. In de opleidingscommissie zitten docentleden, de studieadviseur en vier studenten die de vier mogelijke combinaties van majoren vertegenwoordigen. De opleidingscommissie heeft een adviserende rol bij het opstellen van het programma. Daarnaast bespreekt de opleidingscommissie de uitkomsten van evaluaties en onderneemt actie als dat nodig is.

In de afgelopen jaren zijn door ingrijpen van de opleidingscommissie wijzigingen in verschillende vakken aangebracht. Daarbij ging het vooral om de combinaties tussen majoren en de aansluiting daartussen. Uit de evaluaties komen geen grote veranderingen voort.

Ten aanzien van de terugkoppeling van bereikte resultaten geeft de opleidingscommissie aan dat contacten richting de studenten moeilijk verlopen. In de toekomst wil de opleidingscommissie gebruikmaken van blackboard om de studenten hierover te informeren.

Overwegingen

De commissie heeft vastgesteld dat het programma van een voldoende niveau is. De studenten hebben voldoende keuze uit vakken die thuishoren in een opleiding Algemene Cultuurwetenschappen. Wat betreft de samenhang ziet de commissie mogelijkheden tot verbetering. Dat geldt ook voor de diepgang, die onder meer tot uiting komt in de gekozen literatuur. De commissie is van mening dat het nieuwe programma, met uitgebreidere tracks en langere leerlijnen, meer mogelijkheden tot samenhang en verdieping biedt.

De commissie is van mening dat er een passend didactisch concept aan de opleiding ACW ten grondslag ligt. Dit concept is vertaald naar adequate werkvormen. Daarbij tekent de commissie wel aan dat hoorcolleges geen noodzakelijke kwaad bij grote aantallen studenten hoeven te zijn, maar dat deze hoorcolleges (en de bijbehorende tentaminering) ertoe kunnen bijdragen dat studenten een goede basis verwerven in het betreffende vak.

Op het vlak van de studeerbaarheid ziet de commissie aandachtspunten voor de opleiding. Die gelden voor zowel de studiebegeleiding als de studielast. De commissie is van mening dat de studiebegeleiding door de studieadviseur ook in het tweede en derde jaar beter ingevuld kan worden. Belangrijker nog is het punt van de studielast. De commissie constateert dat studenten zich onvoldoende uitgedaagd voelen. De commissie adviseert de opleiding daarom ervoor te zorgen dat alle vakken in het nieuwe curriculum inhoudelijk en intellectueel voldoende uitdagend zijn.

De commissie is van mening dat de opleiding beschikt over voldoende gekwalificeerd personeel. Wel constateert de commissie dat de bezetting beperkt is, zeker gezien het brede werkterrein dat de opleiding moet bedienen. Maar de commissie realiseert zich dat de opleiding deze constatering deelt en ziet ook dat er weinig mogelijkheden zijn om verandering in deze situatie te brengen. Wel is de commissie van mening dat het belangrijk is ervoor te zorgen dat alle docenten over voldoende didactische kwaliteiten beschikken.

Tot slot is de commissie van mening dat studenten en docenten voldoende mogelijkheden hebben om hun opvattingen over de kwaliteit van opleidingen kenbaar te maken. De opleidingscommissie functioneert naar behoren. Wel is het belangrijk om de terugkoppeling van de bereikte resultaten richting studenten op een effectieve manier in te richten.

Samenvattend concludeert de commissie dat de inhoud en het niveau van de bacheloropleiding ACW voldoende is en waarborgt dat afgestudeerden voldoen aan de

eindkwalificaties van de opleiding. De commissie heeft er bovendien vertrouwen in dat het nieuwe programma een aantal van de gesignaleerde aandachtspunten zal wegnemen.

Conclusie

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en wordt vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1 Toetsing

3.1.1 Toetsbeleid

Aan het toetsbeleid van de opleiding ligt een facultair beleid ten grondslag. Elke cursus wordt getoetst, bij de meeste cursussen hanteert de opleiding een combinatie van toetsen en toetsmomenten. De toetsen sluiten aan bij de leerdoelen en de werkvormen van de vakken.

De basis van het toetsbeleid wordt gevormd door het Onderwijs- en Examenreglement (OER). Hierin is het recht op deelname vastgelegd. Ook de toetsvorm, de beoordeling, de bekendmaking en geldigheidsduur van de uitslag, het recht op inzage en nabespreking, en de rol van de examencommissie zijn vastgelegd in de OER.

De commissie heeft de OER en toetsen van meerdere vakken van de opleiding bestudeerd. De commissie onderschrijft de uitgangspunten over toetsing van de opleiding en heeft tijdens de visitatie kunnen vaststellen dat ook docenten en studenten hier positief tegenover staan. De commissie heeft vastgesteld tijdens de gesprekken met de studenten dat zij voorafgaand aan de toetsing van een vak goed geïnformeerd zijn over de wijze van toetsing en beoordeling.

3.1.2 Toetsvormen

De opleiding hanteert verschillende toetsvormen, vooral tentamens, referaten en werkstukken, soms ook combinaties van deze soorten opdrachten. Tentamens maken gebruik van beeldherkenningsvragen, open vragen, essayvragen en (bij CIW) ook meerkeuzevragen. ACW streeft ernaar de schriftelijke tentamens te beperken tot het eerste jaar, maar slaagt daar niet altijd in vanwege de stijgende studentenaantallen. De docenten met wie de commissie heeft gesproken, geven aan dat deze stijging het noodzakelijk maakt om vaker gebruik te maken van multiple choice-tentamens.

De commissie heeft met studenten en docenten gesproken over de toetsing. Een deel van de studenten ervaart de tentamens niet als effectief. Zij geven aan dat de tentamens soms eenvoudig zijn en ook gehaald kunnen worden zonder de stof te bestuderen. De commissie

heeft dit ook kunnen constateren bij de toetsen van de vakken die zij beoordeeld heeft. Eén van die vakken maakte bovendien gebruik van een tentamen dat door de Afdeling Onderwijsondersteuning als niet betrouwbaar werd gekwalificeerd.

Tevens heeft de commissie met de docenten gesproken over de werkstukken. Veel onderdelen worden afgerond met werkstukken die betrekking hebben op een onderdeel van een vak. Dat brengt in de visie van de commissie een risico met zich mee. Deze manier van tentamineren stelt studenten in staat om onderwerpen te selecteren die ze leuk of interessant vinden en daarover werkstukken maken. Maar daarmee garandeert de opleiding niet dat de studenten zich alle onderdelen van de vakken in kwestie in voldoende mate eigen hebben gemaakt. De commissie is er in zulke gevallen een voorstander van om, naast de werkstukken, ook een vorm van tentamineren te hanteren die garandeert dat de studenten ook voldoende kennis van het vak in kwestie hebben verworven.

De beoordeling van de scripties vindt plaats conform de bachelor scriptiehandleiding. De commissie heeft kennisgenomen van dit document en constateert dat het duidelijke eisen bevat, onder meer op het gebied van onderzoek, toepassing van theoretische kennis en inzichten. De handleiding bevat duidelijke informatie over het scriptietraject. Er is sprake van een scriptieovereenkomst en een scriptiewerkplan. De handleiding geeft ook aan hoeveel tijd de studenten aan de verschillende onderdelen dienen te besteden. Daarbij valt op dat 80 uur voor analyse is uitgetrokken. Dat stelt de studenten in staat om een bachelorscriptie met voldoende diepgang en reflectie te maken.

Hoewel de handleiding weinig informatie bevat over de begeleiding, blijkt uit het voorbeeld van het scriptietraject (bijlage 3) dat drie bijeenkomsten en een eindgesprek met de scriptiebegeleider worden voorzien. Uit de gesprekken is daarnaast gebleken dat de scripties altijd beoordeeld worden door twee docenten: de scriptiebegeleider en een tweede docent. De scriptiebegeleider krijgt tien uur voor de begeleiding.

3.1.3 Examencommissie

Er is één examencommissie voor de bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Algemene Cultuurwetenschappen. Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken met de leden van deze examencommissie. De examencommissie beslist over verzoeken om vrijstellingen, toelatingen tot vakken of zij-instroom-programma voor hbo-instromers. Dit gaat vaak in onderling overleg. Besluiten worden niet schriftelijk vastgelegd.

Sinds 2011 is de kwaliteit van toetsing een officieel onderdeel van de bevoegdheden van de examencommissie. De faculteit vindt dit belangrijk en heeft de examencommissie opgedragen ervoor te zorgen dat de stafleden op de hoogte zijn van de OER en de facultaire toetshandleiding die de kwaliteit van toetsen garandeert. In de afdeling Kunst en Cultuur, waartoe de bacheloropleiding ACW behoort, gaat de examencommissie vanaf 1 maart 2013 invulling geven aan deze nieuwe verantwoordelijkheid. Daarnaast is vanuit de examencommissies een facultaire toetscommissie ingesteld die vanaf september 2012 met haar werkzaamheden is gestart. Deze toetscommissie gaat steekproefsgewijs toetsen en scripties en de beoordelingen ervan controleren.

De commissie concludeert dat onlangs is gestart met de herinrichting van de examencommissie zodat deze kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie adviseert de examencommissie dringend per direct de besluitvorming schriftelijk vast te leggen zodat er

transparantie ontstaat over de besluiten en de onderliggende argumentatie. De commissie ziet een meerwaarde in de instelling van een toetscommissie en juicht dit initiatief toe.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de studenten van de bacheloropleiding ACW de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie tien theses bestudeerd. Daarbij valt allereerst op dat de scripties hoog becijferd zijn. De commissie heeft ernaar gestreefd om een representatieve doorsnede op te vragen van goede en minder goede scripties, maar scripties met een 6 waren zeldzaam.

De commissie heeft grote zorgen over het niveau van de scripties die binnen ACW geschreven worden. Van de tien scripties beschouwde de commissie er drie als onvoldoende. In die gevallen is de scriptie door een tweede commissielid gelezen, die in alle gevallen het oordeel bevestigde. De commissie heeft daarop nog drie extra scripties opgevraagd die door de opleiding met een 6 of 7 becijferd waren. Ook deze scripties waren in de ogen van de commissie onvoldoende.

De problemen die de commissie signaleert, hebben voor het merendeel te maken met gebrek aan diepgang. De scripties zijn onvoldoende theoretisch gekaderd en ontberen conceptualisering en contextualisering. Sommige scripties zijn puur beschrijvend en ontstijgen het niveau van een werkstuk van de middelbare school nauwelijks. Een scherpe probleemstelling ontbreekt veelal en er is weinig sprake van analyse en argumentatie. Ook de scripties die wel voldoende zijn, leiden soms aan dit euvel. In veel gevallen vindt de commissie de scripties te hoog becijferd.

De commissie heeft in gesprekken met docenten en begeleiders haar zorgen over het niveau van de scripties uitgesproken. De betrokkenen erkennen dat er in een aantal gevallen problemen zijn met het niveau. Een van de oorzaken die men daarvoor aanvoert, is de verplichte uitroosting van het eerste semester van jaar drie, dat VU-breed bestemd is voor de minor. Daardoor kan de opleiding dat eerste semester niet gebruiken als opmaat naar de scriptie, bijvoorbeeld met behulp van het scriptiecolloquium. Nu loopt dat colloquium parallel aan het schrijven van de scriptie. Een andere oorzaak is dat vorig jaar een aantal langstudeerders zijn afgestudeerd. De opleiding heeft deze groep studenten geholpen de langstudeerboete te vermijden en heeft daarbij – bewust of onbewust – een soepele beoordeling gehanteerd. De commissie heeft enerzijds begrip voor de motieven van de begeleiders, maar is anderzijds van mening dat deze motieven in een aantal gevallen hebben geleid tot een te lankmoedige beoordeling.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren. Zoals hierboven is aangegeven, heeft de commissie grote zorgen op deze punten. Die zorgen betreffen allereerst de eindkwalificaties zoals die tot uiting komen in de bachelorscripties. De commissie is van mening dat het academisch niveau van een te grote groep studenten onvoldoende is. Dat blijkt in de ogen van de commissie uit de scripties, die te weinig theoretische diepgang en analyse bevatten – ondanks het feit dat er volgens de scriptiehandleiding 80 uur voor analyse beschikbaar is. Van de dertien scripties die de commissie uiteindelijk gelezen heeft, beoordeelde ze er zes als onvoldoende. De studenten in kwestie blijken over te weinig context en concepten te beschikken om een goede academische scriptie te schrijven.

Ook in het toetsingstraject in de voorafgaande jaren ziet de commissie een aantal zwakheden. Een aantal toetsen is te makkelijk. Daarnaast is de commissie van mening dat toetsing aan de hand van werkstukken, die vaak betrekking hebben op een deelonderwerp, te weinig garandeert dat de studenten een degelijke kennisbasis opbouwen. Dit zou ertoe kunnen bijdragen dat de studenten in de slotfase over te weinig competenties beschikken om een goede bachelorscriptie te schrijven.

Tot slot is de commissie van mening dat de bemoeienis van de examencommissie met de toetsing (veel) sterker moet zijn. Zeker gezien de problemen die zich bij de scripties voordoen, is een goede monitoring en terugkoppeling geboden. De commissie constateert dat de huidige examencommissie is gestart met een herinrichting zodat zij op korte termijn kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie is positief over de invoering van een toetscommissie, maar is van mening dat de opleiding laat is gestart met de herinrichting van de examencommissie.

Conclusie

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 3 als 'onvoldoende'.

Algemeen eindoordeel

Aangezien de commissie de gerealiseerde eindkwalificaties als onvoldoende beschouwt, kan de commissie niet anders dan ook de opleiding als geheel een onvoldoende geven. De gerealiseerde eindkwalificaties bepalen immers het eindniveau van de studenten. De commissie heeft aan de hand van de bachelorscripties geconstateerd dat het academisch niveau van een te grote groep studenten ontoereikend is. Daarnaast is de commissie van mening dat ook de toetsing op de weg die naar de eindfase leidt, onvoldoende garandeert dat de studenten over een degelijke kennisbasis beschikken.

Dit oordeel laat onverlet dat de commissie waardevolle elementen in de opleiding ziet. Zoals gezegd is de commissie van mening dat het faculteitsbestuur een heldere en realistische visie op de opleiding heeft. De eindkwalificaties voldoen wat betreft niveau en oriëntatie. Binnen de gestelde kaders heeft de opleiding bovendien een duidelijk eigen gezicht ontwikkeld. Ook het programma is van een voldoende niveau, zij het dat de opleiding ook hier de diepgang moet bewaken. De opleiding moet er steeds voor blijven zorgen dat de studenten voldoende uitgedaagd worden.

De commissie adviseert voor de bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen een hersteltraject, waarin de opleiding in de mogelijkheid wordt gesteld om aan te tonen dat haar studenten de beoogde eindkwalificaties daadwerkelijk realiseren. De uitdaging daarbij is het bewaken van het academisch niveau en het bieden van voldoende mogelijkheid tot verdieping. De opzet van de nieuwe bacheloropleiding Media, Cultuur, Design en Architectuur biedt daartoe in de visie van commissie voldoende mogelijkheden.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen* als 'onvoldoende'.

III: MASTEROPLEIDING KUNST- EN CULTUURWETENSCHAPPEN

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Kunst en Cultuur 2012-2013 over de masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, de informatie uit gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar zijn gesteld. De commissie heeft voor de opleiding zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleiding voldoet aan de criteria voor heraccreditatie.

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen als **voldoende**.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. De masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) is gericht op de bestudering van een aantal culturele verschijningsvormen en hun onderlinge relaties in heden en verleden. Centraal staan de studie en interpretatie van beeldende kunst, architectuur, design, media in vier afzonderlijke programma's waarbij regelmatig cross-overs tussen de vakgebieden worden gemaakt. De opleiding besteedt aandacht aan zowel actuele ontwikkelingen als vroegere cultuuruitingen in breed kunst- en cultuurhistorisch perspectief.

De masteropleiding bestaat sinds september 2012 en is ontstaan uit een samenvoeging van de opleidingen Kunstgeschiedenis en Comparatieve Arts and Media Studies. In de nieuwe brede masteropleiding zijn vier programma's opgenomen: Kunstgeschiedenis, Comparatieve Arts and Media Studies (CAMS), Architectuurgeschiedenis en Design Cultures. De algemene doelstelling van de masteropleiding is om masterstudenten op te leiden die in staat zijn om op een kritische en wetenschappelijk onderbouwde manier te reflecteren op en zelfstandig onderzoek te doen naar media, beeldende kunsten, design en architectuur.

Voor de nieuwe masteropleiding zijn, naast de doelstelling, beoogde eindkwalificaties beschreven. De commissie is van mening dat de doelstelling en de beoogde eindkwalificaties zeer algemeen zijn verwoord en weinig richting geven aan de verschillende programma's binnen de masteropleiding. Elk programma heeft daarnaast een eigen profiel en eindkwalificaties beschreven. De commissie herkent voornamelijk nog in de profielen, noch in de eindkwalificaties van de programma's de benoemde cross-overs tussen de programma's.

De beoogde eindkwalificaties per programma zijn helder verwoord en sluiten aan bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper in de kunst- en cultuurwetenschappen worden gesteld. De eindkwalificaties sluiten wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische masterniveau alhoewel de commissie constateert dat de eindkwalificaties van de programma's CAMS, Kunstgeschiedenis en Design Cultures ambitieus zijn geformuleerd.

De commissie constateert dat de brede masteropleiding op het moment van de visitatie bestaat uit vier gespecialiseerde programma's. De beschreven geïntegreerde masteropleiding waarin interdisciplinariteit en cross-overs tussen de vakgebieden centraal staan, wordt door de commissie voornamelijk niet teruggevonden in de profilering en eindkwalificaties van de programma's, noch in de gesprekken met het management en de docenten. De commissie raadt de opleiding aan een duidelijke keuze te maken: of een geïntegreerde opleiding met verschillende varianten die met name de raakvlakken en verbindingen tussen de vakgebieden bestuderen, of meerdere gespecialiseerde programma's.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen als **onvoldoende**.

De masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen bevat vier afzonderlijke programma's, te weten: Comparative Arts and Media Studies, Architectuurgeschiedenis, Kunstgeschiedenis en Design Cultures. De curricula van de programma's duren een jaar en omvatten 60 EC. Elk programma bestaat uit een aantal verplichte vakken uit het specifieke vakgebied, een vrije keuzeruimte en het schrijven van een scriptie van in totaal 18 EC.

De vrije keuzeruimte kan ingevuld worden met vakken uit het eigen vakgebied, andere programma's en andere opleidingen. De studenten kunnen ook een stage uitvoeren binnen de vrije keuzeruimte. De keuzevakken, stageplaats en stage-opdracht moeten worden goedgekeurd door de examencommissie.

Het programma Kunstgeschiedenis bevat drie varianten: Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800, Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1800-heden en Kunst, Markt en Connaissieurschap. De commissie heeft geconstateerd dat het curriculum van deze laatste variant zeer praktijkgericht is opgezet. Het bevat evenwel onvoldoende academische elementen en het mist een aantal - voor het vakgebied essentiële - componenten zoals kennisvakken op het gebied van economische en juridische zaken en historische, theoretische kennis en vaardigheden. De commissie is er daarom niet van overtuigd dat de studenten die deze variant volgen aan het einde van de studie voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties van het programma Kunstgeschiedenis binnen de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen. De inhoud en het niveau van de overige programma's en varianten zijn adequaat en waarborgen dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

De commissie constateert dat er sprake is van een inspirerende onderwijsleeromgeving waarin onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten, docenten en de gremia die bij de kwaliteit van het onderwijs betrokken zijn. Het is de commissie opgevallen dat de studenten positief zijn over hun programma, de docenten en de persoonlijke contacten binnen de opleiding. Er is sprake van gemotiveerde docenten die goed op de hoogte zijn van het curriculum van het programma waarin zij het onderwijs verzorgen. De commissie oordeelt dat de verantwoordelijken zicht hebben op de kwaliteit van het onderwijs en dat mogelijkheden tot verbetering worden gesignaleerd en doorgevoerd.

De commissie heeft geconstateerd dat docenten en studenten via de opleidingscommissie betrokken zijn bij de kwaliteit van de opleiding. Het is de commissie opgevallen dat de docenten en studenten zich betrokken voelen bij het onderwijs en de kwaliteit ervan.

De commissie concludeert dat voor de programma's CAMS, Design Culture en Kunstgeschiedenis, varianten Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800 en Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1800-heden, voldoende en gekwalificeerde stafleden betrokken zijn bij het onderwijs. De commissie constateert echter ook dat er weinig hoogleraren en universitaire hoofddocenten zijn betrokken bij de programma's. Tevens stelt de commissie vast dat er weinig aandacht is voor scholing van het personeel. Hierover wordt niet geschreven in de kritische reflectie en bij navraag bleek dat de Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO)-procedure in opstartfase is. De commissie is van mening dat de opleiding meer aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel en moet zorgen dat op zeer korte termijn de procedure voor het verkrijgen van een BKO is opgestart en wordt uitgevoerd.

De commissie constateert dat er veel druk is op de capaciteit van de docenten met betrekking tot het programma Design Cultures en de variant van Kunstgeschiedenis; Kunst, Markt en Connaisseurschap. Deze druk is ontstaan door de grote instroom van studenten voor dit programma en deze variant. De commissie adviseert de opleiding hier op korte termijn een structurele oplossing voor te vinden.

De commissie stelt vast dat de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap van het programma Kunstgeschiedenis wordt gecoördineerd door één niet-gepromoveerde docent. Het onderwijs in deze variant wordt met name verzorgd door deze docent en gastdocenten uit het werkveld. De keuzevakken, scriptiebegeleiding en scriptiebeoordeling worden niet verzorgd binnen de variant wegens het ontbreken van een gepromoveerde docent. De commissie waardeert het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap en de competentie en inzet van de (gast)docenten die dit programma verzorgen. Maar zij vindt de afhankelijkheid voor zowel de inhoud als organisatie van één docent en zijn persoonlijke netwerk te kwetsbaar voor het onderwijs in de variant.

De commissie komt tot de conclusie dat voor de alle programma's en varianten behalve Kunst, Markt en Connaisseurschap geldt dat de inhoud en vormgeving, de kwaliteit en begeleiding van het personeel, de opleidings specifieke voorzieningen de studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te kunnen bereiken.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen als **voldoende**.

De commissie heeft vastgesteld dat in de opleiding gebruik wordt gemaakt van diverse toetsvormen die aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. Er is sprake van een adequate frequentie van toetsing, waardoor de studenten gestimuleerd worden tot studeren en zicht hebben op hun voortgang.

De commissie heeft kennis genomen van de stappen die worden gezet door de faculteit en de examencommissie op het terrein van kwaliteitsborging van toetsen en beoordelingen. De commissie stelt vast dat de huidige examencommissie nog niet functioneert volgens de wetgeving. De commissie heeft vastgesteld dat de herinrichting van de examencommissie is gestart, onder andere met het instellen van een toetscommissie per 1 januari 2013. De commissie constateert dat de examencommissie zich bewust is van de nieuwe taken en een start heeft gemaakt om deze taken te kunnen uitvoeren. De commissie vertrouwt er op dat de examencommissie op korte termijn functioneert volgens de wetgeving.

Op basis van de beoordeling van de scripties van de masterstudenten *Kunst- en Cultuurwetenschappen* heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten over het algemeen overeenkomt met de eisen waaraan masterstudenten moeten voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een heldere probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen en een conclusie die aansluit bij de bevindingen.

De beoordelingen van de commissie kwamen in grote mate overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen. In twee gevallen beoordeelde de commissie een scriptie als onvoldoende: eenmaal een scriptie Kunstgeschiedenis en eenmaal een scriptie CAMS. De commissie is tot oordeel gekomen dat deze twee scripties niet voldoen aan de minimale eisen.

De commissie is door de scripties ervan overtuigd geraakt dat de studenten van de programma's CAMS, Architectuurgeschiedenis, Design Cultures en Kunstgeschiedenis, varianten Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800 en 1800-heden een degelijke academische masteropleiding hebben genoten.

De commissie heeft geconstateerd dat het merendeel van de studenten van de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap van het programma Kunstgeschiedenis hun scriptie schrijven over een traditioneel kunsthistorisch onderwerp. Zij worden hierbij begeleid door een docent Kunstgeschiedenis. De commissie heeft geconstateerd dat deze studenten de beoogde eindkwalificaties van het programma Kunstgeschiedenis en de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen behalen. De commissie heeft niet kunnen vaststellen of de studenten die de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap van het programma Kunstgeschiedenis volgen en hun scriptie over een bijpassend onderwerp schrijven, de beoogde eindkwalificaties van het programma Kunstgeschiedenis en de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen behalen.

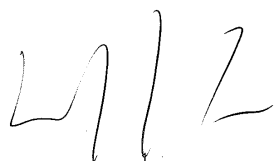
De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen:

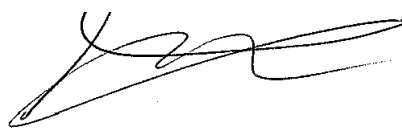
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	onvoldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 6 juni 2013

Prof. dr. Bart Verschaffel

Drs. Marieke Textor

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifieke referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie van de opleiding (1.2), en de beoogde eindkwalificaties (1.3).

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

Volgens het domeinspecifieke referentiekader gaan opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en geschiedt veelal vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* beweging zijn herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan). Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindtermen voor bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van Kunst en Cultuur beschrijft. Hierdoor is het weinig richtinggevend voor de inrichting van het onderwijs. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

1.2 Profiel

De brede masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit (verder VU) in Amsterdam biedt vier programma's aan:

- Comparative Arts and Media Studies;
- Kunstgeschiedenis;
- Design Cultures;
- Architectuurgeschiedenis.

Deze brede masteropleiding bestaat sinds september 2012 en is ontstaan uit de reeds bestaande masteropleidingen en bijbehorende specialisaties van de VU.

Volgens de kritische reflectie is de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen gericht op de bestudering van een aantal culturele verschijningsvormen en hun onderlinge relaties in heden en verleden. Centraal staan de studie en interpretatie van beeldende kunst, architectuur, design, media in vier afzonderlijke programma's waarbij regelmatig cross-overs tussen de vakgebieden worden gemaakt. De opleiding besteedt aandacht aan zowel actuele ontwikkelingen als vroegere cultuuruitingen in breed kunst- en cultuurhistorisch perspectief.

Hieronder worden de profielen van de vier afzonderlijke programma's beschreven.

Comparative Arts and Media Studies (CAMS)

Het Engelstalige programma CAMS is gericht op de studie van de intermedialiteit. Hiermee worden de cross-overs tussen de media en de kunsten bedoeld. Volgens de kritische reflectie is het CAMS-programma uniek in Nederland en sluit het aan bij de internationale ontwikkelingen.

Kunstgeschiedenis

Het programma van kunstgeschiedenis kent drie verschillende varianten:

- Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800;
- Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1800-heden;
- Kunst, Markt en Connaisseurschap.

In de variant Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800 leren studenten objecten en collecties in binnen- en buitenland te bevragen en geschreven en visueel bronnenmateriaal kritisch te analyseren. Daarnaast krijgen zij inzicht in zowel vroegere als hedendaagse wetenschappelijke vraagstellingen en benaderingen (methodologie), en leren zij zelfstandig onderzoek te doen.

De variant Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1800-heden richt zich op de kunsthistorische verdieping van actuele ontwikkelingen in kunst en cultuur, met een accent op de naoorlogse en hedendaagse kunst. Tevens wordt de dialoog aangegaan met disciplines als mediatheorie en architectuurgeschiedenis. Hiermee onderscheidt de opleiding zich, volgens de kritische reflectie, van andere kunstgeschiedenisopleidingen in Nederland.

De derde variant binnen het programma Kunstgeschiedenis is Kunst, Markt en Connaisseurschap. Deze praktijkgerichte variant is bedoeld voor studenten met een objectgerichte interesse en/of studenten die willen werken in het commerciële beroepenveld. In dit beroepenveld is vraag naar kunsthistorici met een gedegen basiskennis van de kunstgeschiedenis, een goed ontwikkeld oog en voldoende kennis over die kunstmarkt zelf.

Design Cultures

Voor september 2012 was het programma Design Cultures een specialisatie van de opleiding CAMS. In dit Engelstalige programma ontwikkelen studenten diepgaande kennis over de hoogtepunten van de historische ontwikkelingen van productontwerp, grafische vormgeving en mode, in een brede sociaal-culturele context. De studenten koppelen deze ontwikkelingen aan toonaangevende historische discoursen over de veranderende rol van design in de Westerse samenleving. Kenmerkend voor het programma is volgens de kritische reflectie een interdisciplinaire benadering van design in context.

Architectuurgeschiedenis

Voor september 2012 was het programma Architectuurgeschiedenis een specialisatie van de opleiding Kunstgeschiedenis. In het programma Architectuurgeschiedenis wordt het vakgebied in de volle breedte bestudeerd. Er is aandacht voor zowel architectuur, stedenbouw als landschapsarchitectuur. Daarnaast wordt de student vertrouwd gemaakt met de raakvlakken en recente ontwikkelingen op het gebied van industriële vormgeving door samenwerking en inhoudelijke raakvlakken met het programma Design Cultures.

De commissie constateert dat de brede masteropleiding op het moment van de visitatie bestaat uit vier gespecialiseerde programma's waarbij het programma Kunstgeschiedenis uit een drietal varianten bestaat. De in de kritische reflectie beschreven geïntegreerde masteropleiding waarin interdisciplinariteit en cross-overs tussen de vakgebieden centraal staan, wordt door de commissie vooralsnog niet herkend in de profilering van de programma's, noch in de gesprekken met het management en de docenten. De docenten gaven aan dat samenwerking tussen de programma's in ontwikkeling is. Het is, volgens hen, de bedoeling in de toekomst een overkoepelende opleiding aan te bieden. De commissie raadt de opleiding aan een duidelijke keuze te maken: of een geïntegreerde opleiding met verschillende varianten die met name de raakvlakken en verbindingen tussen de vakgebieden bestuderen, of meerdere gespecialiseerde programma's.

1.3 Beoogde eindkwalificaties

Volgens de kritische reflectie is de doelstelling van de brede masteropleiding om geschoolde masterstudenten op te leiden die in staat zijn om op een kritische en wetenschappelijk onderbouwde manier te reflecteren op en zelfstandig onderzoek te doen naar media, beeldende kunsten, design en architectuur. De masteropleiding heeft tot doel studenten gedegen historische en theoretische kennis en inzicht in het begrippenapparaat, de belangrijkste wetenschappelijke vraagstellingen, onderzoeksmethoden en ontwikkelingen op het gebied van de Kunst- en Cultuurwetenschappen te verschaffen. Een uitwerking van de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen is opgenomen in bijlage 3.

De commissie is van mening dat de doelstelling en de beoogde eindkwalificaties van de brede masteropleiding zeer algemeen zijn verwoord en weinig houvast bieden noch richting geven aan de verschillende programma's binnen de masteropleiding. Naast de doelstelling en de beoogde eindkwalificaties voor de brede masteropleiding zijn in de kritische reflectie eindkwalificaties per programma beschreven. Deze zijn ook opgenomen in bijlage 3. In deze eindkwalificaties per programma worden de interdisciplinariteit en cross-overs tussen de verschillende vakgebieden niet genoemd. De commissie concludeert dat de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen ondanks de algemene doelstelling en beoogde eindkwalificaties bestaat uit vier gespecialiseerde programma's met eindkwalificaties op het vakgebied van de programma's.

De commissie heeft de beoogde eindkwalificaties van de programma's bestudeerd en stelt vast dat deze voor de programma's CAMS, Kunstgeschiedenis en Design Cultures ambitieus zijn geformuleerd. De leerdoelen van het programma Architectuurgeschiedenis zijn realistisch geformuleerd. De commissie is van mening dat de eindkwalificaties van alle programma's passen bij het profiel van het betreffende programma en de oriëntatie van een masteropleiding. De commissie concludeert dat de eindkwalificaties van de programma's qua niveau en oriëntatie aansluiten op de Dublin-descriptoren en in lijn zijn met de eisen die gesteld worden aan een academische masteropleiding.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding *Kunst- en Cultuurwetenschappen* aan de Vrije Universiteit van Amsterdam wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zijn geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Zij heeft de eindkwalificaties in dat kader afgezet tegen het domeinspecifieke referentiekader, de gezamenlijke landelijke eindtermen, en het profiel en de oriëntatie van de opleiding.

De commissie concludeert dat het globale domeinspecifieke referentiekader van opleidingen vraagt om eigen keuzes en accenten binnen het veld van de kunst en cultuur goed te onderbouwen en te vertalen in heldere doelstellingen en eindkwalificaties.

De masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de VU bestaat uit vier programma's. De masteropleiding heeft een duidelijk omschreven profiel waarin interdisciplinariteit en de cross-overs tussen de vakgebieden van de programma's centraal staan. Er zijn een doelstelling en beoogde eindkwalificaties ontwikkeld voor de brede masteropleiding. De commissie is van mening dat de doelstelling en de beoogde eindkwalificaties van de brede masteropleiding zeer algemeen verwoord zijn en weinig richting geven aan de programma's in de opleiding. De programma's binnen de opleiding hebben een eigen profiel en eindkwalificaties beschreven. De commissie concludeert dat de beschreven interdisciplinariteit en de cross-overs vooralsnog noch in de profielen, noch in de eindkwalificaties van de programma's aanwezig zijn. De commissie constateert dat de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen bestaat uit vier afzonderlijke programma's waarin (nog) weinig aandacht wordt besteed aan interdisciplinariteit en cross-overs tussen de verschillende vakgebieden van de opleiding.

De commissie stelt vast dat de eindkwalificaties van de masteropleiding *Kunst- en Cultuurwetenschappen* en onderliggende programma's aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper Kunst & Cultuur gesteld worden. De eindkwalificaties volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische masterniveau.

Conclusie

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 1 als 'voldoende'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt voor de masteropleiding *Kunst- en Cultuurwetenschappen* inzicht gegeven in het onderwijsprogramma (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op het didactisch concept (2.2), de instroom en de studeerbaarheid (2.3), het personeel (2.4), de opleidingsspecifieke voorzieningen (2.5), en de kwaliteitszorg (2.6).

2.1 Programma

De commissie is nagegaan in hoeverre de door de opleiding geformuleerde oriëntatie en eindkwalificaties terug zijn te vinden in het curriculum. Zij heeft tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken.

2.1.1. Curriculum Kunst- en Cultuurwetenschappen

De brede masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen is gestart in september 2012. De opleiding verwacht dat door de invoering van de brede masteropleiding de onderlinge samenhang tussen de verschillende programma's in de opleiding toeneemt. Deze samenhang tussen de programma's is volgens de docenten in ontwikkeling. De docenten gaven aan graag te willen samenwerken en in de toekomst de raakvlakken tussen de vakgebieden te willen onderzoeken. Op het moment van de visitatie is dit nog niet het geval en heeft elk programma een afzonderlijk curriculum.

Hieronder worden eerst de algemene richtlijnen beschreven waaraan alle curricula voldoen. Vervolgens worden de curricula van de programma's beschreven. De schematische uitwerkingen van de curricula zijn weergegeven in bijlage 4.

Alle programma's binnen de masteropleiding duren een jaar en bestaan uit 60 EC. Volgens de richtlijnen van de VU is het jaar opgedeeld in twee semesters, die elk bestaan uit drie perioden: twee perioden van acht weken en één periode van vier weken. De vakken hebben een omvang van 6 of 9 EC. De scriptie omvat een totaal van 18 EC. Daarnaast heeft elk programma een vrije keuzeruimte van 12 EC, in te vullen met keuzevakken of een stage. De stage moet onderzoeksgelateerd zijn. De student stelt samen met de stagebegeleider een stagecontract op waarin de opdracht wordt beschreven. De examencommissie heeft de verantwoordelijkheid het stagecontract goed te keuren. Zij controleert hierbij onder andere of er voldoende onderzoeksdimensie aanwezig is in de opdracht.

Comparative Arts and Media Studies (CAMS)

Het onderwijs in het programma CAMS ligt in het verlengde van het onderzoek van de docenten van het programma. Het programma is dusdanig opgebouwd dat de studenten steeds meer zelfstandig onderzoek verrichten. Hierbij wordt veel aandacht besteed aan actuele ontwikkelingen in de wetenschappelijke en professionele wereld van kunst, media en populaire cultuur. Er is door de opleiding gekozen voor beeldmedia (film, tv en nieuwe media) en moderne kunst. Muziek, dans, theater en literatuur behoren niet tot het object van studie.

In het eerste semester maken de studenten kennis met het actuele wetenschappelijke discours over intermedialiteit en leren zij dit te plaatsen in relatie tot relevante debatten over kunst en media. Daarnaast wordt aandacht besteed aan ontwikkelingen in de populaire media over vertelkunst en het verhalende genre in relatie met de ontwikkeling van web 2.0 en de game-industrie. Wat betreft academische vaardigheden ligt de nadruk op inzicht, analyse, interpretatie, kritische oordeelsvorming, zelfstandig onderzoek, formuleren en uitwerken van hypothesen en wetenschappelijke, en mondelinge presentaties van eigen onderzoek. In het tweede semester bestuderen de studenten intermediale praktijken in musea en erfgoedinstellingen en leren zij de digitale media actief in te zetten als heuristische instrumenten. Het doel is om de focus op intermedialiteit verder te ontwikkelen en de maatschappelijke inbedding en de link met de arbeidsmarkt te verstevigen. De studenten sluiten de studie af met een zelfstandig uitgevoerde scriptie over een onderwerp, gerelateerd aan een van de gevolgte vakken.

De commissie constateert dat het programma van CAMS een brede opleiding is waarin veel facetten van het onderwerp intermedialiteit worden behandeld. Het vakgebied van de opleiding heeft een goede theoretische onderbouwing die in de opleiding wordt aangeboden. De opleiding heeft een focus aangebracht in het object van studie. Desondanks constateert de commissie aan de hand van het programma en het lesmateriaal dat de samenhang tussen de verschillende vakken in het programma niet altijd aanwezig is.

Kunstgeschiedenis

Het programma Kunstgeschiedenis bevat drie varianten. Het verplichte deel van de variant Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800 bevat modules waarin specifieke onderdelen van het onderzoek naar de productie en receptie van de beeldende kunst worden behandeld. In het eerste semester volgen de studenten daarnaast het vak *Methodologie* waarin de studenten een analytisch inzicht in en een kritische omgang ten aanzien van actuele vraagstellingen, methoden en antwoorden in het kunsthistorisch onderzoek naar de kunst van de vroegmoderne periode wordt bijgebracht. Daarnaast worden de studenten geschoold in het doen van onderzoek. In het tweede semester bestuderen de studenten tijdens de buitenlandexcursie concrete objecten, ensembles en museale presentaties. De studenten schrijven hun scriptie in het tweede semester, al starten sommige studenten reeds in het eerste semester.

Het verplichte deel van de variant Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1800-heden bestaat uit onderzoeksgerichte, methodologische en kunstkritische modules naar aanleiding van actuele ontwikkelingen op het onderzoeksgebied. In het tweede semester vindt de buitenlandexcursie plaats. Tijdens de excursie wordt de kennis van de studenten uitgebreid en getoetst aan objecten en ensembles. De keuzeruimte kan worden ingevuld met vakken van Kunstgeschiedenis maar ook van CAMS, Design Cultures, opleidingen van andere universiteiten of een stage.

De variant Kunst, Markt en Connaisseurschap heeft een duidelijke beroepsoriënterende focus en wordt verzorgd door een vaste VU-docent en gastsprekers uit het werkveld. Het eerste semester bestaat uit hoorcolleges en excursies waarbij de studenten inzicht verwerven in relevante aspecten van de kunstmarkt. In zowel het eerste als tweede semester wordt één dag per week besteed aan werkbezoeken op locatie in bij voorbeeld musea, veilinghuizen etc. De studenten leren hier kijken en beargumenteren in relatie tot prijs- en kwaliteitsbeoordelingen. Er worden geen keuzevakken binnen het onderwijs van deze variant aangeboden. De studenten volgen in de vrije keuzeruimte vakken bij Kunstgeschiedenis of een stage. In het tweede semester wordt de scriptie geschreven. Het onderwerp van de scriptie is in de meeste gevallen historisch van aard vanwege de behoefte aan klassiek geschoolde kunsthistorici in het marktgerichte beroepenveld. Een andere reden om de scriptie buiten het vakgebied van deze

variant te schrijven, is omdat de docent van deze variant niet gepromoveerd is. De begeleiding en beoordeling van de scripties en keuzevakken liggen buiten het terrein van deze docent.

De commissie is van mening dat de curricula van de varianten van het programma Kunstgeschiedenis: Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800 en 1800-heden klassiek opgezet zijn en solide opgebouwd. De studenten worden adequaat opgeleid tot kunsthistorici.

Het curriculum van de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap is zeer praktijkgericht. De studenten en het beroepenveld zijn enthousiast over de variant en het curriculum. De commissie is ervan overtuigd dat deze variant een belangrijk onderdeel is van de kunstopleidingen die worden geboden aan de VU. De commissie stelt tegelijkertijd vast dat het curriculum van deze variant van het programma Kunstgeschiedenis onvoldoende ondersteund wordt door onderzoek om het academisch karakter van een masteropleiding te garanderen. De commissie mist de relatie met actueel onderzoek en een aantal belangrijke inhoudelijke onderdelen zoals economische en juridische kennis. Daarnaast schiet volgens de commissie de participatie van gepromoveerde docenten in het masterprogramma ernstig te kort. De commissie vraagt zich af of de studenten na het volgen van deze variant in staat zijn zelfstandig onderzoek uit te voeren op het vakgebied van Kunst, Markt en Connaisseurschap.

Design Cultures

Dit programma richt zich op de historische, theoretische en praktijkgerichte studie van design in een culturele context. Het onderwijs is een verlengde van het onderzoek van de docenten. Het kennisgebied wordt samengesteld door productdesign, grafische vormgeving en mode. Het eerste semester legt een historische basis voor de inhoud van het programma en belicht de complexiteit van de wetenschappelijke studie van design-in-context belicht. De studenten bestuderen de belangrijkste theorieën en methodes in de analyse van design en leren academische teksten te schrijven die gepubliceerd kunnen worden in een academisch tijdschrift. In het tweede semester worden aan de hand van een case studie van Dutch Design de theorieën en methodes verder uitgewerkt. Ook wordt er aandacht besteed aan het ontwikkelen van vaardigheden in het schrijven van wetenschappelijke recensies. De keuzeruimte kan worden besteed aan vakken van CAMS, Architectuurgeschiedenis, elders of een onderzoeksgelateerde stage. De studie wordt afgerond met een scriptie.

De commissie constateert dat de definitie van het kennisgebied als zijnde samengesteld door productdesign, grafische vormgeving en mode niet duidelijk naar voren is gekomen in de kritische reflectie en het bestudeerde studiemateriaal. De commissie is van mening dat deze focus meer nadrukkelijk gepresenteerd moet worden. Deze gerichte focus op het kennisgebied kan de samenhang tussen de verschillende vakken versterken waardoor het curriculum van het programma meer wordt gestructureerd en de coherentie tussen de vakken versterkt.

Architectuurgeschiedenis

Het verplichte deel van dit programma bestaat uit modules over geschiedenis en actualiteiten van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur en twee modules erfgoedstudies. De buitenlandexcursie richt zich op voorbereidend literatuuronderzoek, visueel-ruimtelijke analyse en contextualisering. De studenten leren stedenbouwkundige en landschappelijke ensembles en structuren, gebouwen en architectonische objecten uit te leggen en te interpreteren. De keuzeruimte wordt ingevuld met vakken van Architectuurgeschiedenis, CAMS, Kunstgeschiedenis, Design Cultures, architectuuropleidingen elders, of stage.

De commissie constateert dat het programma Architectuurgeschiedenis een duidelijk gestructureerd curriculum heeft opgebouwd rond een groot seminar en een buitenlandexcursie. Door de kleine instroom van studenten is er veel individuele aandacht en kunnen docenten maatwerk leveren. De docenten gaven aan dat zij de studie graag meer zouden willen profileren onder andere om de instroom van studenten te vergroten.

2.1.2 Realisatie eindtermen in het programma

In de kritische reflectie ontbraken een overzicht of overzichten waarin de beoogde eindkwalificaties zijn gerelateerd aan de vakken in de verschillende curricula. Bij navraag tijdens de visitatie bleek dat deze overzichten per programma bestaan maar verouderd en minder relevant zijn. De kritische reflectie bevat wel een aantal passages waarin de relatie tussen de eindkwalificaties en de curricula in meer algemene termen duidelijk wordt gemaakt. De commissie adviseert de opleiding om dit te concretiseren.

De commissie constateert op grond van de kritische reflectie en de gesprekken met het management, de docenten en studenten, het bestuderen van de lesmaterialen en toetsen dat de studenten na het volgen van de masteropleiding de beoogde eindkwalificaties kunnen hebben gerealiseerd. Dit geldt voor alle programma's en varianten, behalve de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap van het programma Kunstgeschiedenis.

Voor het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap is de commissie van mening dat het kennisveld interessant is. De studenten zijn enthousiast over het curriculum en de docenten. De commissie is echter van mening dat het curriculum onvoldoende academisch gefundeerd is en essentiële kennisgebieden (juridisch en economisch) ontbeert. Daarnaast is de literatuurbestudering te gering en onvoldoende kritisch. De beoogde eindkwalificaties voor een masteropleiding zijn volgens de commissie onvoldoende verwerkt in het curriculum.

2.2 Didactisch concept

De commissie is nagegaan in hoeverre er sprake is van een passend didactisch concept dat vertaald is naar adequate werkvormen en dat op een passende wijze wordt ingezet, zoals dat van een opleiding in het domein Kunst en Cultuur verwacht mag worden.

2.2.1 Didactisch concept

In de kritische reflectie staat beschreven dat de opleidingen binnen de Faculteit der Letteren, het onderwijs vormgeven binnen de onderwijsvisie van de VU. Deze onderwijsvisie gaat ervan uit dat de faculteit en universiteit een gemeenschap vormen voor wetenschappelijke kennisontwikkeling. Dit houdt in dat de studenten serieus worden genomen als deelnemers aan het proces van kennisontwikkeling, dat zij samen met de docenten aan de oplossing van problemen werken en dat daarbij de hoofdvragen en kernbegrippen van het vakgebied centraal staan in het onderwijs. De studenten maken kennis en doen ervaring op met de in het vakgebied geldende methoden van onderzoek en de regels voor samenwerking en communicatie, ze worden zich door reflectie bewust van deze methoden en regels.

In de gesprekken met management, docenten en studenten en de bestudering van de vakken herkent de commissie het beschreven didactisch concept in de programma's van de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen. De kleine groepen studenten in de verschillende programma's en de korte lijnen tussen docenten en studenten zorgen ervoor dat de studenten zich betrokken voelen bij het onderwijs en het onderzoek dat de docenten uitvoeren.

2.2.2 *Werkvormen*

In de verschillende programma's wordt gebruik gemaakt van verschillende werkvormen. Deze werkvormen zijn door de kleine groepen studenten over het algemeen zeer interactief en studentgericht. Voorbeelden van werkvormen zijn werkcolleges, interactieve hoorcolleges, groepsopdrachten, individuele opdrachten, literatuurstudie gevolgd door presentaties et cetera. De programma's bevatten ook (buitenland)excursies en/of veldwerk.

De studenten spraken hun waardering uit over de kleine groepen en de betrokkenheid van de docenten. De studenten gaven aan dat minimaal 50% van de colleges bestaan uit discussie en/of dialoog. De studenten gaven aan deze interacties en discussies over het algemeen te waarderen, hoewel soms het niveau van de discussies te laag is. Dit komt omdat er bij sommige colleges grote niveauverschillen en verschillen in voorkennis zijn tussen de studenten. De studenten gaven aan bij vakken waar het niveauverschil tussen studenten groot is, hoorcolleges te prefereren. De commissie is een voorstander van een gepast gebruik van het hoorcollege als werkvorm. De commissie is immers van mening dat het doorgeven van kennis, het zien van de manier waarop wetenschappers werken en denken en het geconfronteerd worden met de kennis en ervaring van de docenten belangrijk zijn voor het verwerven van een academische benadering en om een vakgebied te leren kennen. Zij acht het hoorcollege hiervoor een goede werkvorm, die niet in tegenstelling staat tot het bevorderen van de zelfwerkzaamheid van de studenten.

De studenten van de Kunstgeschiedenis-variant Kunst, Markt en Connaisseurschap gaven aan dat zij literatuur moeten bestuderen voor gastcolleges maar dat er tijdens de colleges niet naar verwezen wordt. De tentamens behorende bij gastcolleges hebben wel betrekking op de bestudeerde literatuur. De commissie heeft de betreffende studiematerialen bestudeerd en concludeert dat hierin de rijke fundamentele theoretische en historische literatuur over de evoluerende begrippen Kunstmarkt en Connaisseurschap ontbreken. Een dag per week hebben de studenten praktijkcolleges. Tijdens deze praktijkcolleges worden werkbezoeken op locatie afgelegd bij musea, exposities, restauratieateliers, etc. Voor deze praktijkcolleges wordt geen of weinig voorbereiding verwacht van de student. De studenten gaven aan dat het van persoonlijke inzet en interesse afhangt of ze aanvullend werk verrichten. De commissie is onder de indruk van het netwerk van de opleiding om wekelijks een werkbezoek te kunnen organiseren. De commissie vindt het echter een gemis dat de studenten niet voorafgaand aan deze werkbezoeken relevante literatuur hoeven te bestuderen en/of voorbereidende opdrachten hoeven te doen, waardoor aanwezigheid voldoende blijkt om te voldoen aan het vak.

De commissie is van mening dat de gekozen werkvormen binnen de programma's over het algemeen adequaat zijn en passen bij het niveau van de studenten en de beoogde eindkwalificaties per vak. Hierbij wil de commissie wel opmerken dat de docenten alert moeten blijven op de verschillende niveaus en voorkennis van de studenten tijdens interactieve colleges en discussies.

2.3 **Instroom en studeerbaarheid**

De kwantitatieve gegevens over de instroom, studielast en rendementen van de opleidingen zijn opgenomen in bijlage 5.

2.3.1 *Instroom*

De instroom van studenten is wat betreft aantallen en herkomst (hbo, VU of andere universiteit) zeer verschillend per programma.

Voor studenten die instromen uit het hbo zijn standaard pre-masterprogramma's ontwikkeld van 30 EC. Deze pre-masterprogramma's worden goedgekeurd door de examencommissie. Hierbij kijkt de examencommissie met name of de academische vaardigheden voldoende worden aangeleerd. De studenten gaven aan zeer tevreden te zijn met het door hen gevolgde pre-masterprogramma. Het niveau was hoog en het vormde in de visie van de studenten een goede voorbereiding op het academische niveau van en de gewenste schrijfvaardigheden in de vervolgopleiding.

CAMS

Het programma CAMS bestaat op het moment van de visitatie drie jaar. In het eerste jaar stroomden 17 studenten in. De afgelopen twee jaar stroomden 15 respectievelijk 18 studenten in. Deze studenten studeren voor grotendeels voltijds en komen zowel van de bacheloropleidingen van de VU, van het hbo als van andere universiteiten in Nederland en daar buiten.

Gemiddeld is 50% van de studenten afkomstig uit het buitenland en dit percentage lijkt toe te nemen. De docenten van het programma prefereren ongeveer 50% internationale studenten. Er is op dit moment weinig instroom van Nederlandse wo-bachelorstudenten. Het programma wil de aansluiting tussen bacheloropleidingen en de masteropleiding verbeteren en daarmee landelijk meer studenten aantrekken. De docenten gaven hierbij aan dat de studenten na een bacheloropleiding graag praktijkgericht of monodisciplinair willen studeren terwijl de masteropleiding CAMS een theoretisch georiënteerde master is. De opleiding geeft aan dat de studie studenten van elders aantrekt, juist door de interdisciplinaire aanpak van de opleiding.

Kunstgeschiedenis

Gemiddeld stromen 21 studenten voltijds en 7 studenten deeltijds in, in het programma Kunstgeschiedenis. Deze studenten verdelen zich over de drie varianten die het programma aanbiedt. Deze verdeling is volgens de docenten niet evenwichtig: de grote meerderheid, gemiddeld 20 studenten, volgt de variant Kunst, Markt en Connaissance, de overige varianten bevatten groepen van acht tot tien studenten.

Design Cultures

Voor september 2012 was het programma Design Cultures een specialisatie van de opleiding CAMS. Er zijn daarom geen instroomgegevens beschikbaar van dit programma. De studenten gaven aan dat de groepsgrootte ongeveer 25 studenten is. De instroom bestaat uit studenten met veel verschillende achtergronden zoals het hbo en verschillende bacheloropleidingen in Nederland.

Architectuurgeschiedenis

Voor september 2012 was het programma Architectuurgeschiedenis een specialisatie van de opleiding Kunstgeschiedenis. Er zijn daarom geen instroomgegevens beschikbaar van dit programma. De docenten schatten de instroom tussen de vijf tot twaalf studenten. De instroom bestaat uit studenten van de eigen of andere bacheloropleidingen en studenten Bouwkunde van de TU Delft. De docenten waarderen de wisselwerking die deze achtergronden van de studenten geven in de colleges.

2.3.2 Studeerbaarheid

De studeerbaarheid van alle programma's en varianten binnen de masteropleiding is volgens de studenten goed. De studenten gaven aan dat de docenten streng zijn en hen stimuleren de studie in een jaar af te ronden. De studenten zijn over het algemeen tevreden over het niveau

en de studeerbaarheid. Wel zien zij verschillen op dit punt per vak en per docent. Met name voor de keuzevakken gaven de studenten aan veel tijd te besteden aan literatuurstudie en voorbereiding van colleges.

De afgestudeerden gaven aan dat zij tevreden zijn over de door hen genoten opleiding. Zij vonden het niveau goed. Hierbij gaven zij expliciet aan dat ook de door hen gevolgde pre-masterprogramma adequaat was en hen goed heeft voorbereid op het academische niveau en schrijfvaardigheden.

De afgestudeerden van de toenmalige specialisatie Design Cultures (CAMS) gaven aan dat het niveau tijdens de colleges soms te laag was door het gebrek aan inhoudelijke voorkennis van de wo-bachelorstudenten ten opzichte van de hbo-studenten op het specifieke vakgebied. De afgestudeerden gaven aan dat zij van mening zijn dat de wo-bachelorstudenten een pre-masterprogramma zouden moeten volgen op het vakgebied. De docenten gaven aan te verwachten dat deze leemte in kennis van de wo-bachelorstudenten wordt opgelost met de nieuwe bacheloropleiding die vanaf september 2013 wordt aangeboden aan de VU en waarin een track Design is opgenomen. De eerste afgestudeerden van deze nieuwe bacheloropleiding kunnen in september 2016 worden verwacht. De commissie dringt er daarom bij de opleiding op aan om tot die tijd aanvullende maatregelen te treffen om op een goede wijze om te gaan met de niveaoverschillen van de studenten in dit programma.

2.4 Personeel

De commissie heeft de kwaliteit en kwantiteit van het personeel bestudeerd. Uit de kritische reflectie blijkt dat de gemiddelde docent-student ratio 1 op 41,7 is, als uitgegaan wordt van het aantal fte's onderwijstijd van de staf. De commissie is van mening dat dit voor een masteropleiding voldoende personeel is om het onderwijs uit te kunnen voeren. Daarbij moet worden opgemerkt dat in de kritische reflectie is aangegeven dat met name door de instroom bij Design Cultures en Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap de druk op de docenten binnen dit programma en deze variant erg hoog is. In de gesprekken met het management en de docenten werd aangegeven dat er overleg wordt gevoerd hoe dit kan worden opgelost. De commissie stelt vast dat overleg plaatsvindt. De commissie vraagt de opleiding hier op korte termijn een structurele oplossing voor te vinden.

De studenten gaven tijdens de gesprekken aan bijzonder tevreden te zijn over de begeleiding van de docenten. Zij waarderen de inzet van de docenten en de individuele begeleiding die zij krijgen. Daarentegen bleek uit de verslagen van de opleidingscommissie en tijdens het gesprek met de leden van de opleidingscommissie dat de studenten in de evaluaties wel regelmatig opmerkingen maken over de geringe beschikbare tijd van docenten. Hierbij werd aangegeven dat er op dat moment direct naar oplossingen wordt gekeken. De commissie pleit echter voor structurele oplossingen.

De commissie heeft gesproken met de docenten van de opleiding en de verschillende programma's en is onder de indruk van hun betrokkenheid en motivatie bij het vakgebied en de studenten.

De commissie constateert aan de hand van het overzicht van docenten in de kritische reflectie dat er weinig hoogleraren en universitaire hoofddocenten betrokken zijn bij het onderwijs. Het onderwijs wordt, naar het lijkt, weinig gevoed door onderzoek.

In de kritische reflectie wordt geen informatie gegeven over de kwalificaties van het personeel van de opleiding ten aanzien van het verzorgen van onderwijs. Ook is niet aangegeven of het

personeel op enige wijze wordt bijgeschoold. Bij navraag hierover is aangegeven dat geen van de docenten beschikt over een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Het traject dat moet leiden tot het verwerven van de docenten van een BKO verkeert in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel, in het bijzonder aan de ondersteuning van startende docenten.

De variant Kunst, Markt en Connaisseurschap van het programma Kunstgeschiedenis wordt gecoördineerd door één docent die niet is gepromoveerd. Het onderwijs in deze variant wordt met name verzorgd door deze docent en gastdocenten uit het werkveld. De betrokken docent gaf aan in het gesprek met de commissie dat de keuzevakken, scriptiebegeleiding en scriptiebeoordeling buiten het mandaat liggen van deze docent, aangezien hij niet gepromoveerd is. Het merendeel van de studenten blijkt de keuzevakken en de scriptie uit te voeren binnen een van de overige varianten van het programma Kunstgeschiedenis. Zij worden hierbij begeleid door een docent Kunstgeschiedenis. De commissie stelt concluderend vast dat de organisatie en uitvoering van het kernonderwijs van de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap op dit moment te kwetsbaar is.

De studenten van het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap benoemden in het gesprek met de commissie de kwetsbaarheid van dit programma. Hoewel er gebruik wordt gemaakt van veel gastdocenten is de inhoud en organisatie van de variant volledig afhankelijk van één docent en zijn persoonlijke netwerk. Dit maakt zowel de inhoud als de voortgang van het curriculum zeer kwetsbaar. Tijdens het gesprek met de docent werd aangegeven dat er meer betrokkenheid van docenten vanuit de VU zou plaatsvinden, onder meer bij het vormgeven van de theoretische basis van het vakgebied en op het gebied van juridische kennis. Deze betrokkenheid heeft nog geen uitwerking gekregen. De commissie spreekt haar ernstige zorg uit over de kwetsbare positie van deze variant en de academische opdracht van deze docent, zeker gezien het aantal studenten Kunstgeschiedenis die kiezen voor deze variant.

2.5 Opleidingsspecifieke voorzieningen

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende gremia, stelt de commissie vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de masterstudenten.

De opleiding maakt gebruik van diverse voorzieningen zoals een bibliotheek en studieplekken. De opleiding en met name de docenten van de verschillende programma's werken samen met musea en instellingen in het vakgebied.

Er is een studieadviseur beschikbaar voor de masterstudenten. Deze studieadviseur verzorgt voorafgaand aan de masteropleiding voor alle studenten een introductiebijeenkomst met informatie over het gekozen programma en praktische aangelegenheden. Hierbij benadrukt zij dat de masteropleiding een eenjarige opleiding is waarin veel van de studenten wordt verwacht. De studenten die niet binnen een jaar afstuderen, hebben er volgens de studieadviseur vaak voor gekozen om een langere periode stage te lopen of om meer aandacht te besteden aan hun onderzoek. De studenten zien de stage als een goed opstap in het beroepenveld.

De studieadviseur gaf aan in het gesprek met de commissie studenten actief op te roepen voor een gesprek als ze in de eerste periode van het eerste semester vakken niet halen. Daarnaast neemt de studieadviseur actie als een docent aangeeft dat een student een gesprek met de studieadviseur nodig zou kunnen hebben.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De commissie heeft de informatie uit de kritische reflectie bestudeerd, schriftelijke onderwijsbeoordelingen bekeken en gesproken met vertegenwoordigers van de opleidingscommissie.

De opleidingscommissie heeft een belangrijke taak bij het bewaken van de kwaliteit van de onderwijsprogramma's. Bij de afdeling Kunst en Cultuur van de faculteit Letteren is er één opleidingscommissie voor de verschillende masteropleidingen. Deze commissie bevat in beginsel vertegenwoordigers van de verschillende masters en komt één keer per maand bij elkaar. De belangrijkste taak is het begeleiden van en adviseren over onderwijsprogramma's. Per jaar wordt vastgesteld welke vakken worden geëvalueerd. Als een vak slecht wordt geëvalueerd, vindt het jaar daarop opnieuw een evaluatie plaats. De programma's als geheel worden periodiek geëvalueerd tijdens panelevaluaties. De opleidingscommissie heeft hier een actieve rol in. Ook de samenhang tussen de verschillende vakken binnen een programma is onderwerp van gesprek.

De studentenvertegenwoordiging is elk jaar een punt van aandacht bij de opleidingscommissie. Dat komt vooral doordat het gaat om een eenjarige opleiding. Ook de terugkoppeling van bereikte resultaten is hierdoor moeilijk; de studenten zijn vaak al vertrokken op het moment dat verbeteringen zijn doorgevoerd. Maar de studenten met wie de commissie heeft gesproken, geven wel aan dat de betrokkenheid van studenten van belang is. Studentleden ontwikkelen zelf initiatieven, bijvoorbeeld rondom de langstudeerboete of de hbo-pre-masterprogramma's.

Doordat de lijnen kort zijn binnen de programma's, is het mogelijk om veel vragen of problemen informeel te beantwoorden of op te lossen. De opleidingscommissie kan in dergelijke gevallen contact opnemen met docenten, die weer een terugkoppeling aan de studenten verzorgen. In meer formele zin rapporteert de opleidingscommissie aan de onderwijsdirecteur van de faculteit; die ontvangt de notulen en actiepunten. Voorbeelden van onderwerpen die zijn besproken in de opleidingscommissie zijn de planning van stages in de programma's Design Cultures en CAMS en de geringe capaciteit van docenten. De studenten gaven aan dat de opleiding openstaat voor deze problemen en indien mogelijk direct zorgt voor oplossingen en acties onderneemt.

De opleidingscommissie constateert wel een zekere evaluatiemoedigheid bij studenten en docenten. Men is van mening dat panelevaluaties beter werken. De resultaten daarvan zijn terug te zien in het onderwijs. Een voorbeeld is de mate waarin Engels geïntegreerd is in de verschillende vakken. De studenten hebben dit ter sprake gebracht tijdens de panelevaluaties. De onderwijscoördinator heeft dit punt opgepakt en er voor gezorgd dat ook de schriftelijke communicatie vanuit de faculteit in het Engels wordt verzorgd.

Overwegingen

De commissie constateert dat de inhoud en het niveau van de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen voor de programma's CAMS, Architectuurgeschiedenis, Design Culture en Kunstgeschiedenis, varianten Theorie en geschiedenis van de Beeldende kunst 1400-1800 en 1800-heden adequaat zijn en waarborgen dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de eindkwalificaties van de opleiding. De vakken van de opleiding zijn zodanig vormgegeven dat zij bijdragen aan het verwerven van de eindkwalificaties.

De commissie constateert dat de inhoud en het niveau van het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap zeer praktijkgericht en, ofschoon interessant en verrijkend, onvoldoende academisch onderlegd is om te bewerkstelligen dat alle studenten kunnen voldoen aan de eindkwalificaties van de masteropleiding en het programma Kunstgeschiedenis. De theoretische vakken van de variant zijn onvoldoende academisch ingevuld en inhoudelijk worden onderwerpen gemist.

De commissie plaatst een kanttekening bij de algemene doelstelling van de brede masteropleiding. De commissie constateert dat deze opleiding een aantal gespecialiseerde masterprogramma's bevat die elk hun eigen eindkwalificaties hebben beschreven. De commissie is van mening dat de opleiding een duidelijk beslissing moet nemen en communiceren of de opleiding zich voorneemt om onderwijs te verzorgen op de cross-overs tussen de vakgebieden dan wel of de opleiding gespecialiseerde masterprogramma's blijft aanbieden. Uiteraard kan daarbij samenwerking en verbindingen tussen de vakgebieden gezocht worden. De huidige algemene doelstelling en de beoogde eindkwalificaties van de opleiding sluiten op dit moment onvoldoende aan bij de eindkwalificaties en de inhoud van de curricula van de onderliggende programma's.

De commissie constateert dat er sprake is van een onderwijsleeromgeving waar onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten en docenten. Studenten zijn positief over het geboden onderwijs en positief en enthousiast over de docenten, zowel wat betreft inhoudelijke kennis als persoonlijke begeleiding. De programma's beschikken over gemotiveerde, betrokken docenten die op de hoogte zijn van het curriculum van het programma waarin zij onderwijs verzorgen. De commissie oordeelt dat de verantwoordelijken zicht hebben op de kwaliteit van het onderwijs en dat verbetermogelijkheden worden gesignaleerd en doorgevoerd.

De commissie is van mening dat er een passend didactisch concept aan de opleiding ten grondslag ligt. Dit concept is vertaald naar adequate werkvormen. De commissie waardeert de excursies die worden georganiseerd en de wijze hoe deze zijn geïntegreerd in het programma van de opleiding.

De commissie concludeert dat er over het algemeen sprake is van voldoende gekwalificeerde stafleden hoewel zij zich verwondert over het geringe aantal betrokken hoogleraren en universitaire hoofddocenten bij het onderwijs van de programma's. De commissie constateert bij de programma's Design Cultures en Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap een geringe kwantiteit van stafleden. Door de grote instroom van studenten bij dit programma en deze variant is de druk op de docenten groot. De commissie is van mening dat de opleiding op korte termijn een structurele oplossing hiervoor moet vinden. Daarnaast signaleert de commissie een probleem in de specialisatie van de staf van het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap. Het onderwijs in deze variant wordt gecoördineerd door een niet-gepromoveerde docent en verzorgd door deze docent en gastdocenten uit het beroepenveld. Geen van de docenten in dit masterprogramma is gepromoveerd.

De commissie heeft geconstateerd dat er weinig aandacht is voor scholing van het personeel: de BKO procedure is in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel en aan de begeleiding van startende docenten.

De kwaliteitssystemen van de opleidingen zijn zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleidingen worden gesignaleerd en uitgevoerd. Hierbij hebben zowel docenten als studenten voldoende inspraak.

De commissie waardeert het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaissieurschap en ziet aan het aantal aanmeldingen dat deze variant door veel studenten wordt gewaardeerd. De commissie mist echter in het programma een aantal cruciale aspecten zoals economische en juridische kennis maar ook historische, theoretische kennis en onderzoeksvaardigheden. Het programma is grotendeels gericht op de praktijk en te weinig op het verwerven van wetenschappelijke kennis en inzichten. De commissie is ervan overtuigd dat dit bijzondere programma bestaansrecht heeft, maar dat het in de huidige vorm onvoldoende academische inhoud en diepgang heeft voor een zelfstandige masteropleiding. De commissie herhaalt ook haar ernstige zorg over de kwetsbaarheid van de organisatie van deze variant. Een stevigere inbedding van de variant in het programma Kunstgeschiedenis zou zeer gewenst zijn.

De commissie komt tot de conclusie dat voor de overige programma's geldt dat de inhoud en vormgeving, de kwaliteit en begeleiding van het personeel, de opleidingsspecifieke voorzieningen de studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken. Desondanks is de commissie genoodzaakt door de veelomvattende problematiek rond de specialisatie Kunst, Markt en Connaissieurschap standaard 2 van de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen te beoordelen als onvoldoende.

Conclusie

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'onvoldoende'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en wordt vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1 Toetsing

3.1.1 Toetsbeleid

Aan het toetsbeleid van de opleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen ligt een facultair beleid ten grondslag. Elk vak wordt getoetst, vaak met een combinatie van toetsen en toetsmomenten. De toetsen sluiten aan bij de leerdoelen en de werkvormen van de vakken. De wijze en het tijdstip van examineren van de vakken staat duidelijk beschreven in de studiehandleiding. Het eindcijfer van een vak is gebaseerd op een combinatie van de deeltijfers.

De basis van het toetsbeleid wordt gevormd door het Onderwijs- en Examenreglement (OER). Hierin is het recht op deelname vastgelegd. Ook de toetsvorm, de beoordeling, de bekendmaking en geldigheidsduur van de uitslag, het recht op inzage en nabespreking, en de rol van de examencommissie zijn vastgelegd in de OER. Voor de stage en scriptie zijn gedetailleerde handleidingen beschikbaar.

Tijdens de vakken worden de eisen aan de toetsen en de toetsmomenten expliciet aan de orde gesteld. De studenten krijgen ook te horen aan welke leerdoelen ze moeten voldoen. De tentamendata en de data voor herkansingen worden ruim van tevoren bekendgemaakt. De toetsmomenten zijn gelijkmatig over het jaar verspreid. Tentamens worden binnen drie weken beoordeeld, de uitslag is elektronisch beschikbaar.

De commissie heeft de OER en toetsen van meerdere vakken van de opleiding bestudeerd. De commissie onderschrijft de uitgangspunten over toetsing van de opleiding en heeft tijdens de visitatie kunnen vaststellen dat ook docenten en studenten hier positief tegenover staan.

3.1.2 Toetsvormen

De opleiding hanteert diverse toetsvormen die in overeenstemming zijn met de eindkwalificaties die de studenten gedurende het curriculum in de verschillende programma's dienen te ontwikkelen. Hierbij gaat het in de masteropleiding met name om werkstukken, presentaties, tentamens en essays. Het programma Architectuurgeschiedenis bevat een mondeling tentamen. Hierbij is altijd een tweede examinerator aanwezig.

De scriptie is gebaseerd op een scriptieovereenkomst, die de student en docent-begeleider samen opstellen. Deze scriptieovereenkomst bevat onder meer de geplande einddatum, naam van begeleider en tweede lezer, afspraken omtrent werkplan en de omschrijving van het onderwerp. De examencommissie moet deze overeenkomst goedkeuren. Het doel van de scriptieovereenkomst is onnodige studievertraging te voorkomen en uitkomst te bieden bij onduidelijkheden of problemen.

De commissie heeft ook de handleiding voor de masterscriptie bekeken. Hierin staan onder meer de volgende eisen:

- de masterscriptie bevat vernieuwende elementen;
- de student laat zien dat hij in staat is volgens wetenschappelijke normen onderzoek te doen;
- er is 160 uur uitgetrokken voor de analyse van het materiaal, wat voldoende ruimte biedt voor wetenschappelijke diepgang;

De scriptie wordt door twee docenten beoordeeld. Het cijfer is het gemiddelde van deze twee beoordelingen. Bij een afwijking van meer dan twee punten wordt de examencommissie ingeschakeld.

3.1.3 Examencommissie

Er is een examencommissie voor alle masteropleidingen van de afdelingen binnen de Faculteit der Letteren. De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met de voorzitter van deze examencommissie en leden die betrokken zijn bij de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen. De examencommissie beslist over verzoeken om vrijstellingen, toelatingen tot vakken, pre-masterprogramma's voor hbo-instromers en de stage- en scriptiecontracten. De examencommissie controleert hierbij op basis van de OER. Wat betreft de stagecontracten controleert de examencommissie met name of de stage van voldoende kwaliteit is om te voldoen als keuzevak binnen het mastercurriculum.

De examencommissie gaf aan dat de toetsbewaking in een overgangssituatie zit, waarbij de overgang van reactief naar proactief wordt gemaakt. Aan de basis daarvan ligt een VU-breed toetsbeleid, waarbij de faculteit een actievere rol van de examencommissie verlangt. Per 1 januari 2013 wordt een toetscommissie ingesteld, die zich gaat bezighouden met zaken als de collegiale toetsing, modelantwoorden en toetsmatrices. De examencommissie staat in direct contact met de toetscommissie om informatie uit te wisselen.

De commissie concludeert dat onlangs is gestart met de herinrichting van de examencommissie zodat deze kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie ziet een meerwaarde in de instelling van een toetscommissie en juicht dit initiatief toe. Daarentegen is de commissie van mening dat de herinrichting van de examencommissie zeer laat is opgestart.

Ook de pre-mastertrajecten vallen onder de verantwoordelijkheid van de examencommissie. Voor elk programma is een specifiek pre-mastertraject ingericht. Dat traject is afgestemd op de deficiënties van de instroom. De staf van het programma stelt een pre-mastertraject samen, de examencommissie moet dat goedkeuren.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de studenten van de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie samen dertig scripties bestudeerd waarvan vijftien door de opleiding zijn aangemerkt als Kunstgeschiedenis (waarbinnen tot 2012 de programma's Kunstgeschiedenis en Architectuurgeschiedenis vielen) en vijftien als CAMS (waarbinnen tot 2012 de programma's CAMS en Design Cultures vielen).

Toetsing van scripties vindt plaats conform de master-scriptiehandleiding. De commissie heeft kennisgenomen van dit document en constateert dat het duidelijke eisen bevat, onder meer op het gebied van onderzoek en toepassing van theoretische kennis en inzichten.

De commissie stelt na bestudering van de scripties vast dat het niveau van de scripties over het algemeen goed is en voldoet aan de eisen waaraan een masterstudent moet voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen, duidelijke structuur en een conclusie die aansluit bij de bevindingen.

De beoordelingen van de commissie kwamen in grote mate overeen met de beoordelingen van de facultaire begeleiders. In twee gevallen beoordeelde de commissie een scriptie als onvoldoende: eenmaal een scriptie Kunstgeschiedenis en eenmaal een scriptie CAMS. In overeenstemming met de richtlijnen van de NVAO zijn de scripties die als onvoldoende werden beoordeeld voorgelegd aan een tweede lezer. De commissie is tot oordeel gekomen dat beide scripties niet voldoen aan de minimale eisen. De scripties zijn te oppervlakkig, onvoldoende academisch en met onvoldoende gebruik van passende literatuur. De beoordelingen van de overige 28 scripties zijn volgens de commissie adequaat.

De commissie heeft tijdens de visitatie specifiek gekeken naar de door de commissie bestudeerde scripties van studenten die het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap hebben gevolgd. De scriptie van Kunstgeschiedenis die de commissie als onvoldoende beoordeelde, was afkomstig van een student die deze variant

heeft gevolgd en een scriptie heeft geschreven over een onderwerp gerelateerd aan de inhoud van de variant. Het feit dat deze scriptie als onvoldoende wordt beoordeeld door de commissie, sluit aan bij de constatering van de commissie dat de academische waarde en begeleiding van de variant onvoldoende is. De commissie heeft vervolgens gekeken naar de onderwerpen van de scripties van alle studenten die de variant Kunst, Markt en Connaissieurschap hebben gevolgd in de afgelopen twee jaar. Van de twaalf scripties lijken twee zich inhoudelijk te concentreren op het kennisgebied van de variant. Een van deze twee scripties is bestudeerd door de commissie en als onvoldoende beoordeeld. De overige tien scripties zijn gerelateerd aan onderwerpen uit de traditionele kunstgeschiedenis en begeleid door docenten Kunstgeschiedenis. De commissie heeft drie van deze tien scripties bestudeerd en geconstateerd dat de scripties van deze studenten voldoen aan de eisen van een masterscriptie. De beoordelingen van de opleiding kwamen overeen met de beoordelingen van de commissie. De commissie constateert dat het merendeel van de studenten van de variant Kunst, Markt en Connaissieurschap van het programma Kunstgeschiedenis hun scriptie schrijven over een onderwerp van kunstgeschiedenis en begeleid worden door een docent Kunstgeschiedenis. De commissie is er van overtuigd dat deze studenten de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding behalen. De commissie heeft niet kunnen vaststellen of de studenten die de variant Kunst, Markt en Connaissieurschap (programma Kunstgeschiedenis) volgen de beoogde eindkwalificaties van het programma Kunstgeschiedenis en de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen behalen wanneer zij hun scriptie schrijven over een onderwerp passend bij de variant.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

De commissie is van mening dat het toetsbeleid van de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de eisen voldoet. Het Onderwijs- en Examenreglement (OER) geeft hiervoor voldoende richtlijnen. De studenten krijgen adequate informatie over onder meer de leerdoelen, de tentamendata en de herkansingen. Ook de toetsvormen zijn in de ogen van de commissie in orde. De commissie ziet voldoende variatie in de toetsvormen en de beoordeling is gebaseerd op duidelijke criteria.

De commissie constateert dat de huidige examencommissie is gestart met een herinrichting zodat zij op korte termijn kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie is enthousiast over de invoering van een toetscommissie maar is van mening dat de opleiding zeer laat is gestart met de herinrichting van de examencommissie.

De commissie stelt vast dat de opleiding beschikt over een heldere scriptiehandleiding met duidelijke criteria. Het werken met een scriptieovereenkomst geeft houvast bij de begeleiding.

Op basis van de beoordeling van de scripties van de masterstudenten *Kunst- en Cultuurwetenschappen* heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten over het algemeen overeenkomt met de eisen waaraan masterstudenten moeten voldoen. De scripties voldoen grotendeels aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een heldere probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen en een conclusie die aansluit bij de bevindingen. De commissie is door de scripties ervan overtuigd geraakt dat de studenten die de programma's CAMS, Design Cultures, Architectuurgeschiedenis en Kunstgeschiedenis, varianten Theorie en geschiedenis van Beeldende kunst 1400-1800 en 1800-heden hebben gevolgd, een degelijke academische masteropleiding hebben genoten.

De beoordelingen van de commissie kwamen in grote mate overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen. In twee gevallen beoordeelde de commissie een scriptie als onvoldoende: eenmaal een scriptie Kunstgeschiedenis en eenmaal een scriptie CAMS. De commissie is tot oordeel gekomen dat deze twee scripties niet voldoen aan de minimale eisen die aan een masterscriptie gesteld worden.

Het merendeel van de studenten van de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap schrijven hun scriptie over een onderwerp op het vakgebied van de traditionele kunstgeschiedenis en worden begeleid door een docent van Kunstgeschiedenis. De commissie heeft geconstateerd dat de scripties van deze studenten voldoen aan de eisen van een masterscriptie en de beoordelingen van de opleiding kwamen overeen met de beoordelingen van de commissie. De commissie heeft niet kunnen vaststellen of de studenten die de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap van het programma Kunstgeschiedenis volgen en hun scriptie bij deze variant schrijven, de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding behalen.

Conclusie

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen: de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

De commissie beoordeelt de brede masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen als voldoende. Zij maakt zich echter wel zorgen over de geconstateerde problemen bij het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap.

De commissie constateert dat het programma Kunstgeschiedenis, variant Kunst, Markt en Connaisseurschap zeer praktijkgericht is en dat zowel het wetenschappelijke en onderzoeksgerichte gehalte als een aantal kennisvakken met betrekking tot het vakgebied, zoals over juridische en economische aspecten, ontbreken. Het kernprogramma wordt gecoördineerd en voor een groot deel verzorgd door een niet-gepromoveerde docent. Daarnaast worden gastcolleges gegeven door mensen uit het beroepenveld. De keuzevakken, scriptiebegeleiding en scriptiebeoordeling worden verzorgd door docenten buiten de variant, maar over het algemeen wel binnen het programma Kunstgeschiedenis. Een overtuigende (organisatorische) inbedding van de variant binnen het programma Kunstgeschiedenis ontbreekt nog. De coördinatie en uitvoering van het onderwijs in de variant door een enkele VU-docent (met gastdocenten) maakt de inhoud en de voortgang van de variant zeer kwetsbaar. Studenten kiezen over het algemeen traditionele scriptieonderwerpen binnen de kunstgeschiedenis. Hierbij worden zij begeleid door een docent Kunstgeschiedenis. Deze scripties zijn volgens de commissie van adequaat niveau voor een masteropleiding. De commissie heeft een scriptie bestudeerd die herkenbaar was voor deze variant. Deze scriptie is door de commissie als onvoldoende beoordeeld.

De commissie vindt de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap in potentie waardevol en inspirerend. Zij is van mening dat de huidige inhoud en vorm passend is voor een summerschool of masterclass en niet als een zelfstandige variant van een programma in een masteropleiding. Zij adviseert de opleiding daarom dringend na te denken over de wijze waarop de variant nu wordt georganiseerd en aangeboden.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen* als ‘voldoende’.

IV: MASTEROPLEIDING ERFGOEDSTUDIES (60)

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Kunst en Cultuur 2012-2013 over de masteropleiding Erfgoedstudies (60) van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, de informatie uit gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar zijn gesteld. De commissie heeft voor de opleidingen zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleiding voldoet aan de criteria voor heraccreditatie.

Masteropleiding Erfgoedstudies

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de masteropleiding Erfgoedstudies (60) als **voldoende**.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen.

De commissie is van mening dat de opleiding een duidelijk profiel heeft. Erfgoedstudies is een eenjarige, interdisciplinaire masteropleiding die zich richt op erfgoedbeleid binnen een ruimtelijke context. De opleiding richt zich op het spanningsveld tussen de wens om erfgoed te koesteren en tegelijkertijd te laten aansluiten op moderniseringsprocessen. De commissie ziet een goede aansluiting op de beroepspraktijk en op het wetenschappelijk onderzoek, mede door de relatie met het onderzoeksinstituut CLUE. Dit instituut doet onderzoek naar de geschiedenis, het erfgoed en de transformatie van het cultuurlandschap en de stedelijke ruimte in Europees perspectief.

De commissie heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties helder zijn verwoord en goed aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper op het gebied van Kunst en Cultuur worden gesteld. Verder is de commissie van mening dat de opleiding deze eindkwalificaties op een passende manier heeft aangescherpt om invulling te geven aan de visie op Erfgoedstudies. Ook sluiten de eindkwalificaties wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische masterniveau.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de masteropleiding Erfgoedstudies (60) als **goed**.

Het programma van de masteropleiding Erfgoedstudies bestaat uit vier verplichte kernmodules van elk 6 EC. Daarnaast biedt de masteropleiding twee facultatieve modules van elk 6 EC aan. De student kan de keuzeruimte ook vullen met andere vakken of met een stage. De studenten sluiten de masteropleiding af met een scriptie van 18 EC.

De commissie heeft het programma bestudeerd en besproken met docenten en studenten van de opleiding. Daarnaast heeft de commissie een selectie van vakken bekeken. Op basis hiervan heeft de commissie vastgesteld dat het programma van een goed niveau is en de

samenhang tussen de vakken adequaat is. De inhoud en het niveau van het curriculum waarborgen dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

Het didactisch concept van Erfgoedstudies berust op een combinatie van wetenschappelijke verdieping en reflectie op de praktijk. De band tussen de docenten en het onderzoeksinstituut CLUE stelt de studenten in staat kennis te maken met onderzoek. Het instituut initieert en doet onderzoek naar de historische ontwikkeling, het cultureel erfgoed en de huidige transformatie van het culturele landschap en de stedelijke ruimte in een Europees perspectief. De keuzeruimte en de samenwerking met erfgoeddocenten van andere universiteiten zorgt voor verbreding.

Veel studenten van de opleiding werken naast hun studie, zowel in de erfgoedsector als daarbuiten. De opleiding heeft in dat verband maatregelen genomen om de studeerbaarheid te verhogen. Alle verplichte modules worden op vrijdag gegeven. Dit stelt studenten in staat hun andere werkzaamheden daaromheen te plannen. De studenten geven aan tevreden over de studeerbaarheid te zijn. De genoemde werkzaamheden leiden weliswaar tot studievertraging, maar de docenten geven aan dat deze vertraging voor de opleiding geen problemen oplevert. Men ervaart de inbreng van werkende studenten, die bijvoorbeeld hun expertise inbrengen vanuit de architectuur of de archeologie, als een verrijking.

De commissie is onder de indruk van het niveau van de docenten, waaronder zes hoogleraren. De docenten zijn zeer ervaren en dekken gezamenlijk de vele facetten van het erfgoedonderzoek. Door hun lidmaatschap van het onderzoeksinstituut CLUE zijn zij nauw betrokken bij dit onderzoek.

De commissie heeft geconstateerd dat docenten en studenten via de opleidingscommissie voldoende betrokken zijn bij de kwaliteit van de opleiding. Het is de commissie opgevallen dat de docenten en studenten zich zeer betrokken voelen.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de masteropleiding Erfgoedstudies (60) als **voldoende**.

De commissie heeft vastgesteld dat in de opleiding gebruik wordt gemaakt van diverse toetsvormen die aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. Er is sprake van een adequate frequentie van toetsing, waardoor de studenten gestimuleerd worden tot studeren en zicht hebben op hun voortgang.

De commissie heeft kennis genomen van de stappen die worden gezet door de faculteit en de examencommissie op het terrein van kwaliteitsborging van toetsen en beoordelingen. De commissie stelt vast dat de huidige examencommissie nog niet functioneert volgens de wetgeving maar heeft er op basis van de gesprekken met de eindexamencommissie vertrouwen in dat dit op korte termijn wel plaatsvindt.

De commissie was te spreken over de kwaliteit van de scripties. De scripties die de commissie heeft gelezen waren goed opgezet, met een relevante probleemstelling en een degelijke uitwerking. Verder heeft de commissie kunnen constateren dat de afgestudeerden terecht komen in passende functies in het werkveld. Daaruit leidt de commissie af dat de eindkwalificaties in voldoende mate gerealiseerd worden.

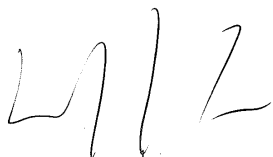
De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Erfgoedstudies (60):

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 6 juni 2013

Prof.dr. B. Verschaffel

Drs. E.J. van der Spek

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

Volgens het domeinspecifieke referentiekader gaan opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en vindt veelal plaats vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* zijn herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan). Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindkwalificaties voor bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Hierdoor is het weinig richtinggevend voor de inrichting van het onderwijs. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

1.2 Profiel en oriëntatie

De masteropleiding Erfgoedstudies is een opleiding van de afdeling Kunst en Cultuur van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Deze faculteit stelt zich ten doel:

- aan studenten een academische vorming te geven door middel van onderwijs in een verscheidenheid van vormen, op het niveau van bachelor- en masteropleidingen;

- de wetenschap op de disciplinevelden van de faculteit verder te ontwikkelen, zowel door eigen onderzoek van docenten en onderzoekmedewerkers als door opleiding van promovendi en andere onderzoekers, zowel binnen de faculteit als in het samenwerkingsverband van onderzoekscholen;
- en daardoor tevens bij te dragen aan overdracht van culturele waarden aan een groter publiek, door vergroting van kennis op het gebied van taal, beeld, kunst en cultuur, en geschiedenis, met name ook voor praktische doeleinden als het onderwijs, het bedrijfsleven, de journalistiek, de media, de musea en de zorg voor het erfgoed.

Deze doelstelling wordt binnen de faculteit vormgegeven door specifieke vakkennis te plaatsen in een breed cultureel en wetenschappelijk perspectief van academisch niveau. Het doel hiervan is de student kennis en inzicht te geven in, en kritisch en reflectief te leren staan tegenover de wetenschapsbeoefening zelf, de betekenis van zijn of haar vak voor mens en maatschappij, en de rol van de academicus in de samenleving.

De commissie heeft de facultaire inleiding van de kritische reflectie bestudeerd, waar bovenstaande doelstelling een onderdeel van is. De commissie waardeert de grote verantwoordelijkheid die de faculteit neemt voor de academische vorming, het belang dat wordt gehecht aan de overdracht van intellectueel erfgoed, het belang van goede vakken en de nadruk die wordt gelegd op de gemeenschap van docenten en studenten. De faculteit legt hiermee een goede basis voor het onderwijs in de verschillende opleidingen in de faculteit. Het management van de opleiding gaf aan in het gesprek met de commissie dat de doelstelling en onderwijsvisie van de faculteit het startpunt vormt van de masteropleiding Erfgoedstudies.

Erfgoedstudies is een eenjarige, interdisciplinaire masteropleiding die zich richt op erfgoedbeleid binnen een ruimtelijke context. De masteropleiding richt zich op een brede groep bachelors: archeologen, architectuurhistorici, (historisch-)geografen, historici, beleidsmakers en ontwerpers (planologen, architecten, landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen).

Erfgoedstudies richt zich op het spanningsveld tussen de wens om erfgoed te koesteren en tegelijkertijd te laten aansluiten op moderniseringsprocessen. Die processen worden zichtbaar in de ruimtelijke inrichting, het ontwerp en de vormgeving van onze leefomgeving. De opleiding bereidt studenten voor op een beroepsuitoefening in het werkveld met ontwerpers, ambtenaren en politici die bij de besluitvorming rondom erfgoed zijn betrokken. De opleiding is niet in de eerste plaats gericht op het beschermen van erfgoed, maar eerder op het ontwikkelen van visies op de rol van het erfgoed bij de inrichting en vormgeving van het (Nederlandse) landschap.

De opleiding Erfgoedstudies heeft een goede aansluiting met de beroepspraktijk. De thema's die centraal staan in de opleiding, zijn ook thema's die een rol spelen in actuele discussies over erfgoed. Een voorbeeld is de discussie rondom krimp, leegstand en hergebruik van vastgoed, die het onderwerp vormt van de module Erfgoed en Ruimte. Een deel van het onderwijs wordt verzorgd door experts die werkzaam zijn in het werkveld. Dankzij deze aansluiting vinden afgestudeerden van de opleiding gemakkelijk een baan.

De masteropleiding is nauw verbonden met het onderzoeksinstituut CLUE, het Institute for heritage and history of the Cultural Landscape and Urban Environment. Die verbondenheid komt vooral tot uiting in het feit dat alle stafleden van de opleiding tevens als onderzoeker binnen CLUE participeren. Dit interfacultaire instituut voor erfgoedonderzoek is in 2007 van

start gegaan. In dit onderzoek werken onderzoekers samen vanuit Letteren, Aard- en Leefwetenschappen, Economie en Bedrijfswetenschappen en Sociale Wetenschappen. Het instituut doet onderzoek naar de geschiedenis, het erfgoed en de transformatie van het cultuurlandschap en de stedelijke ruimte in Europees perspectief (zie: www.clue.nu). De stafleden van de masteropleiding zijn aangesloten bij CLUE. Hoewel het onderzoek binnen de masteropleiding vooral op Nederland is gericht, geeft CLUE er ook een internationale oriëntatie aan.

Het bijzondere van Erfgoedstudies aan de VU is de combinatie van een interdisciplinaire benadering en een ruimtelijke invalshoek. Ook de aandacht voor het landschappelijke erfgoed (naast de stedelijke component) is karakteristiek voor de opleiding. De commissie is te spreken over de gemaakte keuzes en vindt dat de VU met deze invulling een significante toevoeging op het gebied van Erfgoedstudies levert.

1.3 Beoogde eindkwalificaties

De doelstellingen en de oriëntatie van de opleiding resulteren in de volgende eindkwalificaties:

1. inzicht in de interdisciplinaire aspecten van het bestuderen en beschouwen van archeologisch, architectonisch, landschappelijk en stedenbouwkundig erfgoed van Nederland;
2. kennis van de lange termijn geschiedenis van het cultuurlandschap en de stedelijke omgeving, zowel nationaal als internationaal;
3. kennis van internationale en interdisciplinaire theorieën, methoden en technieken die in het erfgoedonderzoek en –beleid worden toegepast;
4. kunnen omgaan met uiteenlopende belangen in het ruimtegebruik en het in de omgeving aanwezige erfgoed;
5. vaardigheid om cultuurhistorische waarden en inzichten een plaats te geven in de hedendaagse ruimtelijke ordening en vormgeving;
6. vaardigheid om over resultaten van erfgoedonderzoek helder te rapporteren in woord en geschrift en te communiceren met niet-vakgenoten.

De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en is van mening dat deze voldoende aansluiten op het domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast heeft de commissie vastgesteld dat de eindkwalificaties aansluiten op de Dublin-descriptoren. In de kritische reflectie wordt nader uitgewerkt hoe de verschillende eindkwalificaties bijdragen aan elk van deze descriptoren.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Erfgoedstudies aan de Vrije Universiteit wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zijn geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Zij heeft de eindkwalificaties in dat kader afgezet tegen het domeinspecifieke referentiekader, de gezamenlijke landelijke eindkwalificaties, en het profiel en de oriëntatie van de opleiding.

De commissie vindt dat het faculteitsbestuur een heldere en realistische visie op de opleidingen heeft. Ook de doelstellingen en eindkwalificaties in het opleidings specifieke deel zijn helder geformuleerd. Deze eindkwalificaties sluiten volgens de commissie aan bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde binnen een opleiding Erfgoedstudies gesteld worden.

De opleiding heeft een hechte relatie met de beroepspraktijk, wat tot uiting komt in de grote vraag naar afgestudeerden vanuit het werkveld. Maar Erfgoedstudies is niet alleen een beroepsopleiding, de opleiding combineert een academisch niveau met voldoende gerichtheid op de beroepspraktijk. Tot slot heeft de opleiding een duidelijk profiel met een sterke gerichtheid op de ruimtelijke aspecten van erfgoed: erfgoed van stad en land. In de visie van de commissie kan dit profiel sterker tot uiting komen, onder meer in de benaming van de opleiding.

Conclusie

Masteropleiding Erfgoedstudies (60): de commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘voldoende’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

2.1 Programma

De commissie is per opleiding nagegaan in hoeverre de geformuleerde oriëntatie en eindkwalificaties terug zijn te vinden in het curriculum, en in welke mate er aandacht is voor Engelse taalvaardigheid en internationalisering. Daarnaast heeft de commissie tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken. Aan de hand van deze informatie stelt zij vast dat de inhoud en het niveau van de masteropleiding Erfgoedstudies adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

2.1.1. Curriculum

Het programma van de masteropleiding Erfgoedstudies wordt gezamenlijk aangeboden door de afdelingen Oudheid en Kunst & Cultuur. Het bestaat uit vier verplichte kernmodules van elk 6 EC. Daarnaast biedt de masteropleiding twee facultatieve modules aan, die ook elk 6 EC omvatten. Maar de student kan de keuzeruimte ook vullen met modules van andere masters binnen de beide genoemde afdelingen, of met een stage. De studenten sluiten de masteropleiding af met een scriptie van 18 EC.

In schema ziet het programma er als volgt uit:

Periode 1	stp	Periode 2/3	Stp	Periode 4	stp	Periode 5/6	stp
Historisch landschap en archeologisch erfgoed *	6	Biografie van het landschap *	6	Erfgoed en ruimte *			6
Architectuur- en stedenbouwhistorisch erfgoed *	6	The Wadden region	6	Terrorscape in postwar Europe	6	Scriptie	18
Literatuurtentamen of individuele Verdieping	6			Scriptie			

De kernmodules zijn de vier modules die met een asterisk zijn gemerkt. Deze modules worden in het Nederlands gegeven. De beide keuzemodules – *The Wadden region* en *Terrorscapes in postwar Europe* – worden in het Engels aangeboden. Beide modules brengen ook een expliciete internationale component in het onderwijs in; in beide gevallen gaat het om onderzoek waarbij samengewerkt wordt met andere Europese landen. De module *Terrorscapes* sluit bovendien aan op lopend onderzoek binnen het onderzoeksinstituut CLUE.

De vier kernmodules zijn zelfstandig, ze veronderstellen geen bepaalde volgorde. De samenhang tussen de modules ligt vooral in het feit dat de modules elkaar aanvullen, ze geven gezamenlijk een schets van het veld. Verder wordt samenhang aangebracht met behulp van een gemeenschappelijk handboek (*Geschiedenis en ontwerp. Handboek voor de omgang met cultureel Erfgoed*) waaraan alle stafleden hebben bijgedragen. In dit handboek worden de visie op cultureel erfgoed en de uitgangspunten van het onderzoek op dit gebied uiteengezet (zie hieronder bij 2.1.2). Deze visie en uitgangspunten komen in alle onderdelen terug.

De commissie heeft het programma bestudeerd en besproken met docenten en studenten van de opleiding. Daarnaast heeft de commissie een selectie van vakken bekeken (cursusbeschrijving, gehanteerde werkvormen, literatuur een toetsing). Op basis hiervan heeft de commissie vastgesteld dat het programma van een goed niveau is en de samenhang tussen de vakken in orde is. Ook de alumni met wie de commissie heeft gesproken, zijn zeer te spreken over het programma. Zij vinden daarin een goede aansluiting bij hun beroepspraktijk.

2.1.2 Realisatie eindkwalificaties in het programma

De commissie heeft het programma van de masteropleiding Erfgoedstudies bestudeerd en heeft nagegaan in hoeverre de eindkwalificaties hierin tot uiting komen. Daarbij gaat het om eindkwalificaties op verschillende niveaus. Allereerst sluit de masteropleiding Erfgoedstudies aan bij de algemene eindkwalificaties die de Faculteit der Letteren van de VU voor de eigen masteropleidingen hanteert. Daarnaast sluit de opleiding aan bij de eindkwalificaties van het domeinspecifieke referentiekader. In de derde plaats sluit het programma aan op de vier uitgangspunten die specifiek voor de opleiding zijn opgesteld. Deze uitgangspunten zijn uitgewerkt in het hierboven genoemde handboek *Geschiedenis en ontwerp*:

1. de verplichte kernmodules brengen het fundament van erfgoedkennis op peil;
2. de twee facultatieve modules maken de studenten ervan bewust dat het denken over cultuurhistorie en erfgoed aan verandering onderhevig is;

3. studenten leren erfgoed in ere te houden maar ook te transformeren, samen met hoogleraren en studenten van TU-Delft Bouwkunde en Wageningen Universiteit;
4. studenten verwerven inzicht in beleidsprocessen, planprocessen, participatieprocessen en bouwprocessen.

2.2 Didactisch concept

De commissie is nagegaan in hoeverre er sprake is van een passend didactisch concept dat vertaald is naar adequate werkvormen en dat op een passende wijze wordt ingezet, zoals dat van een opleiding in het domein Kunst en Cultuur verwacht mag worden.

2.2.1 Didactisch concept

In de kritische reflectie staat beschreven dat de opleidingen binnen de Faculteit der Letteren, het onderwijs vormgeven binnen de onderwijsvisie van de VU. Deze onderwijsvisie gaat ervan uit dat de faculteit en universiteit een gemeenschap vormen voor wetenschappelijke kennisontwikkeling. Dit houdt in dat de studenten serieus worden genomen als deelnemers aan het proces van kennisontwikkeling, dat zij samen met de docenten aan de oplossing van problemen werken en dat daarbij de hoofdvragen en kernbegrippen van het vakgebied centraal staan in het onderwijs. De studenten maken kennis en doen ervaring op met de in het vakgebied geldende methoden van onderzoek en de regels voor samenwerking en communicatie, ze worden zich door reflectie bewust van deze methoden en regels.

Meer in het bijzonder berust het didactisch concept van Erfgoedstudies op een combinatie van enerzijds wetenschappelijke verdieping en anderzijds reflectie op de praktijk. De verdieping komt tot uiting in een complementair vakkenaanbod. Bovendien stelt de band met het onderzoeksinstituut CLUE de studenten in staat kennis te maken met onderzoek. De keuzeruimte en de samenwerking met erfgoeddocenten van andere universiteiten zorgt voor verbreding.

2.2.2 Werkvormen

De commissie constateert dat de opleiding een ruime variatie in werkvormen hanteert. In de verplichte modules wisselen hoorcolleges, werkcolleges, dagexcursies, discussies en referaten elkaar af. De werkcolleges zijn gekoppeld aan een scala van tussentijdse onderzoeksopdrachten, essays en presentaties. Bij sommige onderdelen voeren de studenten ook veldwerk uit.

De commissie is van mening dat de gekozen werkvormen over het algemeen adequaat zijn en passen bij het niveau van de studenten en de beoogde eindkwalificaties per vak.

2.3 Instroom en studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens over de instroom, studielast en rendementen van de opleiding is opgenomen in bijlage 5.

2.3.1 Instroom

De opleiding is dit studiejaar zijn tiende jaar ingegaan. De instroom heeft in die jaren geschommeld tussen de 8 en 22 studenten. De opleiding vraagt studenten die belangstelling hebben, te solliciteren. Bij deze sollicitatie wordt met name gekeken naar de motivatie van de student om deel te nemen aan de studie. Elk jaar wijst de opleiding een aantal studenten af, waaronder relatief veel hbo-ers. Naast de motivatie speelt de aansluiting van de vooropleiding op de master een rol bij deze afwijzingen. De instroomeisen zijn vastgelegd in de OER.

Een aanzienlijk deel van de studenten heeft een baan, zowel in de erfgoedsector als daarbuiten, en kunnen daarom niet het vereiste aantal uren aan hun studie besteden. Dat levert vertraging op, maar noch de studenten, noch de docenten zien dat als een probleem. De studenten brengen hun achtergrond en werkervaring in de opleiding in, wat als een verrijking wordt ervaren.

Meer problemen heeft de opleiding met hbo-instromers. In de afgelopen jaren is gebleken dat instromers van hbo-opleidingen vaak tekort schoten op het gebied van de Nederlandse taal en van abstract denken. Dit heeft gezorgd voor de nodige uitval. Inmiddels heeft de opleiding een pre-masterprogramma van 30 EC voor deze studenten ingevoerd. Dit pre-masterprogramma wordt vooraf gecontroleerd door de examencommissie. Hierbij kijkt de examencommissie met name of de academische vaardigheden voldoende worden aangeleerd.

Tot slot wil de opleiding ook graag bachelorstudenten Geschiedenis aantrekken. Die ontbreken nu nog, terwijl geschiedenis ook een wezenlijk deel van Erfgoedstudies uitmaakt. Daarom ontwikkelt de opleiding op dit moment samen met Geschiedenis een minor Erfgoedstudies. Dit zou ook kunnen leiden tot een hogere instroom.

2.3.2 Studeerbaarheid

De opleiding heeft verschillende maatregelen genomen om de studeerbaarheid te verhogen. Daarbij houdt de opleiding nadrukkelijk rekening met het grote aantal studenten werkende studenten. Alle verplichte modules worden op vrijdag gegeven. Dit stelt studenten in staat hun andere werkzaamheden daaromheen te plannen. Verder houdt de opleiding in de planning van werk- en toetsvormen rekening met het vermijden van onnodige piekbelasting, die vertraging zou kunnen opleveren.

De studenten met wie de commissie heeft gesproken, zijn tevreden over de studeerbaarheid. Het is de commissie wel opgevallen dat alle studenten andere activiteiten naast hun studie doen: of werk, of een andere masteropleiding. Dit leidt in de meeste gevallen tot studievertraging. De docenten geven aan dat werkzaamheden naast de studie er altijd toe leiden dat de studenten langer over hun studie doen. Het blijkt wel mogelijk om twee masteropleidingen naast elkaar te volgen. De studie is zo georganiseerd dat werkende studenten slechts één dag in de week beschikbaar moeten zijn voor hun studie. De studenten zijn van mening dat de studielast goed is en zien voldoende uitdaging in de opleiding. De commissie kan zich hierin vinden.

De opleiding heeft een aantal jaren gewerkt met een persoonlijk mentoraat. De mentor helpt de studenten bij de invulling van de individuele modules en de studievoortgang. In het afgelopen jaar kwam dit mentoraat door bestuurlijke en administratieve problemen niet van de grond. In het seizoen 2012-2013 gaat de opleiding het opnieuw invoeren. De commissie is van mening dat een persoonlijk mentoraat van belang is voor deze groep studenten, die werk en studie combineren. De commissie adviseert de opleiding dit mentoraat een vaste plaats binnen de opleiding te geven.

2.4 Personeel

Bij de opleiding Erfgoedstudies is een groot aantal docenten betrokken, waaronder zes hoogleraren. De docenten zijn zeer ervaren en dekken gezamenlijk de vele facetten van het erfgoedonderzoek. Door hun lidmaatschap van het onderzoeksinstituut CLUE zijn zij nauw betrokken bij dit onderzoek. Ze publiceren en participeren in nationaal en internationaal verband. De commissie is van mening dat de kwaliteit van de staf een van de sterke punten

van de opleiding is. Ook de studenten zijn enthousiast over hun docenten en over de mogelijkheid die deze docenten de studenten bieden om kennis met onderzoek te maken.

De commissie heeft daarnaast ook de kwantiteit van het personeel bestudeerd. Uit de kritische reflectie blijkt dat de gemiddelde docent-student ratio 1 op 41,7 is, als uitgegaan wordt van het aantal fte's onderwijstijd van de staf. De commissie is van mening dat dit voor een masteropleiding voldoende personeel is om het onderwijs uit te kunnen voeren.

In de kritische reflectie wordt geen informatie gegeven over de kwalificaties van het personeel van de opleiding van de VU ten aanzien van het verzorgen van onderwijs. Bij navraag hierover is aangegeven dat geen van de docenten van de VU beschikt over een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Het traject dat moet leiden tot het verwerven van de docenten van een BKO verkeert in opstartfase. Daar staat tegenover dat het bij deze opleiding gaat om ervaren docenten en dat de studenten geen klachten hebben over de didactische kwaliteiten van hun docenten.

2.5 Opleidingsspecifieke voorzieningen

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende betrokkenen, stelt de commissie vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de masterstudenten. De studenten zijn tevreden over de bibliotheek.

De opleiding geeft zelf aan dat er weinig aandacht is voor digitale onderzoeksaspecten (zoals erfgoeddatabases). De opleiding ziet dit zelf als een zwak punt. De docenten en studenten geven aan dat over dit onderwerp gesproken wordt, evenals over bijvoorbeeld ruimtelijke technieken om gebouwen te visualiseren. Aan de andere kant geven ze aan dat ze dit aspect niet echt missen. De opleiding zal nagaan in hoeverre men op dit punt versterking kan realiseren. De commissie is van mening dat de beschikbaarheid van voldoende digitale onderzoekstools een vereiste is voor een opleiding die zich richt op cultureel erfgoed en adviseert de opleiding op dit punt de nodige stappen te zetten.

2.6 Kwaliteitszorg

De opleidingscommissie (OC) heeft een belangrijke taak bij het bewaken van de kwaliteit van de onderwijsprogramma's. Bij de afdeling Kunst en Cultuur van de faculteit Letteren is er één opleidingscommissie voor de verschillende masteropleidingen. Deze commissie bevat in beginsel vertegenwoordigers van de verschillende masters en komt één keer per maand bij elkaar. De belangrijkste taak is het begeleiden van en adviseren over onderwijsprogramma's. Per jaar wordt vastgesteld welke vakken worden geëvalueerd. Als een vak slecht wordt geëvalueerd, vindt het jaar daarop opnieuw een evaluatie plaats. De opleidingen als geheel worden periodiek geëvalueerd tijdens panelevaluaties. De opleidingscommissie heeft hier een actieve rol in. Ook de samenhang tussen de verschillende vakken binnen een opleiding is onderwerp van gesprek.

De studentenvertegenwoordiging is elk jaar een punt van aandacht bij de opleidingscommissie. Dat komt vooral doordat het gaat om een eenjarige opleiding. Ook de terugkoppeling van bereikte resultaten is hierdoor moeilijk; de studenten zijn vaak al vertrokken op het moment dat verbeteringen zijn doorgevoerd. Maar de studenten met wie de commissie heeft gesproken, geven wel aan dat de betrokkenheid van studenten van belang is. Studentleden ontwikkelen zelf initiatieven, bijvoorbeeld rondom de langstudeerboete of de hbo-pre-masters.

Doordat de lijnen kort zijn, is het mogelijk om veel vragen of problemen informeel te beantwoorden of op te lossen. De opleidingscommissie kan in zulke gevallen contact opnemen met docenten, die weer een terugkoppeling aan de studenten verzorgen. In meer formele zin rapporteert de opleidingscommissie aan de onderwijsdirecteur van de faculteit; die ontvangt de notulen en actiepunten.

De opleidingscommissie constateert wel een zekere evaluatiemoedigheid bij studenten en docenten. Men is van mening dat panevaluaties beter werken. De resultaten daarvan zijn terug te zien in het onderwijs. Een voorbeeld is de mate waarin Engels geïntegreerd is in de verschillende vakken. De studenten hebben dit ter sprake gebracht tijdens de panevaluaties. De onderwijscoördinator heeft dit punt opgepakt en er voor gezorgd dat ook de schriftelijke communicatie vanuit de faculteit in het Engels wordt verzorgd.

Overwegingen

De commissie heeft een goede indruk gekregen van de masteropleiding Erfgoedstudies. De commissie is van mening dat de opleiding een goede selectie van vakken heeft gemaakt, die logisch voortvloeit uit en aansluit bij het gekozen profiel. Ook de vertaling van de eindkwalificaties in het programma is goed. De internationale oriëntatie van de opleiding is beperkt, maar is wel in ontwikkeling; dat komt tot uiting in de nieuwe facultatieve vakken zoals *Terrorscapes* en *The Wadden Region*. Maar de gerichtheid van de opleiding is primair op Nederland. Dit is in de ogen van de commissie een logische keuze: het sluit aan bij de behoefte van het werkveld. Goed is daarnaast de gerichtheid op onderzoek en de mate waarin studenten tijdens hun studie kennismaken met recent onderzoek binnen het onderzoeksinstituut CLUE.

Het selectieve karakter van de instroom verhoogt de kwaliteit ervan. Het grote aantal werkende studenten vormt een verrijking van de opleiding. Weliswaar beïnvloeden deze studenten de rendementcijfers, maar de staf ziet hier geen problemen in. De commissie was onder de indruk van de alumni, die duidelijk laten zien dat de aansluiting van de opleiding op de arbeidsmarkt goed is.

De commissie heeft met een aantal docenten kennisgemaakt en heeft een goede indruk gekregen van hun betrokkenheid en deskundigheid. De samenwerking met het onderzoeksinstituut CLUE is in de visie van de commissie een sterk punt van de opleiding. Deze samenwerking zorgt voor een hechte band tussen onderwijs en onderzoek en geeft studenten de mogelijkheid om zelf direct bij onderzoek betrokken te zijn.

Conclusie

Masteropleiding Erfgoedstudies (60): de commissie beoordeelt Standaard 2 als 'goed'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en wordt vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleidingen realiseren (3.2).

3.1.1 Toetsbeleid

Het toetsbeleid van de masteropleiding Erfgoedstudies berust op het facultaire beleid. Elke cursus wordt getoetst, bij de meeste cursussen hanteert de opleiding een combinatie van toetsen en toetsmomenten. De toetsen sluiten aan bij de leerdoelen en de werkvormen van de vakken.

De basis van het toetsbeleid wordt gevormd door het Onderwijs- en Examenreglement (OER). Hierin is het recht op deelname vastgelegd. Ook de toetsvorm, de beoordeling, de bekendmaking en geldigheidsduur van de uitslag, het recht op inzage en nabespreking, en de rol van de examencommissie zijn vastgelegd in de OER. Voor de stage en scriptie zijn gedetailleerde handleidingen beschikbaar.

Tijdens de modules worden de eisen aan de toetsen en de toetsmomenten expliciet aan de orde gesteld. De studenten krijgen ook te horen aan welke leerdoelen ze moeten voldoen. De tentamendata en de data voor herkansingen worden ruim van tevoren bekendgemaakt. De toetsmomenten zijn gelijkmatig over het jaar verspreid. Tentamens worden binnen drie weken beoordeeld, de uitslag is elektronisch beschikbaar.

3.1.2 Toetsvormen

Elke module wordt getoetst; vaak zijn er meerdere toetsmomenten per module. Tijdens werkcolleges worden studenten getoetst aan de hand van participatie, presentaties en opdrachten. De werkcolleges worden afgesloten met een tentamen of eindopdracht. De masteropleiding hanteert verschillende soorten toetsen: mondeling, take home of schriftelijk tentamen, (stage)verslag, essay en mondelinge presentatie. De criteria waaraan de toetsen moeten voldoen, zijn te vinden in de studiehandleiding.

De scriptie is gebaseerd op een scriptieovereenkomst, die de student en docent-begeleider samen opstellen. Deze scriptieovereenkomst bevat onder meer de geplande einddatum, naam van begeleider en tweede lezer, afspraken omtrent werkplan en de omschrijving van het onderwerp. De examencommissie moet deze overeenkomst goedkeuren. Het doel van de scriptieovereenkomst is onnodige studievertraging te voorkomen en uitkomst te bieden bij onduidelijkheden of problemen.

De commissie heeft ook de handleiding voor de masterscriptie bekeken. Hierin staan onder meer de volgende eisen:

- de masterscriptie bevat vernieuwende elementen;
- de student laat zien dat hij in staat is volgens wetenschappelijke normen onderzoek te doen;
- er is 160 uur uitgetrokken voor de analyse van het materiaal, wat voldoende ruimte biedt voor wetenschappelijke diepgang;
- de scriptie wordt door twee docenten beoordeeld. Het cijfer is het gemiddelde van deze twee beoordelingen. Bij een afwijking van meer dan twee punten wordt de examencommissie ingeschakeld.

3.1.3 Examencommissie

Er is een examencommissie voor alle masteropleidingen van de afdelingen binnen de Faculteit der Letteren. De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met de voorzitter van deze examencommissie en leden die betrokken zijn bij de opleidingen binnen Kunst en Cultuur. De examencommissie houdt zich voor de opleiding Museumconservator vooral bezig met verzoeken om vrijstellingen. De examencommissie komt één keer in de vijf à zes weken bij elkaar.

De examencommissie gaf aan dat de toetsbewaking in een overgangssituatie zit, waarbij de overgang van reactief naar proactief wordt gemaakt. Aan de basis daarvan ligt een VU-breed toetsbeleid, waarbij de faculteit een actievere rol van de examencommissie verlangt. Per 1 januari 2013 wordt een toetscommissie ingesteld, die zich gaat bezighouden met zaken als de collegiale toetsing, modelantwoorden en toetsmatrices. De examencommissie staat in direct contact met de toetscommissie om informatie uit te wisselen.

De commissie concludeert dat onlangs is gestart met de herinrichting van de examencommissie zodat deze kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie ziet een meerwaarde in de instelling van een toetscommissie en juicht dit initiatief toe. Daarentegen is de commissie van mening dat de herinrichting van de examencommissie zeer laat is opgestart.

Ook de pre-mastertrajecten vallen onder de verantwoordelijkheid van de examencommissie. Voor elke specialisatie of masteropleiding is een specifiek pre-mastertraject ingericht. Dat traject is afgestemd op de deficiënties van de instroom. Bij Erfgoedstudies gaat het bijvoorbeeld om hbo-studenten architectuur of landschapsarchitectuur. De staf van de masteropleiding stelt zelf een pre-mastertraject samen, de examencommissie moet dat goedkeuren.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de studenten van de masteropleiding Erfgoedstudies de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie tien scripties bestudeerd.

De commissie was te spreken over de kwaliteit van de scripties. De scripties die de commissie heeft gelezen waren goed opgezet, met een relevante probleemstelling en een degelijke uitwerking. De cijfers die door de beoordelaars van de VU waren toegekend, zijn in de ogen van de commissie reëel.

Daarnaast heeft de commissie zich gebogen over de mate waarin de opleiding afgestudeerden voorbereidt op de arbeidsmarkt. In dat kader heeft de commissie ook gesproken met een aantal alumni van de opleiding. Daaruit blijkt dat er een ruime vraag is naar afgestudeerden van de opleiding, zowel bij overheden als particuliere instellingen. De afgestudeerden zijn werkzaam in onder meer ruimtelijke ordening, architectuurbeleid, archeologisch of historisch-geografisch erfgoedbeleid, architectuurcentra en ontwerp bureaus.

Overwegingen

De commissie is van mening dat het toetsbeleid van de masteropleiding Erfgoedstudies aan de eisen voldoet. Het Onderwijs- en Examenreglement (OER) geeft hiervoor voldoende richtlijnen. De studenten krijgen adequate informatie over onder meer de leerdoelen, de tentamendata en de herkansingen. Ook de toetsvormen zijn in de ogen van de commissie in

orde. De commissie ziet voldoende variatie in de toetsvormen en de beoordeling is gebaseerd op duidelijke criteria.

De commissie constateert dat de huidige examencommissie is gestart met het inrichten van de examencommissie en de toetscommissie zodat de commissies op korte termijn gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW).

De commissie is positief over de scripties die binnen de masteropleiding Erfgoedstudies geschreven worden. De opleiding beschikt over een heldere scriptiehandleiding met duidelijke criteria. Het werken met een scriptieovereenkomst geeft houvast bij de begeleiding. De scripties zelf zijn in de ogen van de commissie van een voldoende niveau.

Tot slot heeft de commissie geconstateerd dat de afgestudeerden van de opleiding hun weg in het werkveld gemakkelijk kunnen vinden. Er is veel vraag naar de afgestudeerden van de opleiding binnen een breed scala van beroepen.

Conclusie

Masteropleiding Erfgoedstudies (60): de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

Conclusie

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Erfgoedstudies (60)* als “voldoende”.

**V: MASTEROPLEIDING
ERFGOEDSTUDIES (120)**

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Kunst en Cultuur 2012-2013 over de masteropleiding Erfgoedstudies (120 EC): museumconservator van de Faculteit der Letteren aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, de informatie uit gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde eindwerkstukken en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar zijn gesteld. De commissie heeft voor de opleiding zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleiding voldoet aan de criteria voor heraccreditatie.

Masteropleiding Erfgoedstudies (120): museumconservator

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 voor de masteropleiding Erfgoedstudies (120 EC): museumconservator als **goed**.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van de Kunst en Cultuur beschrijft. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen.

De commissie heeft het profiel van de opleiding bestudeerd en is hier bijzonder van onder de indruk. Het programma, het praktijkjaar, de samenwerking met belangrijke Nederlandse musea en de directe betrokkenheid van de conservatoren van deze musea geven de opleiding veel gewicht. De samenwerking met en betrokkenheid van de musea geven blijk van het belang dat het beroepsveld hecht aan de opleiding.

De commissie heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties helder zijn verwoord en goed aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper in dit kennisgebied worden gesteld. Ook sluiten de eindkwalificaties wat betreft niveau en oriëntatie aan bij het academische masterniveau.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 voor de masteropleiding Erfgoedstudies (120 EC): museumconservator als **voldoende**.

De duale opleiding is opgezet om studenten in twee jaar op te leiden in het beroep van conservator in een museum van kunst, geschiedenis of cultuur. In het eerste semester volgen de studenten de kernmodule *Verzamelen en presenteren* en keuzevakken. Het tweede semester van het eerste jaar en het eerste semester van het tweede jaar vormen het praktijkjaar. In dit jaar lopen de studenten stage in een van de betrokken musea. Tijdens de stage worden de studenten begeleid door een museale begeleider. Gedurende de stage komen de studenten eens per twee weken terug naar de universiteit voor het vak *Museumproblematiek*. Tijdens dit vak reflecteren de studenten op hun ervaringen in het museum en bereiden zij gesprekken en presentaties voor. In het tweede semester van het tweede jaar schrijven de studenten hun masterscriptie.

De keuzevakken worden in principe gevolgd aan de universiteit waar de student als hoofdvakker staat ingeschreven. Het is echter ook mogelijk vakken te kiezen uit het aanbod van de UvA of andere universiteiten.

De inhoud en het niveau van het curriculum is adequaat en waarborgt dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

De commissie constateert dat er sprake is van een inspirerende onderwijsleeromgeving met een indrukwekkende constellatie van betrokken musea. Het onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten, docenten en de gremia die bij de kwaliteit van het onderwijs betrokken zijn. Het is de commissie opgevallen dat de studenten positief zijn over het programma, de docenten en de begeleiding binnen de musea. Er is sprake van gemotiveerde docenten en museale begeleiders die goed op de hoogte zijn van het curriculum. De commissie oordeelt dat de verantwoordelijken zicht hebben op de kwaliteit van het onderwijs en dat mogelijkheden tot verbetering worden gesignaleerd en doorgevoerd.

De studenten zijn minder positief over het aanbod, de diepgang en het niveau van de keuzevakken. Zij zijn van mening dat deze vakken onvoldoende aansluiten bij hun wensen ten aanzien van inhoud en niveau. Daarnaast missen de studenten in het programma een vak schrijfvaardigheden, gericht op het verkrijgen van vaardigheden in het gebruiken van verschillende schrijfstijlen. De commissie erkent dit gemis in het programma en adviseert de opleiding een dergelijk vak op te nemen in het kerncurriculum.

De commissie heeft geconstateerd dat docenten en studenten via de opleidingscommissie voldoende betrokken zijn bij de kwaliteit van de opleiding. Het is de commissie opgevallen dat de docenten en studenten zich zeer betrokken voelen.

De commissie concludeert dat er over het algemeen sprake is van voldoende gekwalificeerde stafleden maar dat er een (te) gering aantal docenten betrokken zijn bij de uitvoering en coördinatie van het curriculum.

De commissie komt tot de conclusie dat de inhoud en vormgeving, de kwaliteit en begeleiding van het personeel, de opleidings specifieke voorzieningen de studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 voor de masteropleiding Erfgoedstudies (120 EC): museumconservator als **voldoende**.

De commissie heeft vastgesteld dat in de opleiding gebruik wordt gemaakt van diverse toetsvormen die aansluiten bij de leerdoelen van de vakken. Er is sprake van een adequate frequentie van toetsing, waardoor de studenten gestimuleerd worden tot studeren en zicht hebben op hun voortgang. Ook tijdens het praktijkjaar is er voldoende zicht op de ontwikkeling en het niveau van de studenten.

De commissie heeft kennis genomen van de stappen die worden gezet door de faculteit en de examencommissie op het terrein van kwaliteitsborging van toetsen en beoordelingen. De commissie stelt vast dat de huidige examencommissie nog niet functioneert volgens de wetgeving maar heeft er vertrouwen in dat dit op korte termijn wel plaatsvindt.

Op basis van de beoordeling van de scripties van de masterstudenten *Erfgoedstudies (120 EC): museumconservator* heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten overeenkomt met de eisen waaraan masterstudenten moeten voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een heldere probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen en een conclusie die aansluit bij de bevindingen. De commissie is door de scripties ervan overtuigd geraakt dat de studenten een degelijke academische masteropleiding hebben genoten. De beoordelingen van de scripties zijn adequaat: de beoordelingen van de commissie kwamen overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen.

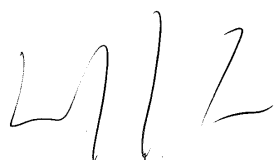
De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Erfgoedstudies (120):

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 6 juni 2013

Prof. dr. Bart Verschaffel

drs. Marieke Textor

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

In deze standaard wordt inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het landelijk vastgestelde domeinspecifieke referentiekader (1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het profiel en de oriëntatie van de opleiding (1.2), de beoogde eindkwalificaties (1.3) en de aansluiting op de beroepspraktijk (1.4).

1.1 Domeinspecifiek referentiekader

Volgens het domeinspecifieke referentiekader gaan opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en geschiedt veelal vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* beweging zijn herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan). Het domeinspecifieke referentiekader bevat landelijk vastgestelde eindtermen voor bachelor- en masteropleidingen in het domein Kunst en Cultuur.

De commissie heeft het domeinspecifieke referentiekader bestudeerd en besproken tijdens de startvergadering. Zij stelt dat het kader op een correcte, ambitieuze maar globale wijze het veld van Kunst en Cultuur beschrijft. Hierdoor is het weinig richtinggevend voor de inrichting van het onderwijs. Het geeft de opleidingen veel ruimte om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

1.2 Profiel

De masteropleiding Erfgoedstudies (120 EC): museumconservator (verder Museumconservator) is een tweejarige duale masteropleiding die de Vrije Universiteit (VU)

samen met de Universiteit van Amsterdam (UvA) aanbiedt. De opleiding leidt studenten op tot conservator in musea van kunst, cultuur en geschiedenis. De studenten volgen een gezamenlijk deel dat wordt aangeboden door de VU en de UvA en kunnen keuzevakken volgen bij beide universiteiten. De universiteiten hebben eigen accenten in de keuzevakken, samenhangend met de specialismen en het profiel van de faculteiten. De masteropleiding Museumconservator is volgens de kritische reflectie uniek vanwege de intensieve wijze waarop het beroepenveld is betrokken bij de opzet en uitvoering van het praktijkgedeelte van de opleiding. Er werken op het moment van visitatie negen grote Nederlandse musea samen met de universiteiten.

De commissie heeft het profiel van de opleiding bestudeerd en is hier bijzonder van onder de indruk. Zowel het programma als de samenwerking met belangrijke Nederlandse musea en de directe betrokkenheid van de conservatoren van deze musea tonen de betekenis en relevantie van de opleiding aan. Deze betrokkenheid geeft ook blijk van het belang dat het beroepenveld hecht aan de opleiding. De commissie verbaast zich over het feit dat de opleiding niet meer wordt geprofileerd binnen de faculteit maar veronderstelt dat dit samenhangt met het beperkt aantal plaatsen per jaar.

1.3 Beoogde eindkwalificaties

De masteropleiding Museumconservator richt zich op studenten Kunstgeschiedenis, Algemene Cultuurwetenschappen, Geschiedenis en Oudheidkunde die zich willen specialiseren tot conservator in musea van kunst, cultuur en geschiedenis. De opleiding stelt zich tot doel studenten de benodigde kennis, vaardigheden, inzicht en reflectie te laten ontwikkelen met betrekking tot de taken van de conservator in een kunst- en/of cultuurhistorisch museum, zodanig dat de afgestudeerde in staat is tot een zelfstandige beroepsuitoefening op academisch niveau en beschikt over de competenties en de kennis die voorwaarde zijn om te worden toegelaten tot een promotietraject. Deze doelstelling is vertaald in de beoogde eindkwalificaties. Deze eindkwalificaties van de masteropleiding Museumconservator staan weergegeven in bijlage 3.

De commissie heeft de eindkwalificaties bestudeerd en stelt vast dat de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding Museumconservator op zorgvuldige wijze zijn geformuleerd. De eindkwalificaties passen goed bij het gekozen profiel en de oriëntatie van de masteropleiding. De commissie concludeert dat de eindkwalificaties qua niveau en oriëntatie aansluiten op de Dublin-descriptoren en in lijn zijn met de eisen die gesteld worden aan academische masteropleidingen. De commissie constateert dat in de beoogde eindkwalificaties zowel de aansluiting op de arbeidsmarkt als de toelating tot een promotietraject worden geaccentueerd.

1.4 Aansluiting met de beroepspraktijk

De opleiding is een tweejarige opleiding. De studenten volgen tijdens deze tweejarige opleiding een praktijkstage van één jaar in een van de aangesloten musea. Dit praktijkjaar is ingebed in de universitaire modules zodat er voortdurend reflectie plaatsvindt op zowel het beroepenveld als de wetenschappelijke discipline. Daarnaast bezoeken de studenten tijdens hun opleiding musea in Nederland en daarbuiten.

De afgestudeerden van de opleiding hebben bijna allemaal een (tijdelijke) aanstelling gekregen in het beroepenveld. Ruim 10% is gestart met een promotie-onderzoek.

De commissie heeft de loopbaangegevens van de afgestudeerden bestudeerd en constateert dat over het algemeen de afgestudeerden bijzonder goede functies hebben bemachtigd in het

werkveld van de musea. De commissie constateert dat de aansluiting tussen opleiding en beroepspraktijk zeer groot is.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de beoogde eindkwalificaties van de masteropleiding *Erfgoedstudies (120): museumconservator* aan de Vrije Universiteit van Amsterdam wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie zijn geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen. Zij heeft de eindkwalificaties in dat kader afgezet tegen het domeinspecifieke referentiekader, de gezamenlijke landelijke eindtermen, en het profiel en de oriëntatie van de opleiding.

De commissie waardeert in hoge mate het profiel en de organisatie van de opleiding en is onder de indruk van de grote betrokkenheid van de betrokken musea en de conservatoren die hier werkzaam zijn.

De commissie stelt vast dat de eindkwalificaties van de masteropleiding *Museumconservator*, aansluiten bij de eisen die op landelijk niveau aan een afgestudeerde wetenschapper Kunst & Cultuur gesteld worden. De eindkwalificaties volgen de indeling van de Dublin-descriptoren en sluiten wat niveau en oriëntatie betreft aan bij het academische masterniveau.

De commissie constateert dat de aansluiting tussen opleiding en beroepspraktijk zeer groot is.

Conclusie

Masteropleiding Erfgoedstudies (120): de commissie beoordeelt Standaard 1 als ‘goed’.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

In deze standaard wordt voor de masteropleiding *Erfgoedstudies (120): museumconservator* inzicht gegeven in het onderwijsprogramma (2.1). Vervolgens wordt ingegaan op het didactisch concept (2.2), de instroom en de studeerbaarheid (2.3), het personeel (2.4), de opleidingsspecifieke voorzieningen (2.5), en de kwaliteitszorg (2.6).

2.1 Programma

De commissie is nagegaan in hoeverre de door de opleiding geformuleerde oriëntatie en eindtermen terug zijn te vinden in het curriculum en in welke mate er aandacht is voor internationalisering. Zij heeft de tabellen bestudeerd die zijn opgenomen in de kritische reflectie, waarin is aangegeven welke onderdelen van de opleiding gekoppeld zijn aan welke eindtermen en Dublin-descriptoren. Daarnaast heeft zij tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende vakken. Aan de hand van deze informatie stelt zij vast dat de inhoud en het niveau van de opleiding *Erfgoedstudies (120): museumconservator* adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden kunnen voldoen aan de geformuleerde eindkwalificaties.

2.1.1. Curriculum

Het curriculum bereidt de student voor op een toekomstige positie als conservator. Behalve een academisch werk- en denkniveau op het gebied van kunst- en cultuurwetenschappen, ontwikkelt de student volgens de kritische reflectie expertise op een bepaald collectiegebied en inzicht in de specifieke problematiek die een verzamelgebied eigen is. Tevens leert de student kritisch te reflecteren op veranderingsprocessen in de museumwereld en een eigen standpunt in deze te verantwoorden.

Het curriculum van de masteropleiding Museumconservator is strak georganiseerd. In het eerste semester van het eerste jaar volgt de student het vak *Verzamelen en presenteren* (12 EC) en een aantal keuzevakken (18 EC) uit het masteraanbod van de afdeling Kunst en Cultuur. Het vak *Verzamelen en presenteren* wordt voor de helft verzorgd door de UvA en voor de andere helft door de VU. In het vak wordt ingegaan op de trends in de recente museum- en conservatorenpraktijk. Na het eerste semester start de student met het praktijkjaar in een museum. Dit praktijkjaar loopt van 1 februari tot 31 januari. Gedurende dit jaar volgt de student tevens het vak *Museumproblematiek*. Voor dit vak is elke twee weken een dag gereserveerd. Tijdens deze dag staat discussie aan de hand van praktijkvoorbeelden voorop en worden bezoeken en gesprekken voorbereid door de studenten. Bij dit vak behoren tevens twee buitenlandse excursies van vijf tot zes dagen. De opdrachten die de student tijdens het vak *Museumproblematiek* uitvoert, worden inclusief uitwerking en beoordeling verzameld in het studentdossier. Na de praktijkstage, in het tweede semester van het tweede studiejaar, wordt de opleiding afgerond met een masterscriptie van 18 EC. De student laat in de scriptie zien zelfstandig in staat te zijn te problematiseren, kritische vragen te stellen, volgens wetenschappelijke normen onderzoek te doen en eenduidige en wetenschappelijk gefundeerde antwoorden op de vraagstelling te formuleren. De scriptie kan gerelateerd zijn aan de stage en het museum waar de stage is uitgevoerd. Dit is echter niet verplicht.

Voorafgaand aan het praktijkjaar maakt de student, in samenwerking met de coördinator en de begeleidende museumconservator, een werkplan waarin staat aangegeven waarop de student kennis, inzicht en vaardigheden moet verwerven tijdens het praktijkjaar. De opleiding heeft hiervoor zes terreinen gedefinieerd:

- Organisatie en beleid;
- Onderzoek, registratie en ontsluiten van onderzoeksresultaten;
- Restauratie en conservering;
- Art handling;
- Representatie en communicatie;
- Presentatie, voorbereiding van en (mede)werking aan de totstandkoming van een tentoonstelling of collectiepresentatie.

Het werkplan van de student wordt besproken en bijgewerkt tijdens de voortgangsbesprekingen en de beoordelingen van de student tijdens het praktijkjaar. De student schrijft gedurende het praktijkjaar, over elk van de zes punten een verslag van ongeveer 1000 woorden. Daarnaast schrijft de student een overkoepelend verslag over het praktijkjaar. Deze verslagen worden toegevoegd aan het studentdossier.

De studenten gaven aan met name de duur van het praktijkjaar bijzonder te waarderen. Door de periode van een jaar is het mogelijk een jaarcyclus van een museum mee te lopen. Daarnaast ervaren de studenten dat zij ten opzichte van andere stagiaires in een museum meer verantwoordelijkheden krijgen, door de langere stageduur. De formule van eerst theorie daarna praktijk, afgesloten met de scriptie heeft volgens de studenten voor- en nadelen. Het

eerste semester waarin kennis wordt opgedaan is goed studeerbaar. Het laatste semester waarin de scriptie moet worden geschreven wordt als zwaar ervaren. De studenten vinden het moeilijk om vanuit de praktijk, weer theorie te bestuderen, zonder colleges en vaste studiemomenten. De studenten gaven aan het op prijs te stellen enkele colleges te volgen in het laatste semester.

De studenten gaven aan dat zij het aanbod aan keuzevakken beperkt vinden en dat deze keuzevakken niet altijd aansluiten bij hun wensen ten aanzien van inhoud en niveau. De studenten gaven aan in plaats van keuzevakken liever een aantal verplichte vakken te volgen met een diepgaande theoretische basis. De afgestudeerden gaven aan dat zij het aanbod van keuzevakken ook niet groot vonden. Zij vonden daarentegen dat zij goed begeleid zijn in de keuze voor keuzevakken en daardoor wel de juiste vakken hebben gevolgd. De docenten van de opleiding gaven aan de studenten zo goed mogelijk te begeleiden bij het kiezen van vakken voor de vrije keuzeruimte en het ontwikkelen van een eigen profiel.

Zowel de studenten als de afgestudeerden gaven aan een vak te missen met schrijfvaardigheden voor conservatoren. Hiermee wordt de verschillende schrijfstijlen bedoeld die een conservator moet kunnen hanteren voor bij voorbeeld aankoopvoorstellen, fondsenwerving, marketingstukken en tentoonstellingspresentaties. Op de universiteit leren de studenten wetenschappelijk te schrijven maar deze schrijfstijl is niet adequaat voor de verschillende taken in een museum. De afgestudeerden gaven aan dat deze schrijfvaardigheden wel worden aangeleerd in het praktijkjaar en tijdens de latere loopbaan in het museum maar dat het aangewezen is dat hier meer aandacht aan wordt besteed tijdens de opleiding. De docenten gaven aan dat de museumspecifieke schrijfvaardigheden op dit moment inderdaad geoefend worden tijdens het praktijkjaar. In het museum kan de student hiervoor begeleid worden door bij voorbeeld de marketingafdeling van het museum.

Ten slotte gaven de studenten aan, dat het in september 2012 niet mogelijk was om keuzevakken te volgen bij de UvA omdat de studenten te laat waren aangemeld in het administratieve systeem van de UvA. Hierdoor hadden zij geen inzicht in de keuzevakken en de planning van de keuzevakken in het programma. Daarnaast was het zonder toegang in het administratieve systeem, niet mogelijk om zich aan te melden voor deze keuzevakken. Tijdens de gesprekken met de docenten bleek dat de aanmelding van studenten in de twee administratieve systemen van de universiteiten elk jaar veel tijd en energie vergt van de administratieve ondersteuning van de universiteiten.

De commissie constateert dat het curriculum van de opleiding voldoet aan de eisen die worden gesteld aan een masteropleiding en de studenten in staat stelt de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De commissie stelt vast dat het curriculum van de opleiding sterk gericht is op de uitoefening van het beroep als conservator. De commissie onderschrijft het gemis van de studenten ten aanzien van de museumspecifieke schrijfvaardigheden en adviseert de opleiding een vak hiervoor aan te bieden.

2.1.2 Realisatie eindtermen in het programma

In de kritische reflectie ontbrak een overzicht waarin de beoogde eindkwalificaties gerelateerd worden aan de vakken in het curriculum. Bij navraag tijdens de visitatie bleek dat dit overzicht wel bestaat maar verouderd is, waardoor het niet meer relevant is. De kritische reflectie bevat wel een aantal passages waarin de relatie tussen de eindkwalificaties en het curriculum in meer algemene termen duidelijk wordt gemaakt.

Alhoewel 10% van de afgestudeerden is doorgestroomd naar een promotietraject, gaven de studenten tijdens het gesprek met de commissie aan dat dit in mindere mate wordt gestimuleerd door de docenten. De docenten gaven aan van mening te zijn dat het in Nederland niet nodig is om te promoveren voor een goede functie als conservator in een groot museum. Ingeval een student ambities toont en kwaliteiten heeft om aan een promotietraject te starten, wordt de student hierin wel ondersteund door de docenten. De commissie is van mening dat het zowel in Nederland als internationaal meer en meer gewenst is om promotie-onderzoek uit te voeren om carrière te kunnen maken in de museumwereld. De commissie meent dat de persoonlijke opinie van de docenten de ambities van studenten zeker niet mag beperken.

2.1.3 Internationalisering

De studenten kunnen het praktijkjaar alleen volgen bij Nederlandse musea. De docenten gaven aan dat het samenwerken met internationale musea praktisch niet mogelijk is wegens de tweewekelijkse samenkomst en begeleiding van studenten.

De afgestudeerden gaven aan dat het inderdaad niet mogelijk is om het praktijkjaar in het buitenland uit te voeren. Dit was voor hen geen belemmering aangezien de opleiding en de stagebegeleiding zeer goed zijn ingericht en van hoog niveau. Zij hebben het gevoel zeer adequaat te zijn geschoold en zijn van mening dat zij na het volgen van deze opleiding kunnen solliciteren en kans maken op een functie in een internationaal museum. De theorie van de opleiding is internationaal georiënteerd.

2.2 Didactisch concept

De commissie is nagegaan in hoeverre er sprake is van een passend didactisch concept dat vertaald is naar adequate werkvormen en dat op een passende wijze wordt ingezet, zoals dat van een opleiding in het domein Kunst en Cultuur verwacht mag worden.

2.2.1 Didactisch concept

In de kritische reflectie staat beschreven dat de opleidingen binnen de Faculteit der Letteren, het onderwijs vormgeven binnen de onderwijsvisie van de VU. Deze onderwijsvisie gaat ervan uit dat de faculteit en universiteit een gemeenschap vormen voor wetenschappelijke kennisontwikkeling. Dit houdt in dat de studenten serieus worden genomen als deelnemers aan het proces van kennisontwikkeling, dat zij samen met de docenten aan de oplossing van problemen werken en dat daarbij de hoofdvragen en kernbegrippen van het vakgebied centraal staan in het onderwijs. De studenten maken kennis en doen ervaring op met de in het vakgebied geldende methoden van onderzoek en de regels voor samenwerking en communicatie, ze worden zich door reflectie bewust van deze methoden en regels. Het didactisch concept van de opleiding vloeit voort uit de facultaire visie op het onderwijs. Belangrijk daarbij is het uitgangspunt dat specifieke vakkennis geplaatst wordt in een breed cultureel en wetenschappelijk perspectief.

Het didactisch concept van de opleiding Museumconservator is een combinatie van enerzijds wetenschappelijke verdieping en anderzijds praktijkervaring en reflectie op de praktijk. Gedurende het praktijkjaar worden steeds zelfstandiger taken uitgevoerd door de student.

Het leren op de werkplek tijdens het praktijkjaar wordt volgens de commissie adequaat begeleid. De studenten maken voorafgaand aan het praktijkjaar een werkplan met daarin doelen. Dit werkplan wordt vooraf besproken met de begeleider van de VU en de museale begeleider. Daarnaast worden tijdens het praktijkjaar regelmatig voortgangsbesprekingen met de begeleider van de VU en de student gevoerd waarbij het werkplan als basis wordt gebruikt.

Met dit werkplan wordt de ontwikkeling van de student gemonitord en heeft de student op regelmatige basis zicht op het niveau en de ontwikkeling. Halverwege het stagejaar wordt een tussentijdse beoordeling van de museale begeleider gevraagd.

2.2.2 Werkvormen

De opleiding hanteert verschillende werkvormen zoals werkgroepen, practica en excursies. Daarnaast bestaat uit curriculum uit individueel begeleid onderwijs tijdens het praktijkjaar en het schrijven van de scriptie. Tijdens het individueel begeleid onderwijs is ruimte voor de eigen interesse van de student. De verschillende werkvormen zijn volgens de kritische reflectie in overeenstemming met de te bereiken eindkwalificaties gekozen en werken toe naar een steeds zelfstandiger functioneren van de student.

Tijdens het praktijkjaar komen de studenten elke twee weken een dag terug voor het vak Museumproblematiek. Deze dag beoordelen de studenten als waardevol. Met name het bespreken van ervaringen met elkaar en de reflectie op de praktijk vinden de studenten vruchtbaar.

De commissie heeft enkele studentdossiers bestudeerd en zich ervan overtuigd dat de studenten tijdens het praktijkjaar zich gericht ontwikkelen op de vastgestelde zes terreinen. De commissie constateert verder dat de werkvormen aansluiten bij het niveau van de studenten en een curriculum opgebouwd uit academische en beroepsgeoriënteerde kennis en vaardigheden.

2.3 Instroom en studeerbaarheid

De kwantitatieve gegevens over de instroom, studielast en rendementen van de opleiding zijn opgenomen in bijlage 5.

2.3.1 Instroom

Voor de duale masteropleiding Museumconservator gelden ingangseisen en vindt een selectieprocedure voor toelating plaats. De redenen hiervoor zijn het hoge niveau waarop de studenten zich moeten bewegen en het beperkt aantal stageplaatsen in de musea. Het hoge niveau wordt vereist omdat de studenten zich bewegen in het kunsthistorische en museale vakgebied waarbij zij functioneren als academicus en professional. Er zijn per jaar tussen de tien en twaalf plaatsen beschikbaar.

De ingangseisen van de opleiding tot museumconservator zijn:

- een bacheloropleiding Kunstgeschiedenis met de minor Museumkunde en de verplichte modules Collectieonderzoek en Actualiteitencollege;
- een bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen met de minor Museumkunde en 30 EC Kunstgeschiedenis vakken;
- een bacheloropleiding Geschiedenis en Oudheidkunde met de minor Museumkunde en 30 EC Kunstgeschiedenis vakken.

De studenten die de opleiding bij de VU willen volgen, dienen een aanvraag voor toelating in bij de examencommissie van de Faculteit der Letteren. De aanvraag bevat:

- een sollicitatiebrief met uitgebreide motivatie voor de opleiding;
- administratieve gegevens waaruit blijkt dat de student voldoet aan de ingangseisen;
- een curriculum vitae;
- een proeve van geschreven werk (scriptie of werkstuk).

De coördinatoren van de opleiding van de VU en UvA, aangevuld met een of twee stafleden selecteren ongeveer vijftien sollicitanten. Zij worden uitgenodigd voor een interview met de docenten en vertegenwoordigers van de deelnemende musea. Voorafgaand aan dit interview wordt aan de sollicitanten gevraagd een opiniërend stuk van ongeveer 600 woorden te schrijven en in te sturen over een van de deelnemende musea. Tijdens het interview wordt getoetst of de sollicitant over voldoende algemene ontwikkeling beschikt, op de hoogte is van actuele ontwikkelingen in cultuur en samenleving, regelmatig musea en tentoonstellingen in binnen- en buitenland bezoekt, inzicht heeft in de functie van museumconservator en de motivatie voor deelname aan de opleiding kan toelichten.

Gemiddeld solliciteren 30 studenten per jaar voor de opleiding. Acht tot tien worden jaarlijks toegelaten.

De commissie is onder de indruk van de uitgebreide selectieprocedure en is van mening dat deze inderdaad de juiste studenten selecteert voor de opleiding. Tevens is de strenge selectieprocedure toegevoegde waarde voor de student omdat het beroepenveld weet dat de studenten die toegelaten zijn tot de studie voldoen aan hoge selectiecriteria.

De commissie heeft zich wel verwonderd over de beperkte ingangseisen van de opleiding ten aanzien van kunsthistorische kennis. Deze strookt, volgens de commissie, niet helemaal met de doelstellingen van de opleiding. Zowel de docenten als de studenten gaven aan geen last te hebben of problemen te signaleren tijdens de colleges en werkgroepen door de verschillende voorkennis van de studenten op het gebied van kunsthistorie. De docenten gaven hierbij aan dat de betrokken musea bij de opleiding een zeer diverse aard van collecties hebben waardoor zij alle studenten een aangepaste stageplaats kunnen aanbieden.

2.3.2 Studeerbaarheid

De studenten met wie de commissie heeft gesproken, zijn tevreden over de studeerbaarheid. De intensieve begeleiding bij het kiezen van de keuzevakken en tijdens de stage worden door de studenten bijzonder gewaardeerd en draagt er toe bij dat de studenten hun opleiding in de tijd die er voor staat, afronden.

De studenten en docenten hebben echter wel zorgen over en last van de administratieve omstandigheden rondom de inschrijving bij twee universiteiten en de vertraagde aanmelding in de digitale leeromgevingen van deze universiteiten. De studenten gaven aan daardoor soms geen keuzevakken te hebben kunnen volgen bij de UvA.

2.4 Personeel

De commissie heeft de kwaliteit en kwantiteit van het personeel bestudeerd. De opleiding Museumconservator aan de VU is zowel programmatisch als personeel ingebed in de kunsthistorische opleiding en het onderzoek van de stafleden. Dit geldt voor zowel de keuzevakken als de begeleiding van de masterscriptie. Uit de kritische reflectie blijkt dat de gemiddelde docent-student ratio 1 op 41,7 is, als uitgegaan wordt van het aantal fte's onderwijstijd van de staf. De verplichte vakken van de masteropleiding worden verzorgd door de coördinatoren van de opleiding van de VU en de UvA.

In de kritische reflectie wordt geen informatie gegeven over de kwalificaties van het personeel van de opleiding van de VU ten aanzien van het verzorgen van onderwijs. Ook is niet aangegeven of het personeel op enige wijze wordt bijgeschoold. Bij navraag hierover is aangegeven dat geen van de docenten van de VU beschikt over een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO). Het traject dat moet leiden tot het verwerven van de docenten van een

BKO verkeert in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding aan de VU de gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel, in het bijzonder aan de begeleiding van startende docenten.

Ondanks de beschreven inbedding van de opleiding in de kunsthistorische opleiding heeft de commissie geconstateerd op basis van de kritische reflectie en de gesprekken met docenten en studenten dat de opleiding binnen de VU wordt georganiseerd en gecoördineerd door een docent. De commissie vindt dit een onwenselijke, kwetsbare situatie en adviseert de opleiding meer docenten te betrekken bij de coördinatie van het programma en de begeleiding van de studenten.

De museale begeleiders wisselen per jaar, afhankelijk van de projecten in de musea en de interesses van de studenten. De commissie waardeert de grote betrokkenheid van de museale begeleiders en is onder de indruk van het niveau en de inzet van de stagebegeleiders.

2.5 Opleidingsspecifieke voorzieningen

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende gremia, stelt de commissie vast dat er sprake is van adequate voorzieningen voor de masterstudenten.

De musea die samenwerken in het programma van de opleiding en waar de studenten de mogelijkheid krijgen hun praktijkjaar uit te voeren zijn zeer divers wat betreft onderwerp en grootte. De commissie is onder de indruk van de lijst van musea en is van mening dat de stage de studenten een bijzondere gelegenheid biedt.

2.6 Kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs.

De opleidingscommissie heeft een belangrijke taak bij het bewaken van de kwaliteit van het onderwijsprogramma. Bij de afdeling Kunst en Letteren is er één opleidingscommissie voor de verschillende masteropleidingen. Deze commissie bevat in beginsel vertegenwoordigers van de verschillende masteropleidingen en komt één keer per maand bij elkaar. De belangrijkste taak is het begeleiden van en adviseren over onderwijsprogramma's. In de master-opleidingscommissie Kunst en Cultuur is de opleiding Museumconservator vertegenwoordigd met een student.

De coördinatoren van de opleiding organiseren gezamenlijk een keer per jaar een curriculumevaluatie. Tijdens deze evaluatie worden alle onderdelen apart en in hun samenhang geëvalueerd op basis van de resultaten van een vragenlijst die door de studenten is ingevuld. Gedurende het jaar worden alle afzonderlijke vakken apart geëvalueerd, schriftelijk of mondeling. Door de kleine studentengroep en de korte lijnen tussen de studenten en docenten worden eventuele problemen direct opgelost. Het verslag van de curriculumevaluatie wordt besproken tijdens de vergadering van de opleidingscommissie.

De grootste klacht van de studenten is de eerder genoemde administratieve rompslomp en de problemen die daardoor worden veroorzaakt. De onderwijsadministraties van de opleidingen zijn op de hoogte van deze problematiek en trachten deze problemen zo veel mogelijk te voorkomen.

Overwegingen

De commissie constateert dat de inhoud en het niveau van de masteropleiding Erfgoedstudies (120): museumconservator adequaat is en waarborgt dat afgestudeerden voldoen aan de eindkwalificaties van de opleiding. De vakken van de opleiding zijn zodanig vormgegeven dat zij bijdragen aan het verwerven van de eindkwalificaties.

De commissie constateert dat er sprake is van een bijzondere onderwijsleeromgeving met een indrukken constellatie van musea waar de studenten hun praktijkstage kunnen uitvoeren. Het onderwijs wordt gewaardeerd en belangrijk wordt gevonden door studenten, docenten en betrokken museale begeleiders. Studenten zijn positief over het geboden onderwijs van de verplichte vakken en de mogelijkheid om een jaar praktijkstage te lopen in grote Nederlandse musea. De studenten zijn minder positief over het aanbod, de diepgang en het niveau van de keuzevakken. Daarnaast missen de studenten in het kerncurriculum een vak over museumspecifieke schrijfvaardigheden.

De opleiding beschikt over gemotiveerde, betrokken docenten en museale begeleiders die op de hoogte zijn van het curriculum. De commissie oordeelt dat de verantwoordelijken zicht hebben op de kwaliteit van het onderwijs en dat verbetermogelijkheden worden gesignaleerd en doorgevoerd.

De commissie is onder de indruk van de uitgebreide selectieprocedure en is van mening dat deze voldoet. De selectieprocedure zorgt voor gemotiveerde studenten maar geeft daarnaast extra toegevoegde waarde voor de studenten in het toekomstige beroepenveld.

De commissie heeft vastgesteld dat de samenhang tussen de vakken en de praktijkstage goed is en dat er verbanden worden gelegd door de docenten tussen de vakken en stage. De commissie waardeert de aandacht die wordt besteed tijdens het praktijkjaar aan de ervaringen van de studenten en de reflectie van de praktijk in de theorie.

De commissie is van mening dat er een passend didactisch concept aan de opleiding ten grondslag ligt. Dit concept is vertaald naar adequate werkvormen. De commissie waardeert de vele (dag)excursies die worden georganiseerd en de wijze hoe deze zijn geïntegreerd in het programma van de opleiding.

De commissie concludeert dat er sprake is van gekwalificeerde stafleden maar vindt dat de opleiding zeer kwetsbaar is doordat de coördinatie berust bij één docent. Daarnaast heeft de commissie geconstateerd dat er weinig aandacht is voor scholing van het personeel: de BKO procedure is in opstartfase. De commissie is van mening dat de opleiding de gepaste aandacht moet besteden aan de scholing van het personeel, in het bijzonder aan de begeleiding van startende docenten.

De commissie is onder de indruk van de musea die deelnemen aan de opleiding en de betrokken conservatoren die de begeleiding van de studenten verzorgen.

Het kwaliteitssysteem van de opleiding is zodanig opgezet dat verbetermogelijkheden binnen de opleiding worden gesignaleerd en uitgevoerd. Hierbij hebben zowel docenten als studenten voldoende inspraak.

De commissie komt tot de conclusie dat de inhoud en vormgeving van het programma, de kwaliteit en begeleiding van het personeel, de opleidingspecifieke voorzieningen de studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Conclusie

Masteropleiding Erfgoedstudies (120): de commissie beoordeelt Standaard 2 als ‘voldoende’.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

In deze standaard worden de bevindingen ten aanzien van de toetsing weergegeven (3.1) en wordt vervolgens de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.2).

3.1 Toetsing

3.1.1 Toetsbeleid

Het toetsbeleid van de masteropleiding Museumconservator berust op het facultaire beleid. Elk vak wordt getoetst, vaak met een combinatie van toetsen en toetsmomenten. De toetsen sluiten aan bij de leerdoelen en de werkvormen van de vakken.

De basis van het toetsbeleid wordt gevormd door het Onderwijs- en Examenreglement (OER). Hierin is het recht op deelname vastgelegd. Ook de toetsvorm, de beoordeling, de bekendmaking en geldigheidsduur van de uitslag, het recht op inzage en nabespreking, en de rol van de examencommissie zijn vastgelegd in de OER. Voor de stage en scriptie zijn gedetailleerde handleidingen beschikbaar.

De commissie heeft de OER en toetsen van meerdere vakken van de opleiding bestudeerd. De commissie onderschrijft de uitgangspunten over toetsing van de opleiding en heeft tijdens de visitatie kunnen vaststellen dat ook docenten en studenten hier positief tegenover staan. De commissie heeft vastgesteld tijdens de gesprekken met de studenten dat zij voorafgaand aan de toetsing van een vak goed geïnformeerd zijn over de wijze van toetsing en beoordeling.

3.1.2 Toetsvormen

De opleiding hanteert diverse toetsvormen die in overeenstemming zijn met de eindkwalificaties die de studenten gedurende het curriculum dienen te ontwikkelen. Hierbij gaat het in de masteropleiding met name om papers, bibliografieopdracht, symposiumbespreking, mondelinge referaten en een eindpresentatie. De criteria zijn waaraan de toetsen moeten voldoen, zijn te vinden in de studiehandleiding. De referaten en schriftelijke werkstukken worden in de groep en mondeling besproken. De schriftelijke stukken worden door de docent van schriftelijk commentaar voorzien.

De commissie constateert dat er gebruik wordt gemaakt van een goed afgestemde mix van toetsvormen. Per vak worden meerdere toetsvormen gehanteerd. De commissie is van mening dat de verschillende toetsvormen in het algemeen adequaat worden ingezet bij het toetsen van het bereiken van de eindkwalificaties op het gebied van kennis en vaardigheden. Er vindt regelmatig toetsing plaats waardoor de student een goed beeld krijgt van het niveau en de ontwikkeling.

De scriptie is gebaseerd op een scriptieovereenkomst, die de student en docent-begeleider samen opstellen. Deze scriptieovereenkomst bevat onder meer de geplande einddatum, naam van begeleider en tweede lezer, afspraken omtrent werkplan en de omschrijving van het onderwerp. De examencommissie keurt deze overeenkomst goed. Het doel van de scriptieovereenkomst is onnodige studievertraging te voorkomen en uitkomst te bieden bij onduidelijkheden of problemen.

De commissie heeft ook de handleiding voor de masterscriptie bekeken. Hierin staan onder meer de volgende eisen:

- de masterscriptie bevat vernieuwende elementen;
- de student laat zien dat hij in staat is volgens wetenschappelijke normen onderzoek te doen;
- er is 160 uur uitgetrokken voor de analyse van het materiaal, wat voldoende ruimte biedt voor wetenschappelijke diepgang;
- de scriptie wordt door twee docenten beoordeeld. Het cijfer is het gemiddelde van deze twee beoordelingen. Bij een afwijking van meer dan twee punten wordt de examencommissie ingeschakeld.

3.1.3 Examencommissie

Er is een examencommissie voor alle masteropleidingen van de afdelingen binnen de Faculteit der Letteren. De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met de voorzitter van deze examencommissie en leden die betrokken zijn bij de opleidingen binnen Kunst en Cultuur. De examencommissie houdt zich voor de opleiding Museumconservator vooral bezig met verzoeken om vrijstellingen. De examencommissie komt één keer in de vijf à zes weken bij elkaar.

De examencommissie gaf aan dat de toetsbewaking in een overgangssituatie zit, waarbij de overgang van reactief naar proactief wordt gemaakt. Aan de basis daarvan ligt een VU-breed toetsbeleid, waarbij de faculteit een actievere rol van de examencommissie verlangt. Per 1 januari 2013 wordt een toetscommissie ingesteld, die zich gaat bezighouden met zaken als de collegiale toetsing, modelantwoorden en toetsmatrices. De examencommissie staat in direct contact met de toetscommissie om informatie uit te wisselen.

De commissie concludeert dat onlangs is gestart met de herinrichting van de examencommissie zodat deze kan gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De commissie ziet een meerwaarde in de instelling van een toetscommissie en juicht dit initiatief toe. Daarentegen is de commissie van mening dat de herinrichting van de examencommissie zeer laat is opgestart.

3.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie is nagegaan of de studenten van de masteropleiding Museumconservator de beoogde eindkwalificaties realiseren. Om het gerealiseerde eindniveau van de studenten te bepalen, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie tien scripties bestudeerd.

Toetsing van scripties vindt plaats conform de Master scriptiehandleiding. De commissie heeft kennisgenomen van dit document en constateert dat het duidelijke eisen bevat, onder meer op het gebied van onderzoek en toepassing van theoretische kennis en inzichten. De handleiding bevat duidelijke informatie over het scriptietraject.

De commissie stelt na bestudering van de scripties vast dat het niveau van de scripties hoog is en voldoet aan de eisen waaraan een masterstudent moet voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen, duidelijke structuur en een conclusie die aansluit bij de bevindingen.

De beoordelingen van de commissie kwamen overeen met de beoordelingen van de facultaire begeleiders. De beoordelingen van de scripties zijn volgens de commissie adequaat.

Daarnaast heeft de commissie zich gebogen over de mate waarin de opleiding afgestudeerden voorbereidt op de arbeidsmarkt. In dat kader heeft de commissie ook gesproken met een aantal afgestudeerden de opleiding. De afgestudeerden gaven aan dat de opleiding een zware stage bevat waarin de studenten worden begeleid door mensen die hierin zeer ervaren zijn. Deze stage-ervaring, inclusief de begeleiding, is een groot voordeel in de functies na de opleiding. De musea waarderen deze ervaringen die zijn opgedaan tijdens de opleiding waardoor de afgestudeerden van de opleiding museumconservator aan de VU gewild zijn in de musea.

Overwegingen

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en of studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

De commissie concludeert dat er sprake is van een adequate frequentie van toetsing, waardoor de studenten gestimuleerd worden tot studeren en zicht hebben op hun voortgang. Door middel van een mix van toetsvormen wordt adequaat getoetst of studenten de beoogde eindkwalificaties bereiken.

De commissie stelt vast dat de opleiding gebruik maakt van adequate richtlijnen voor de scriptie. De opleiding hanteert een standaard beoordelingsformulier waarbij ook het werkproces in de beoordeling wordt meegewogen.

De commissie constateert dat de huidige examencommissie is gestart met het inrichten van de examencommissie en de toetscommissie zodat de commissies op korte termijn gaan functioneren zoals wettelijk is bepaald in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW).

Op basis van de beoordeling van de scripties van de masterstudenten *Museumconservator* heeft de commissie vastgesteld dat het niveau van de studenten overeenkomt met de eisen waaraan masterstudenten moeten voldoen. De scripties voldoen aan de academische eis van controleerbaarheid, hebben een heldere probleemstelling en uitwerking in onderzoeksvragen en een conclusie die aansluit bij de bevindingen. De commissie is door de scripties ervan overtuigd geraakt dat de studenten een degelijke academische masteropleiding hebben genoten. De beoordelingen van de scripties zijn adequaat: de beoordeling van de commissie kwam overeen met de door de opleiding toegekende beoordelingen.

Tot slot constateert de commissie dat de afgestudeerden van de opleiding hun weg in het werkveld gemakkelijk kunnen vinden. Er is veel vraag naar de afgestudeerden van de opleiding.

Conclusie

Masteropleiding Erfgoedstudies (120): de commissie beoordeelt Standaard 3 als ‘voldoende’.

Algemeen eindoordeel

Conclusie

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Erfgoedstudies (120)* als ‘voldoende’.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. Bart Verschaffel is gewoon hoogleraar architectuurtheorie en architectuurkritiek aan de Universiteit Gent. Hij studeerde wijsbegeerte en mediëvistiek aan de Universiteit Leuven en promoveerde met een onderzoek in de geschiedtheorie. Hij publiceert op het gebied van de cultuurfilosofie, architectuurtheorie, en de esthetica, met als recente monografische publicaties: *Essais sur les genres en peinture: Nature morte, portrait, paysage* (2007), *Van Hermes en Hestia. Over Architectuur* (2010), *Een god is vele dieren. Essays over het werk van Jan Fabre 1988-2010* (2010), en *De zaak van de kunst. Over kennis, kritiek, en schoonheid* (2011). Hij is scenarist van een aantal kunstdocumentaires voor de BRTN over kunstenaars zoals Antoine Wiertz, Henri De Braekeleer, René Magritte, Thierry De Cordier e.a., en was curator van de tentoonstelling *Giambattista Piranesi* in het MSK Gent (2008-2009) en *bob Van Reeth, architect* in BOZAR Brussel (2013).

Prof. dr. Michael Astroh begon in 1972 zijn studie Filosofie en Germaanse en Romeanse talen aan de Universiteit van Bonn en zette die voort aan de École Normale Supérieure te Parijs. Vanaf 1974 schreef hij free-lance voor de Neue Zürcher Zeitung. In 1982 promoveerde hij aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte Leuven. Na enkele jaren te hebben gewerkt als onderzoeksmedewerker aan het Wolfson College te Oxford haalde hij zijn habilitatie aan de universiteit van Saarland en verkreeg hij een aanstelling als Heisenberg docent. Sinds 1995 bekleedt Michael Astroh een professoraat in de Filosofie aan de Ernst Moritz Arndt Universiteit van Greifswald (Duitsland). Zijn publicaties zijn enerzijds gewijd aan vragen aangaande literatuur, kunst, architectuur en muziek, anderzijds aan problemen der fenomenologie, taalfilosofie en de logica en haar geschiedenis.

Em. Prof. dr. Hans van Maanen was van 1982 tot 2011 verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, de laatste tien jaar als hoogleraar Kunst en Maatschappij. Hij studeerde Nederlands en Theaterwetenschap in Utrecht en werkte o.m. bij het Groot Limburgs Toneel (Maastricht) en Toneelgroep Theater (Arnhem). In 1982 promoveerde hij aan de Universiteit Antwerpen. Hij publiceerde nationaal en internationaal over kunstbeleid en schreef regelmatig onderzoeksrapporten voor Nederlandse overheden en kunstinstellingen. Van Maanen is co-voorzitter van STEP (*Project on European Theatre Systems*) en lid van de *editing board* van verschillende internationale tijdschriften waaronder de *International Journal of Cultural Policy*. Hij was zowel bestuurslid als interim directeur van het Fonds voor de Podiumkunsten en sinds zijn emeritaat voorzitter van de kunstraad Groningen. Twee van zijn boekpublicaties zijn: *Het Nederlandse Toneelbestel van 1945 tot 1995*. Amsterdam, 1997: AUP en *How to Study Art Worlds. On the Societal Functioning of Aesthetic Values*. Amsterdam 2009: AUP.

Prof. dr. Geert Lernout is gewoon hoogleraar vergelijkende literatuurwetenschap aan de Universiteit Antwerpen. Hij studeerde in Antwerpen en Dublin en promoveerde in 1984 aan de Universiteit van Toronto op een onderzoek van de invloed van het werk van Friedrich Hölderlin en James Joyce in de Franse naoorlogse kritiek. Sinds 1985 werkt hij in Antwerpen waar hij het James Joyce Centrum leidt. Hij publiceerde artikelen en boeken in het Engels over James Joyce en Friedrich Hölderlin, over vergelijkende en genetische literatuurwetenschap en boeken in het Nederlands over J.S. Bachs Goldberg Variaties, de geschiedenis van het boek, over de bijbel en de manieren waarop de bijbel gelezen wordt en over de invloed van religie in de Verenigde Staten. Daarnaast recenseert hij voor Vlaamse kranten en is hij actief als publicist.

Prof. dr. Mariët Westermann is Vice President of the Andrew W. Mellon Foundation. Prior to taking up her position at the Foundation, she was provost and chief academic officer of

New York University Abu Dhabi, having started the development of the campus in 2007. At NYU, she was also director of the Institute of Fine Arts for six years, after serving as associate director of research and academic programs at the Clark Art Institute in Massachusetts, and as assistant and associate professor at Rutgers University. A historian of European art, she is the author of several books, including *A Worldly Art: The Dutch Republic 1585-1718* (ranked a Notable Book of the Year by the New York Times), *The Amusements of Jan Steen: Comic Painting in the 17th Century*, *Rembrandt: Art and Ideas*, and *Anthropologies of Art*. Collaborating frequently with museums, she wrote the Rijksmuseum Dossier: Johannes Vermeer and served as guest curator of the exhibition *Art and Home: Dutch Interiors in the Age of Rembrandt* (Newark Museum and Denver Art Museum). Her current research concerns the medium of painting as a resource of European culture and the Garden of Eden in the imagination of Judaism, Christianity, and Islam. Westermann received her B.A. magna cum laude in history from Williams College, and her M.A. and Ph.D. in the history of art at NYU's Institute of Fine Arts.

Dr. Andreas Fickers is Associate Professor for Comparative media history at the Faculty of arts and social sciences at Maastricht University. He studied history, philosophy and sociology at the universities of Aachen and Reims, specializing on the history of science and technology and the sociology and philosophy of knowledge. He rejoined Aachen University as research and teaching assistant in contemporary history after practical courses at the German Museum for science and technology in Munich and Bonn. His interest in media technologies resulted in a deeper concern for media history (especially radio and television). In 2003 he was appointed Assistant Professor for television history at the department for Media and Culture at Utrecht University, and set up a broader research agenda for a comparative European history of television. Since October 2007, he works at Maastricht University as a member of the department of Arts and Culture and the research group Science, Technology and Society. His scholarly ambition is to bridge theoretical and methodological approaches from various disciplines (especially from history of technology and media and Cultural Studies) in order to promote a transnational and European perspective in the history of media and technology.

Prof. dr. Remieg Aerts is hoogleraar politieke geschiedenis na 1500 aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij studeerde en promoveerde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zijn studie *De letterheren. Liberale cultuur in de negentiende eeuw: het tijdschrift De Gids* (1997) werd vier maal onderscheiden. Hij publiceerde onder meer over cultuurkritiek, burgerlijke cultuur, nationaal besef, tijdschriften, politieke cultuur en democratie. In 2006 verscheen *Hoofdstad in aanbouw 1813-1900. Geschiedenis van Amsterdam III* (met Piet de Rooij) en in 2009 *Het aanzien van de politiek. Geschiedenis van een functionele fictie*. Remieg Aerts is directeur van de landelijke Onderzoeksschool Politieke Geschiedenis en lid van de KNAW.

Sylvia Alting van Geusau, MA studeerde Theaterwetenschap en Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Ze sloot haar studie cum laude af met de onderzoeksmaster Kunstwetenschappen, waarin ze zich specialiseerde in negentiende-eeuwse panorama's. Tijdens haar studie was ze actief in studieverenigingen en de medezeggenschap. Momenteel is ze freelance onderzoeker en schrijft ze artikelen over spektakelcultuur en media die zich begeven op het grensgebied tussen kunst en theater.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Inleiding

Dit referentiekader is bedoeld voor een breed spectrum aan wetenschappelijke bachelor- en masteropleidingen aan de universiteiten in Nederland die in het kader van de landelijke heraccreditatieprocedure Geesteswetenschappen, specifiek het subcluster Kunst en Cultuur, worden beoordeeld.

Er is gekozen voor een referentiekader dat niet prescriptief van aard is, maar veel ruimte geeft aan opleidingen om naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, eigen keuzes te maken en accenten te leggen. Het referentiekader vraagt van de opleidingen om bij die keuze heldere doelstellingen en eindkwalificaties te formuleren en te onderbouwen dat aan de NVAO-criteria voor niveau (bachelor of master) en oriëntatie (wetenschappelijk onderwijs) wordt voldaan.

Bij de vormgeving van dit referentiekader is gebruik gemaakt van diverse referentiekaders, zoals die van de Quality Assurance Agency¹ uit Groot-Brittannië. Verder is rekening gehouden met de Dublin-descriptoren en, voor zover mogelijk, het Tuning-project.² Ten slotte is gebruikgemaakt van het rapport Onderwijsvisitatie Kunst en Cultuur uit 2007.³ Het referentiekader is vastgesteld door de visitatiecommissie van het subcluster Kunst en Cultuur en wordt voor de bezoeken aan de opleidingen aangeboden.

Opleidingen op het gebied van Kunst en Cultuur gaan over de bestudering van een of meerdere culturele verschijningsvormen, zoals de wetenschappen, literatuur, beeldende kunst, design, architectuur, muziek, film, televisie, theater, vormgeving (nieuwe) media⁴, erfgoed (hedendaagse dan wel historische) maatschappelijke, politieke, religieuze, economische en technologische ontwikkelingen, en de relaties hiertussen. De bestudering van kunst en cultuur is vaak multi- of interdisciplinair van aard en geschiedt veelal vanuit vergelijkend perspectief. Zowel meer gebruikelijke disciplines en methodologieën van de geesteswetenschappen als de invloed van de internationale *cultural studies* beweging zijn duidelijk herkenbaar op dit grote terrein. In de programma's komen meerdere wetenschappelijke perspectieven aan bod, vaak in een multidisciplinair verband, soms ook binnen een meer interdisciplinaire setting: (kunst)historisch perspectief, esthetisch perspectief, filosofisch perspectief (vraagstukken van ethische, methodologische en wetenschapsfilosofische aard), maatschappijwetenschappelijk perspectief (vraagstukken van politieke, religieuze, juridische, economische en sociale aard) en organisatorisch perspectief (de productie, distributie en consumptie van de brede waaier van kunst- en cultuuruitingen, maar ook de conservering en ontsluiting daarvan).

Onder deze visitatie vallen de opleidingen met als primair aandachtspunt cultuur, al dan niet in relatie tot maatschappelijke vraagstukken (zoals Algemene Cultuurwetenschappen, Antieke Cultuur, Cultureel Erfgoed, Cultuurbeleid); opleidingen met kunst, architectuur of design als studieobject (zoals Kunstgeschiedenis, Kunstwetenschappen, Kunstbeleid en –management, Design Cultures); opleidingen gericht op één of meer specifieke media in relatie tot cultuur

¹ Subject benchmark statement Communication, media, film an cultural studies (2008); Subject benchmark statement History of art, architecture and design (2008); Subject benchmark statement Art and design (2008); Subject benchmark statement Music (2008), Subject benchmark statement Dance, drama and performance (2007), The Quality Assurance Agency for Higher Education

² A Tuning Guide to Formulating Degree Programme Profiles Including Programme Competences and Programme Learning Outcomes, Bilbao/Groningen/The Hague: Nuffic / TUNING Association, 2010

³ Onderwijsvisitatie Kunst en Cultuur, Utrecht: QANU, 2007

⁴ De aandacht voor (nieuwe) media in de opleidingen in het subcluster Kunst en Cultuur zal eerder vanuit een kunstzinnig perspectief zijn dan bij opleidingen op het terrein van mediastudies in het aparte mediastudiescluster.

(zoals Literatuurwetenschap, Film- en televisiewetenschap, Theaterwetenschap, Muziekwetenschap, Mediastudies); opleidingen gericht op religie en cultuur (zoals Religie in Samenleving en Cultuur en Theologie en Religiewetenschappen).

Dit spectrum is breed:

- sommige opleidingen strekken zich uit over de algemene gebieden van kunst en cultuur terwijl andere zich concentreren op een bepaalde praktijk zoals cultureel erfgoed, architectuur en design, wetenschap en technologie, film, muziek, journalistiek, theater, televisie;
- sommige opleidingen bevatten een significante historische component, terwijl andere eigentijdse ontwikkelingen benadrukken;
- de opleidingen besteden aandacht aan zeer diverse aspecten van kunst en cultuur, zoals management- en beleidstoepassingen, sociaal gebruik en/of symbolische, esthetische of affectieve betekenissen, praktische of technische aspecten;
- sommige opleidingen concentreren zich op culturele en esthetische systemen dan wel op specifieke media (bijvoorbeeld, drukmedia, film, televisie, radio, populaire muziek, nieuwe vormen en gebruiken van digitale communicatie, nieuwe esthetische vormen);
- sommige opleidingen onderzoeken vormen van materiële cultuur en dagelijkse culturele praktijken (bijvoorbeeld populaire culturele vormen en praktijken; religie; culturele instellingen zoals galerijen, musea en theaters diverse erfgoedinstellingen);
- sommige opleidingen concentreren zich hoofdzakelijk op professionele praktijken en hun bijbehorende creatieve, zakelijke, intellectuele en/of technische vaardigheden, terwijl andere geen rechtstreekse relatie bieden met de media of culturele praktijk.

Het referentiekader definieert welke eisen worden gesteld aan de doelstellingen van de opleidingen, met name aan de domeinspecifieke eindtermen en kwalificaties. Vervolgens gaat het referentiekader in op de domeinspecifieke eisen aan de inrichting en inhoud van het programma.

Doelstellingen, eindtermen/kwalificaties, programma van de opleidingen

Zoals eerder aangegeven is het spectrum aan opleidingen dat in de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld wordt, breed. Verschillende aspecten en disciplines komen, met wisselende accenten en al dan niet interdisciplinair aangeboden, in deze opleidingen aan de orde:

1. cultuurwetenschap / *cultural studies*
2. erfgoedstudies, archiefwetenschap en culturele informatiewetenschap
3. literatuurwetenschap
4. kunst-, architectuur- en designgeschiedenis
5. geschiedenis
6. filosofie
7. letterkunde
8. theater-, film- en/of televisiewetenschap, dramaturgie
9. mediastudies
10. muziekwetenschap
11. sociologie
12. psychologie
13. politicologie
14. wetenschap- & technologiestudies
15. museumstudies en *cultural economics*
16. religiewetenschap
17. wetenschapsbeoefening en bijbehorende onderzoeksvaardigheden
18. algemene wetenschappelijke vorming

Opleidingen leggen verschillende accenten en hanteren bijpassende doelstellingen. Dit heeft implicaties voor de omschreven eindtermen/kwalificaties en het programma van de verschillende (categorieën van) opleidingen. De hieronder omschreven doelstellingen, eindtermen/kwalificaties en het programma moeten daarom in dit licht gelezen worden.

A. Doelstelling en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Kunst en Cultuur worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een initieel (bachelor), dan wel specialistischer (master) wetenschappelijk niveau op het gebied van het object van de studie. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een maatschappelijke loopbaan waarbij de kennis en vaardigheden die binnen de studie verworven zijn, van nut kunnen zijn. Eén van de doelen van de bacheloropleiding is de student niet alleen op een maatschappelijke loopbaan, maar ook op een verdere studieloopbaan (met als eerstvolgende niveau: master) voor te bereiden. Voor de masteropleiding geldt dat de student zodanig wordt opgeleid dat hij kan worden toegelaten tot een opleiding die voorbereidt op een promotie.⁵ Gezien de breedte van het opleidingsaanbod in het subcluster Kunst en Cultuur wordt in dit referentiekader niet verwezen naar een specifieke beroepsactiviteit (met uitzondering van de professionele masters, die theoretische en praktische elementen combineren in het kader van het streven naar beroepsvorming op academisch niveau), noch naar wat de samenleving in de eerste plaats mag en kan verwachten van bachelors en masters van deze opleidingen. Zo gesteld meent dit kader wel degelijk het wetenschappelijk niveau en de maatschappelijke relevantie van de betreffende opleidingen te kunnen beschrijven.

De commissie verwacht van de bachelor- en masteropleidingen die in het kader van de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld worden, dat zij tot doel hebben:

- a. kennis van en inzicht te bieden: in algemene wetenschappelijke theorievorming en methoden op het terrein van kunst en cultuur zoals in het voorgaande omschreven; in specifieke verdieping ten aanzien van het vakgebied en object van studie; in (actuele) vraagstukken en ontwikkelingen in het vakgebied en hiertoe een beargumenteerd standpunt kunnen bepalen;
- b. studenten zodanig te vormen dat zij zich in woord en geschrift op academisch niveau kunnen uitdrukken;
- c. dat studenten bekendheid opbouwen met enkele wezenlijke gebieden van (actueel) onderzoek in het object van studie; concepten en waarden op het gebied van studie kunnen hanteren en onderscheiden en debatten op dat gebied kunnen aangaan, inclusief het bewustzijn dat kennis beperkingen kent;
- d. de student vertrouwd te maken met de waarde van de wetenschappelijke benadering, van inzicht in theorie en methodologie, en van een optiek van relativiteit van interpretaties;
- e. een kader te bieden waarbinnen de student probleemgericht leert omgaan met de theorie en de verworven kennis, en het verworven inzicht op een wetenschappelijke manier leert toe te passen, ook op bronnen voor het betreffende wetenschapsgebied;
- f. integratie van de verschillende disciplines bij multi- en interdisciplinaire opleidingen;
- g. een evenwicht te bieden tussen breedte en diepte van kennis en inzicht, waarbij het accent verschuift van breedte in de bachelor naar diepte in de master;
- h. studenten bewust te maken van de disciplinaire en nationale grenzen die worden overschreden dan wel geslecht in de praktijk van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek alsook in de maatschappelijke praktijk.

⁵ De oprichting van researchmasters maakt het niet onmogelijk voor 'reguliere' masters een loopbaan in het academisch onderzoek te ambiëren. De masteropleidingen in het subcluster Kunst en Cultuur zullen, hoewel ook wat betreft nadruk op academische onderzoeksmethoden en -praktijken verschillende accenten worden gelegd, hun studenten doorgaans voldoende uitrusten om een wetenschappelijke loopbaan nadrukkelijk tot de opties te laten behoren.

De bacheloropleiding biedt een brede opleiding op een of meer wetenschapsgebieden op initieel academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping per vakgebied of programma. Bij de masteropleiding is het ook denkbaar dat de specialisatie en verdieping meerdere vakgebieden bestrijken, hetgeen dan noodzakelijkerwijs gevolgen heeft voor de mate van diepgang.

B. Eindtermen en kwalificaties bacheloropleiding

Studenten die een bachelor hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld worden, beschikken over de volgende domeinspecifieke kennis en vaardigheden. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, verschillende accenten leggen.

Kennis

- Beheersing van de grondbeginselen van de kerndisciplines van de betreffende studie en een algemeen inzicht in de methodologie in de bestudeerde discipline(s);
- Kennis van en inzicht in de eigentijdse ontwikkelingen naargelang de aard van het studieobject en het opleidingsperspectief;
- Verdiepte kennis van een deelgebied van de betreffende studie;
- Kennis van wetenschapsfilosofische achtergronden van het wetenschappelijk onderzoek op het bestudeerde terrein;
- Kennis van inter- en/of multidisciplinaire werkwijzen;
- Kennis van de inbedding van het opleidingsveld in de maatschappelijke praktijk.

Vaardigheden

- Goede taalvaardigheid in de taal van de opleiding zowel qua lezen als schrijven, luisteren, spreken en interpreteren;
- In staat zijn om relevante wetenschappelijke teksten te lezen, deze te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt verdedigen in de taal van de opleiding;
- Effectief gebruik kunnen maken van naslagwerken op het betreffende vakgebied en bronnen kunnen raadplegen;
- Effectief gebruik kunnen maken van moderne media ('mediawijsheid');
- Beheersing van de gangbare onderzoeksmethoden en -technieken van de betreffende (sub)discipline(s), de meeste passief, sommige actief (gegevens verzamelen, interpreteren en analyseren);
- Gegevens en wetenschappelijke literatuur (historische, literatuur-, cultuur-, muziek-, televisie-, film-, theaterwetenschappelijk en/of van gekozen hulpdisciplines) op een initieel academisch niveau kunnen verzamelen, analyseren, vergelijken, kritisch toetsen en hiervan op een heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag kunnen doen;
- In staat zijn tot zelfstandige oriëntatie op relevante beroepssectoren dan wel mogelijke vervolgopleidingen.

Academische vaardigheden en attitude

- In staat zijn zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen mede gebaseerd op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten;
- Beschikken over de flexibiliteit om de in de opleiding opgedane kennis, inzichten en vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding;
- Zich bewust zijn van de internationale context waarin zijzelf, hun opleiding, en de potentiële arbeidsmarkt zijn gesitueerd en zijn in staat dit besef ten positieve in te zetten in hun opleiding en met betrekking tot hun loopbaan;

- In staat zijn tot reflectie op eigen verantwoordelijkheid;
- Respect tonen voor (de mening van) anderen.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Uit de eindkwalificaties van de opleiding blijkt dat de opleiding een herkenbare plaats inneemt in de (internationale) maatschappelijke en wetenschappelijke praktijk en is afgestemd op de daartoe vereiste kennis, vaardigheden en attitude.

De bacheloropleidingen in het subcluster Kunst en Cultuur zijn vanuit beroepsperspectief bezien overwegend generalistische opleidingen⁶ die hun waarde in dit opzicht ontlenen aan een brede academische vorming en vaardigheden zoals hierboven omschreven.

De opleiding kan aantonen dat zij de eindkwalificaties heeft afgestemd op de verwachtingen van het afnemend veld. Bachelorafgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om beroepen of functies te kunnen vervullen waarvoor een wetenschappelijke bacheloropleiding op het gebied van opleidingen die in de visitatie Kunst en Cultuur beoordeeld worden, vereist of dienstig is.

C. Eindtermen en kwalificaties masteropleiding

De masteropleiding bouwt wat betreft kennis en vaardigheden voort op de bacheloropleiding. Onderstaande eindtermen zijn van toepassing afhankelijk van de keuze voor een of meerdere specialismen in de masteropleiding.

Studenten die een master hebben afgerond in een van de opleidingen die in het kader van de visitatie Kunst en Cultuur worden beoordeeld, dienen over de volgende kennis en vaardigheden te beschikken. Opleidingen kunnen naar de aard van het object van studie dat centraal staat en naar de aard van de invalshoek die zij gekozen hebben, verschillende accenten leggen. Dit geldt in het bijzonder voor de professionele masteropleidingen, die sterk betrokken zijn op de beroepsuitoefening.

Kennis

- Kennis van en het vermogen tot actieve deelname aan de wetenschappelijke activiteiten van de discipline dan wel op het multi- of interdisciplinaire terrein waarop de opleiding is gesitueerd, in het bijzonder op het gebied van de gevolgde specialisatie. Dit impliceert voldoende kennis en inzicht voor het zelfstandig opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek;
- Kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën, kernbegrippen en thema's, de onderzoeksmethoden en –technieken op het betreffende wetenschapsgebied;
- Kennis van de complexiteit en diversiteit van het vakgebied dan wel het multi- of interdisciplinaire terrein waarop de opleiding is gesitueerd en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen;
- Kennis van de inbedding van het opleidingsveld in de maatschappelijke praktijk.

Vaardigheden

- Het beschikken over technische en theoretische vaardigheden om op een zelfstandige en wetenschappelijke wijze bronnen en literatuur te verzamelen, te analyseren en te

⁶ Voor diverse opleidingen binnen het cluster Kunst en Cultuur kunnen de *Subject benchmark statements* van de Quality Assurance Agency for Higher Education leidend zijn bij het opstellen van de eindkwalificaties en doelstellingen, zoals voor opleidingen die duidelijk gericht zijn op *cultural studies*; kunst-, architectuur- en vormgevingsgeschiedenis; drama- en performancewetenschappen; muziekwetenschappen; kunst- en vormgevingwetenschappen.

beoordelen met als doel op een wetenschappelijke wijze verklarende of inzichtelijke werkhypothesen te formuleren en te toetsen;

- Het beschikken over mondelinge en schriftelijke vaardigheden om de in de opleiding opgedane kennis en de resultaten van (eigen) wetenschappelijk onderzoek op een heldere en boeiende wijze kenbaar te maken aan zowel vakgenoten als het bredere publiek en zo een bijdrage leveren aan relevante wetenschappelijke dan wel maatschappelijke debatten;
- Het effectief gebruik kunnen maken van moderne media ('mediawijsheid');
- Het in staat zijn de kennis van de verschillende in de opleiding bestudeerde domeinen te integreren;
- Het in staat zijn een eerste bijdrage te leveren aan en te participeren in het wetenschappelijk debat op het betreffende wetenschapsgebied.

Academische attitude

- Bereid en in staat zijn rekening te houden met sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische aspecten bij de oordeelsvorming over en analyse van complexe vraagstukken op het terrein van de opleiding;
- In staat zijn zich op het gebied van het object van de studie een oordeel te vormen op grond van onvolledige of beperkte informatie, rekening houdend met hetgeen in voorgaand punt is opgemerkt;
- Bereid en in staat zijn tot reflectie op methodische, historische en ethisch-maatschappelijke aspecten van de betrokken wetenschap;
- Bereid en in staat zijn tot reflectie op morele vraagstukken, verband houdend met het eigen vakgebied;
- Studenten zijn zich bewust van de internationale context waarin zijzelf, hun opleiding, en de potentiële arbeidsmarkt zijn gesitueerd en zijn in staat dit besef ten positieve in te zetten in hun opleiding en met betrekking tot hun loopbaan;
- Studenten beschikken over de flexibiliteit om de in de opleiding opgedane kennis, inzichten en vaardigheden te integreren in een beroep dat niet strikt aansluit bij de opleiding.

Afstemming op de arbeidsmarkt

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden en attitudeaspecten om zelfstandig academische beroepen of functies te kunnen vervullen (in een internationale context) waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding vereist of dienstig is. Onder academische beroepen worden beroepen verstaan waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of -verwerking, bereidheid om nieuw en/of ontgonnen terrein te betreden en verantwoordelijkheid samengaan.

D. Inhoud/programma bacheloropleiding

In het programma van de bacheloropleiding kunnen afhankelijk van de aard van de opleiding één of meerdere domeinen (cultuurkunde, geschiedenis, literatuurwetenschap, wetenschap, technologie, samenleving, kunst, media) aan bod komen. In multi- of interdisciplinaire bachelors krijgt de integratie van disciplines aandacht. De student beschikt niet alleen over voldoende en actuele kennis van de bovengenoemde domeinen. De student verwerft de nodige basisvaardigheden om zelfstandig en kritisch met wetenschappelijke literatuur en met wetenschappelijk onderzoek om te gaan.

Tijdens de bacheloropleiding dienen studenten te worden ingewijd in het analyseren van teksten, in het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en in het schrijven en redigeren van wetenschappelijke teksten.

De verantwoordelijken voor de opleiding bezinnen zich op de toenemende noodzaak van kennis van de Engelse taal in het (geven van) onderwijs en in de wetenschappelijke communicatie.

In de bacheloropleiding wordt aandacht geschonken aan de (internationale) maatschappelijke inbedding van het vakgebied.

De bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorscriptie of een alternatieve, in omvang en niveau hieraan gelijke, eindopdracht.

E. Inhoud/programma masteropleiding

In de masteropleiding specialiseert de student zich in een of meerdere domeinen. Het programma biedt ruimte voor grondige bestudering van methodologie en theorie en voor de samenstellende of ondersteunende vakgebieden. In de multi- of interdisciplinaire opleidingen krijgt de integratie van de verschillende disciplines aandacht.

In het programma van de masteropleiding is voldoende ruimte aanwezig voor de ontwikkeling van de specifieke onderzoeksvaardigheden zodat een masterstudent in staat is een masterscriptie te schrijven op het gebied van het object van studie. De masteropleiding wordt afgesloten met een integratieve, afsluitende opdracht (zoals scriptie, stage of projectwerkstuk).

In de masteropleiding wordt bovendien aandacht geschonken aan de maatschappelijke inbedding van het vakgebied.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

De student

- heeft voldoende overzichtskennis van de westerse kunst- en architectuurgeschiedenis, kan de vergaarde kennis voor collega's en buitenstaanders zowel schriftelijk als mondeling presenteren, en kan actief participeren in het vakgebied;
- is in staat de belangrijkste basisbegrippen en vaktermen op de juiste wijze te hanteren;
- heeft leesdiscipline in diverse talen en kritische leeszin aangeleerd, evenals training in het interpreteren en gebruik maken van moderne media;
- heeft vaardigheid opgedaan in het omgaan met de beeldcultuur in ruime zin, in het bijzonder in de (visuele) analyse van architectuur en beeldende kunst;
- kan collegestof en literatuur zelfstandig verwerken;
- heeft inzicht in instituties, collecties en archieven die zijn gespecialiseerd in kunst, beeldcultuur, architectuur en stedenbouw;
- heeft zich georiënteerd op één of meerdere beroepsvelden van de kunst- of architectuurhistoricus;
- is getraind in de elementaire principes van het schrijven van een wetenschappelijke tekst blijkens de afsluitende bachelorscriptie.

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen

De afgestudeerde student van de BA opleiding ACW

- heeft historische, theoretische en analytische kennis op het vlak van de beeldcultuur in relatie tot drie visuele media – grafische vormgeving, film en digitale media – en kan daarbij de basisbegrippen hanteren en deze kaderen binnen bredere discussies over de moderne en hedendaagse kunst en cultuur enerzijds, de structuur en functie van het communicatieproces in woord en beeld anderzijds.
- heeft kennis zowel betreffende de beelden en visuele media in hun specificiteit als in hun onderlinge dwarsverbanden. De student is daarbij in staat de bestudeerde media niet alleen historisch te plaatsen, theoretisch-analytisch te onderzoeken, en de onderlinge (historische en formele) relaties te begrijpen, maar vooral ook de betekenis en impact van deze media te duiden in brede toepassingsgebieden binnen de Westerse beeldcultuur, de kunst en de communicatie.
- is bekend met de belangrijkste theorieën, methoden, concepten, vaardigheden en onderzoeksdomeinen op het vlak van beeldcultuur en mediastudies, is in staat die kennis en vaardigheden elementair toe te passen op nieuwe onderzoeksvragen uit de academische wereld en het beroepenveld en kan daarover wetenschappelijk rapporteren.
- is bekend met de laatste internationale ontwikkelingen in de wetenschappelijke en beroepsmatige wereld van de entertainment en kunst.
- is ook bekend met de grondslagen, methodes, geschiedenis en analytische vaardigheden en technieken op het gebied van de Kunstgeschiedenis dan wel de Communicatiewetenschap, waardoor hij niet alleen een multidisciplinaire houding heeft en in staat is om in een

multidisciplinair team te werken, maar ook onderlinge verbanden kan leggen tussen de media en de kunst, cq. tussen taal, tekst en beeld.

- is in staat de eigen discipline in een vergelijkend perspectief te plaatsen, haar onderscheidende rol en plaats binnen een breder wetenschappelijk kader te bepalen, en heeft daarbij kennis van de interdisciplinaire kaders die worden gehanteerd.
- heeft zich georiënteerd op meerdere beroepsvelden binnen de sector van de beeldcultuur, hetzij richting entertainment en kunst, hetzij richting media en communicatie.

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

In het voltooien van de opleiding met de scriptie (meesterproef), geeft de student blijk te beschikken over de volgende algemene wetenschappelijke en maatschappelijke vaardigheden - ontleend aan de Dublin descriptoren - en weet die ook toe te passen:

- (*kennis en inzicht*): De student is in staat systematisch en doelgericht informatie op het gebied van Kunst- en Cultuurwetenschappen te vergaren en te interpreteren. Hij/ zij kan wetenschappelijke en andere complexe teksten die betrekking hebben op media, beeldende kunsten, design en architectuur lezen, begrijpen en analyseren. De student verwerft zo aantoonbare kennis en inzicht, die het niveau van de Bacheloropleiding overtreffen en/of verdiepen en hem/haar is in staat stellen een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën die van betekenis zijn voor de wereld van de media, beeldende kunsten, design, architectuur en aanverwante cultuurgebieden.
- (*toepassen kennis en inzicht*): de student is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen de bredere context van media, beeldende kunsten, design en architectuur. Hij/ zij is in staat om nieuwe kennis te integreren en om te gaan met complexe materie op het raakvlak van disciplines.
- (*oordeelsvorming*): de student is in staat om zelfstandig een originele probleemstelling op het gebied van de kunst- en cultuurwetenschappen te formuleren en uit te werken, grote lijnen te trekken en verbanden te leggen, die op relevante wijze worden ondersteund door een beargumenteerde keuze van een breed scala aan primaire en secundaire literatuur en eventueel primaire bronnen. Hij/ zij is in staat zelfstandig, kritisch en integer stelling te nemen en verantwoording af te leggen voor deze stellingname.
- (*communicatie*): de student is in staat om via mondelinge en schriftelijke presentaties een complexe problematiek helder en overzichtelijk over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten, en om disciplinaire vraagstukken in multidisciplinair verband aanschouwelijk te maken. De master bevat diverse onderdelen waarin het overdragen van informatie, inzichten en conclusies aan een specialistisch publiek centraal staat (samenwerking en groepsrapportage; referaten en wetenschappelijke voordrachten; recensies en wetenschappelijke artikelen). Daarnaast zijn er onderdelen waarbij de overdracht naar een niet-specialistisch publiek wordt getraind (stages, kritiek).
- (*combinatie van bovenstaande*): de student Kunst- en Cultuurwetenschappen is in staat een wetenschappelijke tekst te schrijven op het gebied van media, kunst, design of architectuur en/of hun raakvlakken, in duidelijke, doelmatige en academische taal en deze binnen de afgesproken termijnen te leveren.

- (*leervaardigheden*): de student bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen zelfstandig en kritisch te functioneren in het beroepsveld en het cultuurgebied van media, kunst, design en architectuur, en weet op niveau als professional te participeren in debatten op het gebied van zijn/haar ontwikkelde expertise. Ook wordt de student in staat geacht een vervolgstudie (bijv. researchmaster of promotietraject) aan te gaan met een grotendeels zelfsturend of autonoom karakter (effectief gebruik (inventarisatie, analyse, selectie, interpretatie) van vakliteratuur, gangbare onderzoeksmethoden en -technieken, moderne media.

Comparative Arts and Media Studies

Aan het eind van hun studie hebben de studenten van het MA programma Comparative Arts and Media Studies een diepgaande kennis van de historische ontwikkelingen (vanaf eind 19de eeuw) in de theorievorming rondom de cross-overs tussen kunst en media en zijn zij in staat die theorie te koppelen aan de historische ontwikkelingen in de Westerse kunst- en mediapraktijk. Studenten kunnen daarbij het centrale paradigma van ‘intermedialiteit’ plaatsen in hedendaagse discussies over cross- en trans-medialiteit enerzijds en in recente ontwikkelingen in de professionele wereld van musea en erfgoedinstellingen anderzijds. Ze kunnen kritisch stelling nemen tegenover deze discoursen en aanverwante praktijken, de conflicten duiden, en deze in een breder cultureel en maatschappelijk verband plaatsen. Ze kunnen zelfstandig onderzoek doen naar een brede waaier van cross-overs tussen kunst en media, daarbij omgaan met de nieuwste digitale media, en de resultaten van onderzoek wetenschappelijk rapporteren of opiniërend presenteren of publiceren. Ze zijn in staat de bestudeerde wetenschappelijke concepten, methodes en de opgedane kennis kritisch toe te passen op concrete objecten, bronnen en professionele praktijken uit de wereld van media, kunst en cultuur. Studenten kunnen na hun studie zelfstandig aan de slag in een academische beroepsomgeving of verder onderzoek doen op promovendiniveau.

Kunstgeschiedenis

Het programma Kunstgeschiedenis verschaft de studenten een gedegen historische en theoretische kennis van en inzicht in het begrippenapparaat, de belangrijkste wetenschappelijke vraagstellingen, onderzoeksmethoden en ontwikkelingen op het gebied van de beeldende kunst en de kunstgeschiedenis. Studenten hebben bij voltooiing van het programma kennis van en inzicht in de institutionele omgevingen waarin beeldende kunst wordt geconcipieerd, geproduceerd, gedistribueerd en gereciperd; zij kunnen objecten van onderzoek op het gebied van de beeldende kunst visueel analyseren, met inbegrip van materiaaltechnische aspecten; zij zijn in staat tot het zelfstandig opzetten, voorbereiden en uitvoeren van nieuw wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de geschiedenis van de beeldende kunst en kunnen daarover zowel mondeling als schriftelijk op heldere wijze rapporteren; zij kunnen kritisch stelling nemen ten aanzien van discussies en ontwikkelingen in de beeldende kunst en de kunstgeschiedenis; zij zijn in staat de geschiedenis van de beeldende kunst in een brede maatschappelijke en cultuurhistorische context te beschouwen en de eigen discipline in een multidisciplinair verband te plaatsen; en ze kunnen de opgedane kennis, inzichten en vaardigheden professioneel toepassen in diverse functies in de nationale en internationale kunst- en cultuursector. De specifieke eindkwalificaties van de variant Kunst, Markt en Connaisseurschap verschaffen de studenten kennis van de geschiedenis van de kunsthandel, kennerschap en het particuliere verzamelen, inzicht in het functioneren (en de rol) van de kunstmarkt, zowel nationaal als internationaal, in prijsbepaling en –ontwikkeling. De kennis van materialen en technieken geeft de studenten het vermogen om adequaat de materiële staat of conditie van kunstwerken te beoordelen.

Design Cultures

Aan het eind van hun studie hebben de studenten van het programma Design Cultures een diepgaande kennis van de hoogtepunten in de historische ontwikkelingen (vanaf de 19de eeuw) van productontwerp, grafische vormgeving en mode in een brede sociaal-culturele context. Studenten kunnen die ontwikkelingen koppelen aan toonaangevende historische discoursen over de veranderende rol van design in de Westerse samenleving. Zij hebben een diepgaande kennis van de theorievorming en belangrijkste methodes in design studies, met name omtrent de relatie tussen productie, distributie en consumptie van designobjecten en de veranderende betekenissen die daarmee worden gegenereerd in specifieke contexten. Studenten hebben geleerd om zich te positioneren tegenover de historisch opgedane kennis en het theoretisch-methodologische onderzoek en de inzichten te koppelen aan case studies uit de internationale en nationale praktijk. Studenten kunnen niet alleen een wetenschappelijke bijdrage leveren aan hedendaagse debatten in designgeschiedenis en –theorie maar ook zelfstandig veldwerk en archiefonderzoek verrichten naar specifieke objecten. Dankzij de cursus “Design in words” hebben de studenten de vaardigheden die zijn vereist in de wereld van kritiek en geschreven journalistiek. Studenten kunnen na hun studie zelfstandig aan de slag in een academische beroepsomgeving of verder onderzoek doen op doctoraatsniveau.

Architectuurgeschiedenis

Het programma architectuurgeschiedenis leert studenten de ontworpen en gebouwde omgeving in een brede maatschappelijke en cultuurhistorische context te situeren. Architectuurgeschiedenis aan de VU bestrijkt een breed terrein: van het woninginterieur tot de planning van vliegvelden, steden en landschappen. De VU student verwerft gedegen historische en theoretische kennis van en inzicht in het begrippenapparaat, de belangrijkste wetenschappelijke vraagstellingen, onderzoeksmethoden en ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van de (Westerse) architectuur (met inbegrip van de wooncultuur), stedenbouw en landschapsarchitectuur en is in staat deze kennis en inzichten zelfstandig toe te passen bij het analyseren en interpreteren van objecten van onderzoek. De studie reikt het gereedschap aan om de eigen discipline effectief in multidisciplinair verband uit te oefenen. Door middel van specifieke modules wordt de student getraind in het kritisch reflecteren op, en stelling nemen in actuele debatten en discussies in de architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur en hun geschiedschrijving, om daaraan een eigen wetenschappelijke bijdrage te leveren.

Masteropleiding Erfgoedstudies (60)

De opleiding vertaalt haar doelstellingen in de volgende eindtermen:

1. inzicht in de interdisciplinaire aspecten van het bestuderen en beschouwen van archeologisch, architectonisch, landschappelijk en stedenbouwkundig erfgoed van Nederland;
2. kennis van de lange termijn geschiedenis van het cultuurlandschap en de stedelijke omgeving, zowel nationaal als internationaal;
3. kennis van internationale en interdisciplinaire theorieën, methoden en technieken die in het erfgoedonderzoek en –beleid worden toegepast;
4. kunnen omgaan met uiteenlopende belangen in het ruimtegebruik en het in de omgeving aanwezige erfgoed;
5. vaardigheid om cultuurhistorische waarden en inzichten een plaats te geven in de hedendaagse ruimtelijke ordening en vormgeving;

6. vaardigheid om over resultaten van erfgoedonderzoek helder te rapporteren in woord en geschrift en te communiceren met niet-vakgenoten.

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

De masteropleiding beoogt om de student de benodigde kennis, vaardigheden, inzicht en reflectie te laten ontwikkelen met betrekking tot de taken van de conservator in een kunst- en/of cultuurhistorisch museum, zodanig dat de afgestudeerde in staat is tot een zelfstandige beroepsuitoefening op academisch niveau en beschikt over de competenties en de kennis die voorwaarde zijn om te worden toegelaten tot het promotietraject.

Deze doelstelling is in de volgende eindtermen vertaald:

- kennis van de geschiedenis van het museale en particuliere verzamelen en van de kunsthandel;
- kennis van de geschiedenis van het presenteren;
- inzicht in de theorievorming omtrent het verzamelen en presenteren van objecten van kunst en cultuur;
- inzicht in historische tradities en nieuwste inzichten betreffende de omgang met verschillende objectcategorieën en media;
- kennis van in de beeldende kunst gebruikte materialen en technieken;
- inzicht in de theorievorming en praktijk omtrent het verwerven, registreren, beheren, conserveren en restaureren van objecten van kunst en cultuur, alsmede inzicht in ethische kwesties die zich bij genoemde activiteiten voordoen;
- het vermogen om deze kennis en inzichten operabel te maken in concrete situaties bij collectievorming, collectiebeheer, collectieonderzoek en presentatie;
- het vermogen verworven kennis en inzicht te relateren aan internationale ontwikkelingen op museaal gebied;
- communicatieve vaardigheden in de ruime zin des woords, zowel bij schrijven op academisch niveau als bij mondelinge en schriftelijke communicatie met een breder publiek.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Algemene cultuurwetenschappen

Algemeen

jr	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
1	Ouverture (6 EC)	AcVa (6 EC)	Bronnen (6 EC)	Filosofie (6 EC)
2		Methodologie (6 EC)		
3	minor (12 EC)	minor (18 EC)	Scriptiecolloq. (3 EC)	Scriptie (9 EC)

Major Beeldende kunst

jr	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
1	Oudheid & Middeleeuwen (3 EC)	Renaissance & Barok (6 EC)	Moderne kunst (3 EC)	Hedendaagse kunst (6 EC)
2	Productie & receptie (6 EC)	Vooruitgang & traditie (6 EC)	Bijz. Vraagstukken (9 EC)	Excursie buitenland (3 EC)
				Collectieonderzoek (6 EC) [alleen 1 ^e major]
3			Actualiteiten (9 EC)	

Major Architectuurgeschiedenis

jr	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
1	Architectuur en actualiteit (3 EC)	Arch. van de Middeleeuwen (6 EC)	Arch. van Renaissance tot heden (9 EC)	
2	Stedebouw (6 EC)	Landschapsarch. (6 EC)	Architectuur (6 EC)	Verdieping A/S/L (3 EC)
				Excursie buitenland (3 EC)
				Visualisatie van architectuurdata (6 EC) [alleen 1 ^e major]
3			Ontwerp en verhoog (9 EC)	

Major Algemene cultuurwetenschappen

jr	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
1	Oriëntatie op beeldcultuur (3 EC)	Mediageschiedenis (graf. vormgeving, reclame (6 EC)	Mediageschiedenis (film, tv, nieuwe media)	(9 EC)
2	Beeld in context (6 EC)	Filmanalyse (6 EC)	Analyse interactieve fictie (6 EC)	Reclame en visuele communicatie (6 EC)
3			Spec. Graf. vormgeving in theorie & praktijk of: Spec. Kunst van het vergelijken	(9 EC) (9 EC)

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

Programma Architectuurgeschiedenis

	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
jaar 1	Seminar Architecture	(9 EC)	Architectuurkritiek i.s.m. Design Cultures (6 EC)	Excursie buitenland (6 EC)
	Architectuurtheorie	(9 EC)		
	Keuze: Stage, individuele verdieping	(12 EC)	Scriptie	(18 EC)

Programma CAMS

	period 1	period 2 and 3	period 4	period 5 and 6
Year 1	Reading Concepts of Intermediality	(9 EC)		The Art of Comparison: The Cinematic City (6 EC)
	Transmedia Storytelling	(9 EC)	Crossmedial Exhibitions (6 EC)	
	Internship/ Electives	(12 EC)	Thesis	(18 EC)

Programma Design Cultures

	period 1	period 2 and 3	period 4	period 5 and 6
Year 1	Design, History and Culture	(9 EC)	Design in Words (6 EC)	
	Methods of Design Analysis	(9 EC)	The Arts and Crafts of Dutch Design (6 EC)	
	Internship/ Electives	(12 EC)	Thesis	(18 EC)

Programma Kunstgeschiedenis, variant Theorie en Geschiedenis van de Beeldende kunst
1400-1800

	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
jaar 1	Seminar (9 EC) Bijzondere vraagstukken		Kunstliteratuur (9 EC) 1400-1800	
	Methodologie (6 EC) bk 1400- heden			Excursie buitenland (6 EC)
	Scriptie			(18 EC)
	Keuze			(12 EC)

Programma Kunstgeschiedenis, variant Theorie en Geschiedenis van de Beeldende kunst
1800-heden

	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
jaar 1	Seminar (9 EC) Bijzondere vraagstukken		Kunstkritiek (9 EC) 1800-heden	
	Methodologie (6 EC) bk 1400- heden			Excursie buitenland (6 EC)
	Scriptie			(18 EC)
	Keuze			(12 EC)

Programma Kunstgeschiedenis, specialisatie Kunst, Markt en Connaisseurschap

	periode 1	periode 2 en 3	periode 4	periode 5 en 6
jaar 1	Geschiedenis van de kunstmarkt (9 EC)		Bijzondere vraagstukken Kunst, markt en connaisseurschap <i>of</i> Stage (6 EC)	Excursie buitenland (6 EC) <i>of</i> Stage (3 EC)
	Praktijkcollege Prijs- en kwaliteitsbepaling 1 (6 EC)		Praktijkcollege Prijs- en kwaliteitsbepaling 2 (6 EC)	
	Scriptie			(18 EC)
	Keuze			(12 EC)

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

Periode 1	stp	Periode 2/3	stp	Periode 4	stp	Periode 5/6	stp
Historisch landschap en archeologisch erfgoed * Hans Renes	6	Biografie van het landschap * Jan Kolen	6	Erfgoed en ruimte * Koos Bosma/ Hans Renes			6
Architectuur- en stedenbouwhistorisch erfgoed * Irmgard van Koningsbruggen	6	The Wadden region Jos Bazelmans	6	Terrorscape in postwar Europe Rob van der Laarse	6	Scriptie	18
Literatuurtentamen of individuele Verdieping	6			Scriptie			

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

1^e semester	2^e semester
Vakspecifieke module 1 (9 of 6 studiepunten)	Practicum Museumproblematiek deel 1 (UvA) (6 studiepunten)
Vakspecifieke module 2 (9 of 12 studiepunten)	Praktijkjaar (24 studiepunten)
Theorie en Geschiedenis van het Verzamelen & Presenteren, deel 1 (UvA) en 2 (VU) (12 studiepunten)	

2e jaar master

1e semester	2e semester
Practicum Museumproblematiek deel 2 (VU) (6 studiepunten)	Praktijkjaar (12 studiepunten)
Praktijkjaar* (24 studiepunten)	Masterscriptie (18 studiepunten)

*Toelichting: Het praktijkjaar loopt van 1 februari tot en met 31 januari en wordt als één onderdeel van 60 studiepunten beoordeeld. Het praktijkjaar wordt begeleid door de coördinator van de universiteit waar de student als hoofdvakker staat ingeschreven. Ook de masterscriptie wordt aan deze universiteit geschreven.

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Cohort	VWO fulltime	Totaal fulltime	Totaal deeltijd	Herinschr = door met jr 2	Klaar in 3 jr %	Klaar in 4 jr %	Klaar in 5 jr %	Klaar in 6 jr %	Meer dan 6 jr %
02/03	13	26	8	22	27	55	64	68	82
03/04	16	22	12	20	20	35	40	45	60
04/05	11	17	10	15	13	53	73	87	93
05/06	6	15	10	10	10	40	70	80	-
06/07	15	23	10	15	27	60	60	-	-
07/08	12	16	4	12	25	58	-	-	-
08/09	9	13	6	10	40	-	-	-	-
09/10	14	24	4	17	-	-	-	-	-
10/11	14	24	5	19	-	-	-	-	-

Bacheloropleiding Algemene Cultuurwetenschappen

Cohort	VWO fulltime	Totaal fulltime	Herinschr = door met jr 2	Klaar in 3 jr %	Klaar in 4 jr %	Klaar in 5 jr %	Klaar in 6 jr %	Meer dan 6 jr %
02/03	13	21	14	21	64	71	71	79
03/04	12	18	15	33	67	80	80	87
04/05	8	11	10	30	50	70	70	70
05/06	11	17	13	8	38	54	54	-
06/07	12	16	12	42	67	75	-	-
07/08	10	12	9	33	44	-	-	-
08/09	7	9	7	71	-	-	-	-
09/10	13	21	16	-	-	-	-	-
10/11	27	34	25	-	-	-	-	-

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

Cohortomvang en onderwijsherkomst masterinstroom, Kunstgeschiedenis, voltijdse instroom

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom					
Jaar	Eigen	Andere universiteiten			Totaal
	universiteit	NL	HBO	Buiten HO	
Totaal Universiteiten					
03/ 04	24	0	6	6	36
04/ 05	60	8	10	6	84
05/ 06	104	8	6	7	125
06/ 07	142	13	2	11	168
07/ 08	126	15	6	6	153
08/ 09	133	21	2	14	170
09/ 10	152	34	3	11	200
10/ 11	123	48	3	13	187
Per Universiteit					
V					
U					
03/ 04	2	0	6	1	9
04/ 05	4	1	3	0	8
05/ 06	10	3	5	0	18
06/ 07	9	3	0	0	12
07/ 08	8	3	2	0	13
08/ 09	5	2	1	0	8
09/ 10	7	11	0	0	18
10/ 11	6	19	3	1	29

Cohortomvang en onderwijsherkomst masterinstroom, Kunstgeschiedenis, deeltijdse instroom

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom						
Jaar	Eigen	Andere universiteiten			Totaal	
	universiteit	NL	HBO	Buiten HO		
Totaal						
Universiteiten						
03/ 04	4	0	1	0	5	
04/ 05	4	1	3	0	8	
05/ 06	16	0	3	2	21	
06/ 07	21	1	0	1	23	
07/ 08	37	7	0	0	44	
08/ 09	25	4	1	0	30	
09/ 10	32	3	0	2	37	
10/ 11	33	10	2	1	46	
Per Universiteit						
V						
U	03/ 04	3	0	1	0	4
	04/ 05	1	0	3	0	4
	05/ 06	7	0	2	1	10
	06/ 07	5	0	0	0	5
	07/ 08	10	3	0	0	13
	08/ 09	3	1	1	0	5
	09/ 10	5	1	0	1	7
	10/ 11	4	5	1	1	11

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst, Kunstgeschiedenis, voltijdse instroom

cohort	Eigen universiteit			Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	afstudeer	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.
		absoluut	gemiddeld						
in maanden			in maanden		in maanden		in maanden		
Totaal Universiteiten									
03/ 04	2	9						4	9
04/ 05	10	16	1	12				1	12
05/ 06	41	15	3	16	5	25		6	14
06/ 07	88	19	7	21	1	36		7	16
07/ 08	87	20	6	21	3	26		8	15
08/ 09	103	22	9	19	3	19		7	12
09/ 10	101	22	15	20	2	41		6	12
10/ 11	121	23	28	19	1	34		9	16
Per Universiteit									
V									
U	05/ 06	3	20			2	29		
	06/ 07	3	17						
	07/ 08	7	23	2	27	2	32		
	08/ 09	3	23	2	24				
	09/ 10	5	24	3	15	1	60		
	10/ 11	3	23	7	21	1	34		

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst, Kunstgeschiedenis, deeltijdse instroom

cohort	Eigen universiteit			Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	afstudeer	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.
in maanden			in maanden		in maanden		in maanden		
Totaal Universiteiten									
	04/ 05	1	7						
	05/ 06	4	14			1	32		
	06/ 07	11	18			1	43	1	24
	07/ 08	8	27	1	10	2	47	1	24
	08/ 09	19	25	2	15				
	09/ 10	22	25	3	23			1	60
	10/ 11	14	30	2	40	1	30	1	17
Per Universiteit									
V									
U	05/ 06	2	11			1	32		
	06/ 07	5	21			1	43		
	07/ 08	1	19			1	60		
	08/ 09	4	30						
	09/ 10	5	29	1	23			1	60
	10/ 11			2	40	1	30		

Cohortomvang en onderwijsherkomst masterinstroom CAMS, voltijdse instroom

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom						
Jaar	Eigen	Andere universiteiten			Totaal	
	universiteit	NL	HBO	Buiten HO		
Totaal Universiteiten						
	09/ 10	1	2	9	3	15
	10/ 11	8	14	28	15	65
Per Universiteit						
VU	09/ 10	1	2	9	3	15
	10/ 11	8	14	28	15	65

Cohortomvang en onderwijsherkomst masterinstroom CAMS, deeltijdse instroom

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom						
		Eigen	Andere universiteiten			
Jaar		universiteit	NL	HBO	Buiten HO	Totaal
VU	09/ 10	1	0	1	0	2
	10/ 11	1	3	2	0	6

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst, CAMS, voltijdse instroom

		Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
		Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.
cohort	afstudeer	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld
			in maanden		in maanden		in maanden		in maanden
Totaal Universiteiten									
	09/ 10	2	21	1	12	2	24		
	10/ 11	5	14	4	18	3	24	11	13
Per Universiteit									
V									
U	09/ 10	2	21	1	12	2	24		
	10/ 11	5	14	4	18	3	24	11	13

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst, CAMS, deeltijdse instroom

Cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO		
	afstudeer absoluut	Gesl.	Duur opl. gemiddeld	Gesl.	Duur opl. gemiddeld	Gesl.	Duur opl. gemiddeld	Gesl.	Duur opl. gemiddeld
		in maanden		in maanden		in maanden		in maanden	
V U 09/ 10	1	120			1	36			

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

Cohortomvang en onderwijs-herkomst voltijdse instroom

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom						
Jaar	Eigen universiteit	Andere universiteiten			Buiten HO	Totaal
		NL	HBO			
Totaal Universiteiten						
03/ 04	1	4	2	1	8	
04/ 05	1	6	1	0	8	
05/ 06	7	6	2	0	15	
06/ 07	9	9	4	0	22	
07/ 08	6	12	0	2	20	
08/ 09	5	7	2	1	15	
09/ 10	2	10	1	0	13	
10/ 11	4	7	4	0	15	
Per Universiteit						
V U 03/ 04	1	4	2	1	8	
04/ 05	1	6	1	0	8	
05/ 06	7	6	2	0	15	
06/ 07	9	9	4	0	22	
07/ 08	6	12	0	2	20	
08/ 09	5	7	2	1	15	
09/ 10	2	10	1	0	13	
10/ 11	4	7	4	0	15	

Cohortomvang en onderwijs-herkomst deeltijdse instroom

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom						
Jaar	Eigen	Andere universiteiten			Totaal	
	universiteit	NL	HBO	Buiten HO		
Totaal						
Universiteiten						
08/ 09	2	7	3	0	12	
09/ 10	4	6	0	0	10	
10/ 11	0	4	1	3	8	
Per Universiteit						
V						
U						
08/ 09	2	7	3	0	12	
09/ 10	4	6	0	0	10	
10/ 11	0	4	1	3	8	

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst, voltijdse instroom

cohort	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.
	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld
afstudeer	in maanden		in maanden		in maanden		in maanden	
Totaal								
Universiteiten								
04/ 05	1	10					1	22
05/ 06	1	10	4	23				
06/ 07	2	21	3	31	1	41		
07/ 08	3	23	3	34	1	22		
08/ 09	3	33	4	22				
09/ 10	6	26	6	32			1	24
10/ 11	2	15	4	32	1	36		
Per Universiteit								
V								
U								
04/ 05	1	10					1	22
05/ 06	1	10	4	23				
06/ 07	2	21	3	31	1	41		
07/ 08	3	23	3	34	1	22		
08/ 09	3	33	4	22				
09/ 10	6	26	6	32			1	24
10/ 11	2	15	4	32	1	36		

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst, deeltijdse instroom

cohort	afstudeer	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
		Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.	Geslaagd	Duur opl.
		absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld
		in maanden		in maanden		in maanden		in maanden	
Totaal Universiteiten									
	08/ 09	2	31	2	19				
	09/ 10	1	12	3	37				
	10/ 11	2	48	4	35	3	44		
Per Universiteit									
V									
U	08/ 09	2	31	2	19				
	09/ 10	1	12	3	37				
	10/ 11	2	48	4	35	3	44		

Instream master

Cohort	Totaal			Voltijd			Deeltijd/duaal		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
Totaal									
Universiteiten									
03/ 04	8	7	1	8	7	1	0	0	0
04/ 05	8	2	6	8	2	6	0	0	0
05/ 06	15	4	11	15	4	11	0	0	0
06/ 07	22	12	10	22	12	10	0	0	0
07/ 08	20	10	10	20	10	10	0	0	0
08/ 09	27	9	18	15	3	12	12	6	6
09/ 10	23	10	13	13	6	7	10	4	6
10/ 11	23	12	11	15	7	8	8	5	3
Per									
Universiteit									
V									
U									
03/ 04	8	7	1	8	7	1	0	0	0
04/ 05	8	2	6	8	2	6	0	0	0
05/ 06	15	4	11	15	4	11	0	0	0
06/ 07	22	12	10	22	12	10	0	0	0
07/ 08	20	10	10	20	10	10	0	0	0
08/ 09	27	9	18	15	3	12	12	6	6
09/ 10	23	10	13	13	6	7	10	4	6
10/ 11	23	12	11	15	7	8	8	5	3

Ingeschrevenen naar onderwijsvorm en geslacht

Cohort	Ingeschrevenen			Voltijdopleiding			Deeltijdopleiding			Duaal		
	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen	Totaal	mannen	vrouwen
Totaal Universiteiten												
03/												
04/	7	6	1	7	6	1	0	0	0	0	0	0
05/	14	8	6	14	8	6	0	0	0	0	0	0
06/	22	10	12	22	10	12	0	0	0	0	0	0
07/	29	13	16	29	13	16	0	0	0	0	0	0
08/	41	20	21	41	20	21	0	0	0	0	0	0
09/	56	25	31	35	16	19	21	9	12	0	0	0
10/	57	27	30	30	13	17	27	14	13	0	0	0
11/	62	24	38	33	12	21	29	12	17	0	0	0
12/	60	21	39	33	9	24	27	12	15	0	0	0
Per Universiteit												
V	03/											
U	04/	7	6	1	7	6	1	0	0	0	0	0
	05/	14	8	6	14	8	6	0	0	0	0	0
	06/	22	10	12	22	10	12	0	0	0	0	0
	07/	29	13	16	29	13	16	0	0	0	0	0
	08/	41	20	21	41	20	21	0	0	0	0	0
	09/	56	25	31	35	16	19	21	9	12	0	0
	10/	57	27	30	30	13	17	27	14	13	0	0
	11/	62	24	38	33	12	21	29	12	17	0	0
	12/	60	21	39	33	9	24	27	12	15	0	0

Mastergeslaagden per jaar per instelling, totaal voltijd en deeltijds

Cohort	Totaal	LEI	RUG	UU	EUR	TUD	TUE	UT	WU	UM	UvA	VU	RU	TU
04/ 05	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
05/ 06	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0
06/ 07	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0
07/ 08	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0
08/ 09	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	0	0
09/ 10	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0
10/ 11	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	0	0

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

Cohortomvang en onderwijsherkomst masterinstroom Ma Museumconservator (duale instroom)

Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom						
		Eigen	Andere universiteiten		Buiten	
Jaar		universiteit	NL	HBO	HO	Totaal
Totaal						
Universiteiten						
	03/ 04	3	1	0	0	4
	04/ 05	4	1	0	0	5
	05/ 06	6	4	0	1	11
	06/ 07	5	3	0	0	8
	07/ 08	4	5	0	0	9
	08/ 09	6	2	0	0	8
	09/ 10	3	5	0	1	9
	10/ 11	5	5	0	1	11
Per Universiteit						
UvA	03/ 04	2	1	0	0	3
	04/ 05	3	0	0	0	3
	05/ 06	4	3	0	1	8
	06/ 07	1	1	0	0	2
	07/ 08	3	2	0	0	5
	08/ 09	5	0	0	0	5
	09/ 10	1	1	0	1	3
	10/ 11	1	4	0	1	6
VU	03/ 04	1	0	0	0	1
	04/ 05	1	1	0	0	2
	05/ 06	2	1	0	0	3
	06/ 07	4	2	0	0	6
	07/ 08	1	3	0	0	4
	08/ 09	1	2	0	0	3
	09/ 10	2	4	0	0	6
	10/ 11	4	1	0	0	5

Studieduur masteropleiding naar onderwijsherkomst (duale instroom)

cohort	afstudeer	Eigen universiteit		Andere universiteit NL		HBO		Buiten HO	
		Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.	Gesl.	Duur opl.
		absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld	absoluut	gemiddeld
		in maanden		in maanden		in maanden		in maanden	
Totaal Universiteiten									
	04/ 05	1	24						
	05/ 06	5	27	2	27				
	06/ 07	4	27						
	07/ 08	3	24	2	32				
	08/ 09	7	29	4	26				
	09/ 10	2	30	1	26				
	10/ 11	3	50	2	30				
Per Universiteit									
UvA	04/ 05	1	24						
	05/ 06	3	25	1	30				
	06/ 07	2	30						
	07/ 08	3	24	1	31				
	08/ 09	3	30	1	23				
	09/ 10	2	30						
	10/ 11	2	45						
VU	05/ 06	2	29	1	24				
	06/ 07	2	24						
	07/ 08			1	32				
	08/ 09	4	28	3	27				
	09/ 10			1	26				
	10/ 11	1	60	2	30				

Gerealiseerde docent-student ratio

Hieronder staan de gerealiseerde docent-student ratio voor de afzonderlijke opleidingen binnen de afdeling Kunst- en Cultuur en voor de gehele afdeling.

Wijze van berekenen:

- Studenten: totaal aantal ingeschreven voltijdstudenten van de opleiding op de peildatum van 1 oktober 2011;
- Staf: totaal aantal fte's aan wetenschappelijk personeel (1^e geldstroom) van de opleiding in het studiejaar 2011-2012;
- Onderwijstijd: totaal aantal fte's aan wetenschappelijk personeel (1^e geldstroom) van de opleiding in het studiejaar 2011-2012, beschikbaar voor het onderwijs;
- Wegingsfactor: Bacheloronderwijs – masteronderwijs: 2 : 1;
- In verband met de vele gedeelde vakken binnen de afdeling Kunst en Cultuur, zijn zowel de cijfers per opleiding (bachelor en master) als voor de hele afdeling Kunst en Cultuur (bachelor en master) berekend.

Bachelor- en masteropleidingen Algemene Cultuurwetenschappen en CAMS:

Totaal staf 1^e geldstroom: 5,0 fte, waarvan onderwijstijd: 3,2 fte
Totaal Ba-studenten: 79
Totaal Ma-studenten: 82

Wegingsfactor staf Ba – Ma = 2:1

Totaal staf Ba: 66% van 4,8 fte = 3,3 fte, waarvan onderwijstijd: 2,1 fte

Totaal staf Ma: 33% van 4,8 fte = 1,7 fte, waarvan onderwijstijd: 1,1 fte

Staf-student ratio Ba: 1: 23,9 (totaal aantal fte) of 1: 37,6 (aantal fte's onderwijstijd)

Staf-student ratio Ma: 1: 48,2 (totaal aantal fte) of 1: 74,5 (aantal fte's onderwijstijd)

Bachelor- en masteropleidingen Kunstgeschiedenis; masteropleidingen Erfgoedstudies inclusief Museumconservator:

Totaal staf 1^e geldstroom: 10,45 fte, waarvan onderwijstijd: 7,34 fte
Totaal Ba-studenten: 66
Totaal Ma-studenten: 100 #

Wegingsfactor staf Ba – Ma: 2:1

Totaal staf Ba: 66% van 10,45 fte = 6,9 fte, waarvan onderwijstijd: 4,9 fte

Totaal staf Ma: 33% van 10,45 fte = 3,5 fte, waarvan onderwijstijd: 2,4 fte

Staf-student ratio Ba: 1: 9,6 (totaal aantal fte) of 1: 13,7 (aantal fte's onderwijstijd)

Staf-student ratio Ma: 1: 28,6 (totaal aantal fte) of 1: 41,7 (aantal fte's onderwijstijd)

Afdeling Kunst en Cultuur:

Totaal staf 1^e geldstroom: 15,45 fte, waarvan onderwijstijd: 10,54 fte

Totale inzet staf voor de Ba's: 10,2 fte, waarvan onderwijstijd: 7,0 fte

Totale inzet staf voor de Ma's: 5,2 fte, waarvan onderwijstijd: 3,5 fte

Totaal aantal Ba-studenten: 145

Totaal aantal Ma-studenten: 182

Staf-student ratio Ba: 1: 14,2 (totaal aantal fte) of 1: 20,7 (aantal fte's onderwijstijd)

Staf-student ratio Ma: 1: 35 (totaal aantal fte) of 1: 52 (aantal fte's onderwijstijd)

NB: door de recente sterke groei van het aantal masterstudenten wordt in praktijk de door de faculteit gehanteerde wegingsfactor binnen deze afdeling aangepast, zodat de totale inzet van de staf voor het masteronderwijs wat hoger is en voor het bacheloronderwijs wat lager. Zonder uitsplitsing naar bachelor of master komt de staf-student ratio voor de hele afdeling uit op 21,1 (totaal aantal fte's) of 31,3 (aantal fte's onderwijstijd).

Berekening van het totale aantal Masterstudenten bij Kunstgeschiedenis, Erfgoedstudies, Museumconservator:

- Kunstgeschiedenis: 57
- Erfgoedstudies: 38
- Museumconservator: 13

Tevens meegeteld: 11 studenten van de RM- VAMA (worden door dezelfde staf bediend)

Echter: de master Erfgoedstudies (60 EC) wordt gezamenlijk verzorgd door de staf van Architectuurgeschiedenis en de staf van Archeologie. Daarom zijn deze studenten maar voor de helft meegeteld in de berekeningen (19 ipv. 38). In het totaal komt het aantal

Masterstudenten van de leerstoelen beeldende Kunst en Architectuurgeschiedenis samen op 100 (57 + 19 + 13 + 11)

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

Jaar 1 Variërend tussen 10 en 16 uur per week

Jaar 2 Variërend tussen 10 en 14 uur per week

Jaar 3 Variërend tussen 8 en 12 uur per week

Exclusief de dagexcursies, buitenlandexcursie, individuele besprekingen en de stage.

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen

Jaar 1 Variërend tussen 12 en 16 uur per week

Jaar 2 Variërend tussen 12 en 14 uur per week

Jaar 3 Variërend tussen 8 en 12 uur per week

Deze aantallen zijn afhankelijk van de gekozen majorencombinatie.

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

Eerste semester 8 tot 10 uur per week

Tweede semester 6 tot 8 uur per week

Exclusief dagexcursies, buitenlandexcursie, eventuele stagebegeleiding en individuele begeleiding bij het maken van werkstukken en de scriptie.

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

Eerste semester 8 tot 10 uur per week

Tweede semester 6 tot 8 uur per week

Plus de contacturen voor individuele begeleiding bij het maken van werkstukken en de scriptie.

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

Eerste semester, eerste jaar 8 tot 10 uur per week

Tijdens praktijkjaar formeel: 6 besprekingen van 2 uur met docent en museale begeleider

Elke twee weken 6 uur

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Maandag 3 december 2012

Management (08.30 - 09.30 uur)

Volledige commissie aanwezig

Naam	Funcie
1. Prof. dr. Koos Bosma	afdelingshoofd afdeling K&C sinds september 2012
2. Prof. dr. Ginette Verstraete	Afdelingshoofd afdeling K&C tot september 2012
3. Prof. dr. Mike Hannay	Portefeuillehouder onderwijs/ onderwijsdirecteur
4. dr. Liesbeth Geudeke	Onderwijscoördinator faculteit Letteren, belast met kwaliteitszorg

Ba Algemene cultuurwetenschappen - studenten (09.30 - 10.30 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Hans van Maanen, Andreas Fickers, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Jaar
1. Jennifer Neerings	1 ^e jaars
2. Hans Klijn	2 ^e jaars
3. Diana Minnaert	2 ^e jaars
4. Sara van Wezel	3 ^e jaars
5. Gwendolyn Uithoven	3 ^e jaars (niet zeker of ze kan komen)
6. Thomas Malingré	4 ^e jaars

Ba Algemene cultuurwetenschappen - docenten (10.30 - 11.15 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Hans van Maanen, Andreas Fickers, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Specialisatie
1. Dr. Connie Veugen	Digitale Media
2. Dr. Martina Roepke	Digitale visuele cultuur
3. Dr. Rieta Bergsma	Grafische vormgeving
4. Dr. Ivo Blom	Intermedialiteit in media en kunst
5. Drs. Agnes Groot	Beeldende Kunst (major beeldende kunst)
6. Drs. Margreet Onrust	Nederlandse taalbeheersing (major CIW)

Ba Kunstgeschiedenis - studenten (09.30 - 10.30 uur)

Commissieleden: Michael Astroh (vice-voorzitter), Geert Lernout, Mariët Westermann

Naam	Jaar
1. Laura Maaskant	1 ^e jaars
2. Renate van Oosterloo	2 ^e jaars
3. Veerle Spronck	2 ^e jaars
4. Ruurd Jellema	3 ^e jaars (deeltijd)
5. Karen Schenk	3 ^e jaars
6. Maud van Suylen	3 ^e / 4 ^e jaars

Ba Kunstgeschiedenis - docenten (10.30 - 11.15 uur)

Commissieleden: Michael Astroh (vice-voorzitter), Geert Lernout, Mariët Westermann

Naam	Specialisatie (nog invullen)
1. Dr. Jos ten Berge	Beeldende kunst 1800-heden
2. Prof. dr. Paul van den Akker	Beeldende kunst 1400-1800
3. Dr. Ingrid Vermeulen	Beeldende kunst 1400-1800; museum- en verzamelgeschiedenis
4. Drs. Irmgard van Koningsbruggen	Architectuurgeschiedenis; monumentenzorg; erfgoed
5. Dr. Fredie Floré	Architectuurgeschiedenis
6. Prof. dr. Ginette Verstraete	Algemene Cultuurwetenschappen

Bespreken bevindingen Ba-ACW en Ba-Kunstgeschiedenis (11.15 - 11.45 uur)

Ba-opleidingscommissie Kunst en Cultuur (11.45 - 12.30 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Hans van Maanen, Andreas Fickers, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Functie
1. Dr. Connie Veugen	voorzitter OC
2. Martijn van Beek, MA	secretaris OC
3. Dr. Jos ten Berge	docentlid OC
4. Nicolette Pecht	student-lid OC (sinds september 2012)
5. Anneleen van der Kolk	student-lid OC (2011 - 2012)

Lunch/ bestuderen documenten (12.30 - 13.15 uur)

Examencommissie Ba K&C en studieadviseur (13.15 - 14.15 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Hans van Maanen, Andreas Fickers, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Functie
1. Prof. dr. Paul van den Akker	voorzitter
2. Dr. Freek Schmidt	lid
3. Dr. Sven Lütticken	lid
4. Dr. Martina Roepke	Lid
5. Drs. Ilse Chin	studieadviseur/ ambtelijk secretaris

Bespreken bevindingen Ba-ACW en Ba-Kunstgeschiedenis; voorbereiding Ma-Erfgoedstudies en Ma-museumconservator (14.15 - 14.45 uur)

Ma Erfgoedstudies - studenten (14.45 - 15.45 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Hans van Maanen, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Opleiding
1. Maurits van Putten	Ma Erfgoedstudies
2. Hanneke Bleijs	Ma Erfgoedstudies
3. Joop Kok	Ma Erfgoedstudies
4. David Koren	Ma Erfgoedstudies
5. Volkert Visser	Ma Erfgoedstudies

Ma Erfgoedstudies - docenten (15.45-16.30 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Hans van Maanen, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Specialisatie
1. Prof. dr. Koos Bosma	Architectuur, stedenbouw, landschap
2. Prof. dr. Jan Kolen	Landschapsgeschiedenis, landschapsarcheologie, cultureel erfgoed
3. Prof. dr. Hans Renes	Historische geografie
4. Drs. Irmgard van Koningsbruggen	Architectuurgeschiedenis; monumentenzorg, erfgoed

Ma Museumconservator - studenten (14.45-15.45 uur)

Commissieleden: Michael Astroh (vice-voorzitter), Geert Lernout, Mariët Westermann, Andreas Fickers

Naam	Jaar/ fase
1. Annemarie Klootwijk	Gestart in september 2012
2. Neel Diekema	Stagejaar in Gemeentemuseum
3. Liza Swaving	Stagejaar voltooid, bezig met scriptie
4. Adelheid Smit	Studie afgerond in november 2012

Ma Museumconservator - docenten (15.45-16.30 uur)

Commissieleden: Michael Astroh (vice-voorzitter), Geert Lernout, Mariët Westermann, Andreas Fickers

Naam	Specialisatie
1. Drs. Fieke Konijn	Beeldende kunst 1800-heden; Museumgeschiedenis
2. Dr. Ingrid Vermeulen	Beeldende kunst 1400-1800; museum- en verzamelgeschiedenis
3. Drs. Richard Bionda	Beeldende kunst 1800-heden; kunst en markt
4. Dr. Sven Lütticken	Beeldende kunst 1800-heden

Bespreken bevindingen Ma-Erfgoedstudies en Ma-museumconservator (16.45-17.00 uur)

Alumni Ma-Erfgoedstudies en Ma-museumconservator (17.00 – 17.30 uur)

Volledige commissie aanwezig

Naam	Mastertraject + functie
1. Marieke Jooren, MA	Museumconservator; assistent-conservator Van Gogh Museum
2. Renske Suijver, MA	Museumconservator; onderzoeker Van Gogh Museum
3. Britte Sloothaak, MA	Museumconservator; Stedelijk Museum Amsterdam (op freelance basis)
4. Minke Walda, MA	Erfgoedstudies; Research Master VAMA; architectuurhistoricus bij SteenhuisMeurs
5. Ellen van Kessel, MA	Erfgoedstudies; Gemeente Amsterdam

Commissievergadering (17.30-18.00 uur) (geen aanmeldingen voor het inloopsprekuur)

Dinsdag 4 december 2012

Ma Kunst- en Cultuurwetenschappen - studenten (08.30 - 09.30 uur)

Volledige commissie aanwezig

Naam	Mastertraject
1. Rosalie Peepenkorn	DC
2. Elbrich Steegstra	DC
3. Boris Cuckovic	CAMS
4. Anneleen van der Kolk	Architectuurgeschiedenis
5. Jet Peters	Kunstgeschiedenis, KMC

Ma Kunst- en Cultuurwetenschappen - docenten (09.30 - 10.15 uur)

Volledige commissie aanwezig

Naam	Specialisatie
1. Drs. Richard Bionda	Beeldende kunst 1800-heden; kunst en markt
2. Dr. Jos ten Berge	Beeldende kunst 1800-heden
3. Dr. Freek Schmidt	Architectuurgeschiedenis
4. Prof. dr. Ginette Verstraete	Algemene Cultuurwetenschappen
5. Dr. Ivo Blom	Intermedialiteit in media en kunst
6. Dr. Javier Gimeno-Martínez	Design Cultures

Bespreken bevindingen (10.15 - 10.30 uur)

Pauze (10.30 - 10.45 uur)

Ma Opleidingscommissie Kunst- en Cultuur (10.45 - 11.30 uur)

Commissieleden: Bart Verschaffel (voorzitter), Michael Astroh, Hans van Maanen, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Functie
1. Prof. dr. Paul van den Akker	voorzitter OC
2. Dr. Freek Schmidt	docentlid OC
3. Dr. Ivo Blom	docentlid OC
4. Maurits van Putten	student-lid OC
5. Erik Kussendrager	student-lid OC
6. Roel Griffioen	student-lid OC (lid 2011-2012)

Lunch (11.30 - 12.00 uur)

Alumni Ma Kunst- en Cultuurwetenschappen (12.00 - 12.30 uur)

Commissieleden: Michael Astroh (vice-voorzitter), Hans van Maanen, Sylvia Alting van Geusau

Naam	Mastertraject + functie (aanvullen)
1. Anne van Oppen, MA	CAMS; freelance Art Educator, o.a. bij Witte de With, Center for Contemporary Art, Rotterdam
2. Justinas Stankevicius, MA	CAMS; werkzaam bij Meijers & Walters, Amsterdam
3. Rozemarijn Koopmans, MA	DC; bureau Multitude: grafisch ontwerper, schrijver, docent
4. Stance de Haas-Staalman,	Architectuurgeschiedenis; educatieve dienst Stedelijk

MA	Museum; architectuurhistorisch onderzoek
5. Laura Overpelt, MA	Kunstgeschiedenis; freelance docent Kunstgeschiedenis; promotieonderzoek
6. Suzanne Pennington de Jongh, MA	Kunstgeschiedenis, KMC; General Manager kunsthandel Dolf D. van Ommen

Ma Examencommissie Graduate School en studieadviseur (12.45 - 13.45 uur)

Volledige commissie aanwezig

Naam	Functie
1. Prof. dr. Dick Schram	voorzitter
2. Dr. Ingrid Vermeulen	lid namens de afdeling K&C
3. Mr. Greetje Gorens	secretaris
4. Drs. Ilse Chin	studieadviseur

Voorbereiden gesprek management (13.45 - 14.15 uur)

Eindgesprek met management (14.15 - 15.15 uur)

Volledige commissie aanwezig

Naam	Functie
1. Prof. dr. M.R.M. (Michel) ter Hark	Decaan
2. Prof. dr. Koos Bosma	Afdelingshoofd K&C sinds 1 september 2012
3. Prof. dr. Ginette Verstraete	Afdelingshoofd afdeling K&C tot 1 september 2012
4. Prof. dr. Mike Hannay	Portefeuillehouder onderwijs/ onderwijsdirecteur
5. dr. Liesbeth Geudeke	Onderwijscoördinator faculteit Letteren, belast met kwaliteitszorg

Vaststellen voorlopige bevindingen door commissie (15.15 - 17.15 uur)

Mondelinge presentatie bevindingen, openbaar (17.15 - 18.00 uur)

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding Kunstgeschiedenis

2170558	1833685
1962825	1767488
1952927	1708481
1911260	1326929
1902326	1475339

Bacheloropleiding Algemene cultuurwetenschappen

1714651	1817663
1894420	1749889
1998358	1703765
1961330	1617087
2011581	1755536
1989472	1636324
1556568	

Masteropleiding Kunst- en cultuurwetenschappen

2205864	1710907	1533010
2205149	2135442	2094118
1959794	2038897	1326872
2206410	1835424	1725874
2035596	1800426	1988832
2503529	2073811	1835114
2088290	1973207	1949977
2079712	2502687	2088363
2114690	2014807	1541293
2092162	2153122	

Masteropleiding Erfgoedstudies (60)

1989464	1719696
2096935	217387
2096323	1807897
1418386	1957058
1779931	1367625

Masteropleiding Erfgoedstudies (120)

1686011	1450417
1958917	1392662
1909312	1210106
1930036	1326899
1538551	1288350

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

Bachelor: vakken uit het algemeen deel voor kunstgeschiedenis en ACW

Jaar 1:

- Academische Vaardigheden (drs. Groot), onderdeel zoeken en beoordelen wetenschappelijke informatie
 - o 6 opdrachten (wekelijks) met voorbeelden van gemaakt werk
- Ouverture (dr Schmidt)
 - o Rooster van het vak
 - o Deelopdrachten met voorbeelden van gemaakt werk

Jaar 2:

- Methodologie en historiografie van Kunst en Cultuur (prof. vd Akker) (al het materiaal opgevraagd)
 - o Studiegids vakbeschrijving
 - o Blackboardpagina's
 - o Literatuurlijsten
 - o Collegevoorbeeld
 - o Tentamen periode 2
 - o Cijfers en beoordeling
 - o Voorbeelden van tentamenantwoorden
 - o Rooster cursus periode 3
 - o Opdrachten periode 3
 - o Uitwerking vakevaluatie

Jaar 3:

- Voorbeeld van een stageverslag

Bachelor: major Beeldende kunst

Jaar 1:

- Beeldende kunst in Oudheid en Middeleeuwen (drs. Groot)
 - o Tentamen
 - o Voorbeelden van gemaakt en beoordeeld werk
 - o Antwoordmodel
 - o Deelcijfers periode 1 (2012-2013)
 - o Proeftentamen
 - o Responsiecollege/ excursie
- Moderne kunst (dr. ten Berge)
 - o Tentamenliteratuur
 - o Voorbeelden essayvragen
 - o Tentamen
 - o Hertentamen
 - o Overzicht getentamineerde dia's
 - o Normering
 - o Antwoordenmodel essayvragen (tentamen en hertentamen)
 - o Voorbeelden van gemaakt werk

Jaar 2:

- Vooruitgang en traditie (1800-heden) (dr. ten Berge, drs. Bionda) (al het materiaal opgevraagd)
 - o Studiegidstekst
 - o Collegerooster
 - o Uitleg bij referaten
 - o Artikelen zoals gebruikt bij het college (boeken desgewenst beschikbaar)
 - o Tentamen (2 gedeelten)
 - o Voorbeelden van gemaakt werk
 - o Hertentamen
 - o Voorbeelden van gemaakt werk
 - o Voorbeeld take-home opdracht
- Collectieonderzoek (prof. Davidts, drs. Groot)
 - o Voorbeelden van werkstukken met beoordeling uit 2011 (10 EC) en cijferlijst
 - o Voorbeelden van werkstukken met beoordeling uit 2012 (6 EC) en opdracht
- Excursie Buitenland
 - o Vakomschrijving en verwijzing naar Blackboardsite

Jaar 3:

- Museumkunde (keuzevak uit de minorruimte, voorheen vast 3^e jaarsvak) (al het materiaal van opgevraagd)
 - o Programma
 - o Toetsing: waar word je op beoordeeld
 - o Opdracht museumpracticum
 - o Literatuurlijst voor colleges en take-home tentamen
 - o Vragen take-home tentamen
 - o Antwoordmodel
 - o 4 Voorbeelden gemaakt werk: take-home tentamens en recensies tentoonstelling

Bachelor: Major Architectuurgeschiedenis

Jaar 1:

- Architectuur en actualiteit (prof. Bosma)
 - o Opzet college, inclusief uitleg deelopdrachten
 - o Voorbeelden van gemaakte deelopdrachten
 - o Cijferlijst
- Architectuur van de Middeleeuwen (drs. Van Koningsbruggen)
 - o Vakomschrijving
 - o Tentamen en normering
 - o Hertentamen
 - o Cijferlijst
 - o Voorbeelden van gemaakte tentamens en een hertentamen
 - o Voorbeelden van gemaakte opdrachten
- Architectuur van Renaissance tot heden
 - o Studiehandleiding
 - o Tentamen

- Cijferlijst
- Voorbeelden van gemaakte tentamens

Jaar 2:

- Stedebouw (prof. Bosma)
 - Tentamen
 - Gemaakt werk (complete set)
 - Cijferlijst
- Architectuur (dr. Schmidt) (al het materiaal van opgevraagd)
 - Studiehandleiding
 - Uitleg referaat
 - Lijst van gebouwtypen (met verwijzingen naar Blackboard-site)
 - Beoordeling en feedback referaten
 - Tentamen
 - Cijferlijst
 - Voorbeelden gemaakte tentamens
 - Artikelen/ literatuur
- Excursie Buitenland
 - Vakomschrijving en verwijzing naar Blackboard-site

Jaar 3:

- Ontwerp en Vertoog (drs. Van Hellemond) (al het materiaal van opgevraagd)
 - Programma van de cursus
 - Gekozen onderwerpen
 - Cijferlijst
 - Uitleg opdrachten
 - Teksten colleges
 - Voorbeelden gemaakt werk (opzet artikel, opzet referaat, plus feedback)

Bachelor: major Algemene Cultuurwetenschappen

Jaar 1:

- Oriëntatie op Beeldcultuur (dr. Roepke) (al het materiaal van opgevraagd)
 - Cursusomschrijving
 - Begrippenlijst
 - Handboek
 - Tentamen
 - Voorbeelden gemaakte tentamens (gemaakte deelopdrachten zijn aan de studenten teruggegeven)
- Mediageschiedenis I (grafische vormgeving, reclame) (dr. Bergsma)
 - Programma van de cursus (2011-2012 en 2012-2013)
 - Tentamen (januari 2012)
 - Voorbeelden gemaakte tentamens

Jaar 2:

- Filmanalyse (dr. Blom)
 - Print Blackboard-site (studiehandleiding)
 - Verwijzing naar Blackboard-site (voor tussenopdrachten op Blackboard) (najaar 2012)

- Tentamen (najaar 2011) en antwoordmodel
- Voorbeelden gemaakte tentamens
- Reclame en visuele communicatie (drs. Schreurs)
 - Opzet toetsing
 - Doelstellingen/ stappenplan zoals verstrekt aan de studenten
 - Voorbeeld van een tussentijdse opdracht incl. feedback
 - Voorbeeld van een conceptversie, incl. feedback
 - 3 voorbeelden van werkstukken incl. feedback

Jaar 3:

- Grafische vormgeving in theorie en praktijk: Beeld van Nederland (dr. Bergsma) (al het materiaal van opgevraagd)
 - Korte toelichting bij het materiaal
 - Opzet cursus
 - literatuur
 - 4 Voorbeelden van eindwerkstukken
- Specialisatie Kunst van het vergelijken (dr. Roepke)
 - 3 voorbeelden van tussentijdse opdrachten
 - 3 voorbeelden van eindwerkstukken

Bachelor: major Communicatie- en Informatiewetenschappen (als 2^e major mogelijk bij ACW)

Jaar 1:

- Taal, media en communicatie A (dr. van Hooijdonk)
 - Opzet van het vak (tekst Blackboard site)
 - Weekopdrachten: voorbeelden gemaakt werk en beoordeling
 - Tentamen, deels MC-vragen, deels essayvragen
 - Antwoordmodel
 - Cijferlijst
 - Voorbeelden gemaakte tentamens
- Discourse analyse A en B (dr. Lagerwerf) (al het materiaal van opgevraagd)
 - Deel A:
 - Cursusinformatie (zie ook de Blackboard site)
 - Literatuur
 - Powerpoint colleges, incl. oefeningen en proeftentamen
 - Voorbeelden van gemaakte (digitale) tentamens
 - Tentamenanalyse door het Onderwijscentrum van de VU
 - Voorbeelden van gemaakte tussenopdrachten
 - Deel A en B:
 - Handboek Discours Analysis
 - Deel B:
 - Cursusinformatie
 - Proeftentamen
 - Literatuurlijst
 - Literatuur
 - Powerpoint colleges
 - Tentamen en hertentamen

- Cijferlijst
- Tentamenanalyse door het Onderwijscentrum van de VU
- Voorbeelden van gemaakte tussenopdrachten

Jaar 2:

- Communicatie via gesprekken A (dr. Charldorp)
 - o Tentamen
 - o Hertentamen
 - o 4 voorbeelden van gemaakte tentamens
 - o Antwoordmodel en puntentelling
 - o Analyse van de toetsvorm (in het kader van een BKO-eindopdracht)

NB: geen voorbeeld van een 3^e jaars vak: de ACW-ers doen pas in 2012-2013 voor het eerst mee aan een 3^e jaars cursus CIW. Zij volgen straks de nieuwe cursus digitale communicatie

Master Erfgoedstudies:

- Module: the Wadden Region as Cultural Heritage (prof. Bazelmans)
 - o 3 voorbeelden van gemaakte werkstukken
 - o Digitaal: de colleges met gastsprekers van Wadden Werelderfgoed 2011-2012 zijn integraal te zien op YouTube als weblectures. Zoek op Waddenacademie, weblectures Wadden Werelderfgoed. Het zijn er vijf. Dit jaar laat de docent de studenten de weblectures van te voren bekijken en daarna de stof tijdens het college verder uitdiepen
- Module Erfgoed en Ruimte (prof. Bosma, prof. Renes ea)
 - o Schema van de module
 - o Voorbeelden van gemaakte manifesten
 - o Voorbeelden van gemaakte groepsopdrachten
 - o Voorbeelden van tussentijdse reflecties
 - o Overzicht van deel- en eindcijfers
- Module architectonisch en stedenbouwkundig erfgoed (drs. Van Koningsbruggen)
 - o 6 voorbeelden van gemaakte take-home tentamens
 - o Overzicht van tentamencijfers
- Module Biografie van het Landschap (prof. Kolen) (al het materiaal opgevraagd)
 - o Overzicht van de cursus
 - o Aard van de opdrachten (opdrachten zelf zijn aan de studenten teruggegeven)
 - o Conceptmanuscript van de 12 beste essays van de afgelopen 5 jaar
- Stage in het kader van de Master Erfgoedstudies
 - o 5 voorbeelden van stageverslagen
 - o 1 voorbeeld van een stageplan, plus beoordelingsformulier met bijbehorend stageverslag

Master Erfgoedstudies 120 EC: museumconservator

- 4 Voorbeelden van complete stagedossiers, inclusief beoordeling
- Museumproblematiek B:
 - o Informatie volgt

Master Kunst- en Cultuurwetenschappen: Programma Architectuurgeschiedenis

- Seminar Architecture: Creative City (dr. Floré, dr. Schmidt)
 - o Cursusinformatie
 - o Evaluatie papers 2011-2012
 - o 6 voorbeelden van gemaakt werk (incl. 1 herkansing)
- Module architectuurtheorie (zelfstudie) (dr. Schmidt)
 - o Toelichting op de module
 - o Literatuurlijst
 - o Voorbeelden van onderwerpen uit mondelinge tentamens
- Stage architectuurgeschiedenis
 - o 2 voorbeelden van stageverslagen
- Masterexcursie buitenland
 - o Complete set: opdrachten, beoordelingen, essays, feedback

Master K&C: Programma Kunstgeschiedenis, Beeldende kunst

- Seminar Bijzondere vraagstukken, Nederlandse kunst sinds 1960 (dr. Ten Berge)
 - o Opdrachten (overzichtsboek analyseren, bookproposal en analyse daarvan)
 - o Voorbeelden van gemaakt werk
 - o Beoordelingen
 - o Zie ook de Blackboard site
- Methodologie beeldende kunst 1400-heden (dr. Vermeulen)
 - o Inhoud van de cursus en rooster
 - o Eindopdracht
 - o Voorbeelden van proposals (de eindversies van deze nieuwe cursus zijn nog niet ingeleverd)
- Kunstliteratuur 1400-1800 (prof. vd Akker, dr. Vermeulen) (al het materiaal van opgevraagd)
 - o Inhoud van de cursus
 - o Opdrachten
 - o Voorbeeld van mondelinge presentatie (powerpoint)
 - o 3 voorbeelden van eindwerkstukken met feedback
- Master excursie buitenland (drs. Bionda, dr. Vermeulen)
 - o Opzet van de excursie
 - o Voorbeelden van referaten met feedback

Master K&C: Programma Kunstgeschiedenis, Kunst, markt en connaisseurschap

- Materiaal van verschillende cursussen in 1 map (drs. Bionda)
 - o Geschiedenis van de kunstmarkt;
 - inclusief tentamen en voorbeelden van gemaakt werk
 - inclusief take-home tentamen
 - o Praktijkcollege prijs- en kwaliteitsbepaling 1; inclusief
 - Voorbeelden van referaten

- Bijzondere vraagstukken KMC
 - Inclusief voorbeelden van eindpapers
- Stage
 - Voorbeelden van stageverslagen

Master K&C: Programma CAMS

- Transmedia Storytelling (dr. Veugen) (al het materiaal hiervan opgevraagd)
 - Opzet van de cursus
 - literatuur
 - Link naar Wikipagina beschikbaar
 - 4 Voorbeelden van werkstukken met beoordelingsformulier
- Reading concepts of Intermediality (prof. Verstraete, dr. Lütticken)
 - Cijfers
 - 3 Voorbeelden van gemaakt werk
- Cross medial exhibitions (prof. Hogenkamp, dr. Blom)
 - Opzet van de cursus (incl. deelopdrachten)
 - Cijfers
 - 3 voorbeelden van gemaakt werk
- The Art of Comparison: the Cinematic City (prof. Hogenkamp, dr. Blom, prof. Bosma)
 - Opzet van de cursus
 - Cijfers
 - Voorbeelden van gemaakt werk (wiki-pages)
- Stage
 - 3 voorbeelden van een stageverslag met beoordeling

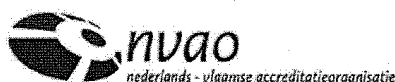
Master K&C: Programma Design Cultures

- Design, History and Culture (prof. de Rijk)
 - Voorbeelden van gemaakte tentamens
 - Cijferlijst
- Methods of Design Analysis (dr. Gimeno Martinez)
 - normering
 - Gemaakt werk inclusief beoordeling en peer-review
- The Arts and Crafts of Dutch Design (prof. de Rijk)
 - Syllabus
 - Richtlijnen opdrachten
 - Voorbeelden van eindopdrachten (groepswork)
- Design in Words (dr. Gimeno Martinez) (al het materiaal hiervan opgevraagd)
 - Syllabus
 - Powerpoint colleges
 - Cijfers
 - Voorbeelden deelopdrachten (bookreview, exhibition review)

Overige gevraagde stukken:

- Opleidingscommissies; Bachelor en Master apart
 - o verslagen
 - o jaarverslagen
 - o evaluatieverslagen
 - o NSE-enquêtes
- Examencommissies; Bachelor en Master apart
 - o Verslagen
 - o Jaarverslagen
 - o Alles rond toetsbeleid en toetscommissie
- Bachelorscriptiehandleiding, 2011
- Masterscriptiehandleiding, 2011
- Stagehandleiding, 2011

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: **VERSCHAFFEL BART**

ADRES: **NAAMSESTRAAT 44, 3000 LEUVEN**

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

Kunst & Cultuur wetenschappen

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Utrecht* DATUM: *6/09/2016*

HANDTEKENING:

[Handwritten signature]

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Prof. Dr. Michael Astorh

ADRES: Huden Wurtten 10 D-7489 Greifswald

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

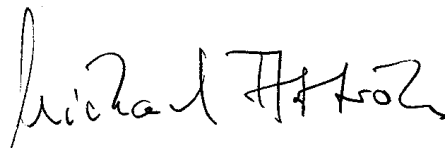
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 6. IX. 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

J. J. van Maanen

ADRES:

Wooiland 68 Groningen

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

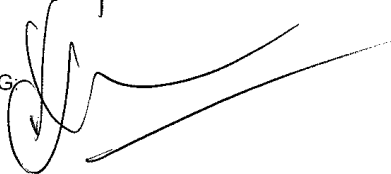
PLAATS:

Groningen

DATUM:

6 september 2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *GEERT LERNOUT*

ADRES: *VOUHARDINGSTRAAT 102 B-2020 ANTWERPEN - BELGIË*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

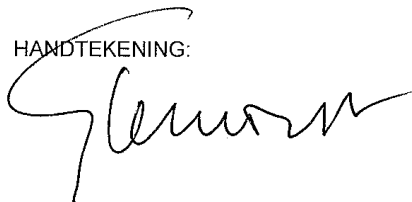
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Antwerpen, B.*

DATUM: *13/8/2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Mariët Westermann

ADRES: 387 1/2 Bleeker Street
New York, NY 10014

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVINGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

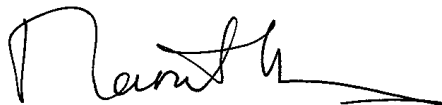
VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: New York DATUM: 5/ix/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Andreas Frikens*

ADRES: *Neidingen 33, 4783 St. Vith / B*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *St. Vith*

DATUM: *06.09.2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Sylvia Alting van Geusau*

ADRES: *Vincent van Goghstraat 136*
1072 kw Amsterdam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE:

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

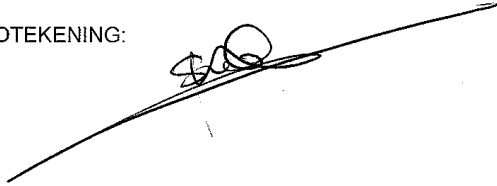
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSpraak OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Utrecht*

DATUM: *6-09-2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: R.A.M. Aerts

ADRES: Zijpendaalseweg 89, 6814 CG Arnhem

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Arnhem

DATUM: 29-10-2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *marieke textor*

ADRES: *Simon Stevinweg 71
1222 SN Hilversum*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

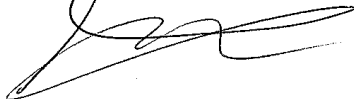
VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:
Hilversum

DATUM: *9-10-2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Erik van der Spek

ADRES: Brinklaan 144, 1404 GW in Bussum

IS ALS ~~DESKUNDIGE~~ / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDINGEN: Algemene Cultuurwetenschappen en Erfgoedstudies

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING: Vrije Universiteit Amsterdam

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Bussum

DATUM: 1 november 2012

HANDTEKENING:

Bijlage commissiesamenstelling Kunst & Cultuur

	RUG	RU	VU	UU	UvA	EUR	UM	UvT	OU	LEI
	29-30 okt 2012	15-16 nov 2012	3-4 dec 2012	11-12 feb 2013	19-21 mrt 2013	24 apr 2013	31 mei 2013	29-30 mei 2013	14 jun 2013	20-21 jun 2013
<i>Voorzitter</i>										
Verschaffel	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Kerncommissie</i>										
Lernout	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Van Maanen		x	x	x	x	x	x	x	x	x
Astroh	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Cultuurhistorici</i>										
De Vries	x	x								
Legene				x		x	x	x	x	x
Aerts			x		x					
<i>Kunsthistorici</i>										
Westermann			x	x	x					x
Martens	x	x								
<i>Media</i>										
Fickers		x	x		x	x				
<i>Religie</i>										
Van Henten								x		
<i>Studentleden</i>										
Seugling	x	x			x					
Alting van Geusau			x	x		x	x	x	x	x
<i>Secretaris</i>										
Prenen		x		x		x	x	x		
Textor	x		x	x	x				x	x
Van der Spek			x							
Van der Weiden					x					